

Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Selvitystyö

Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kehittäminen

Helsingissä 26.1.2018
Selvityshenkilö, FM Riitta Heinämaa

Johdanto	4
1. Selvityksen lähtökohta	5
2. Yleistä Eläintarhan huvilasta	6
2.1. Eläintarhan huvilan historia	6
2.2. Eläintarhan huvila suojelukohteena	7
2.3. Eläintarhan huvilan vuokraus ja isännöinti	11
2.4. Eläintarhan huvilan saavutettavuus, tilankäyttö ja esteettömyys	12
3. Eläintarhan huvilan nykyinen käyttö	15
3.1. Porvariskotinäyttely ja muu ohjelmatoiminta	15
3.2. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan pääperiaatteet	16
3.3. Tilastoja Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta	19
3.4. Eläintarhan huvilan residenssien hinnoittelu	23
3.5. Eläintarhan huvilan tulo- ja menorakenne	25
4. Sähköinen Webropol-kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta	27
5. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan vaikuttavuus	28
5.1. Lähtökohta residenssitoiminnan vaikuttavuuden arvioinnille	28
5.2. Helsingin kaupungin odotukset kansainväliselle liikkuvuudelle	29
5.3. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan merkitys Helsingille ja sen taide-elämälle	30
5.4. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan hyöty taiteilijalle	31
5.5. Eläintarhan huvilan residenssitoimintaan linkittyneet tuotokset ja verkostot	32
5.6. Eläintarhan huvilan vaikuttavuus residenssiverkostojen kautta	33
5.7. Eläintarhan huvilan vaikuttavuus residenssitoiminnan profiilin kautta	34
5.8. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan lakkauttamisuhka	35
5.9. Välineitä Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan vaikuttavuuden arviointiin	37
6. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kehittäminen	38
6.1. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan profilointi jatkossa	38
6.2. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kehittäminen toiminnallisesti	40
6.3. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kytkeminen paikalliseen taidekenttään	41
6.4. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kansainväliset mahdollisuudet	42
6.5. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan palvelu- ja varustetason tarpeet	43
6.6. Muita ideoita ja näkökulmia koskien Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa	45
7. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan organisointi	46
7.1. Vaihtoehtoisia ratkaisuja Eläintarhan huvilan nykyiselle toimintamallille	46
7.2. Tarve strategialähtöiseen toiminnanohjaukseen	48
7.3. Keskeiset edellytykset Eläintarhan huvilan myynnille	50
7.4. Eläintarhan huvilan luovutus apportiomaisuutena	52
7.5. Eläintarhan huvila ja turvaresidenssiohjelma AR-Safe Haven Helsinki	53
7.6. Ajatus HIAP ry:stä Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan palvelutuottajana	55
7.7. Ajatus konsortiosta/yhdistyksestä Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan vetäjänä	57
7.8. Ajatus taiteilijapariskunnasta Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan palvelutuottajana	59
8. Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset koskien Eläintarhan huvilaa	62

Selvityksen yhteydessä haastatellut henkilöt	71
---	-----------

Lähteet	72
----------------	-----------

Liitteet

Liite 1:	Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	75
Liite 2:	Eläintarhan huvilan ullakko- ja kellarikerroksen piirustukset	76
Liite 3:	Eläintarhan huvilan vakioasiakkaat	77
Liite 4:	Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, vastaajakooste	78
Liite 5:	Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, vastaajaprofiili	79
Liite 6:	Suomalaiset jäsenet kansainvälisessä residenssiverkostossa Res Artis	80
Liite 7:	Helsingissä toimivat residenssit	81
Liite 8:	HIAP:in temaattiset hankkeet ja residenssiohjelmat vuonna 2018	82
Liite 9:	Taiteen edistämiskeskuksen tuki taiteilijaresidenssitoimintaan 2017	83
Liite 10:	Case-esimerkkejä Helsingin kaupungin omistamien kiinteistöjen myynnistä	84

Taulukot

Taulukko 1:	Kulttuurikeskuksen maksamat vuokratulot Eläintarhan huvilasta 2010–2017	11
Taulukko 2:	Eläintarhan huvilan nettokäyttöaste 2014–2016	19
Taulukko 3:	Eläintarhan huvilan residenssivieraiden lukumäärä 2014–2016	19
Taulukko 4:	Eläintarhan huvilan residenssivieraiden lukumäärä asuinpaikan mukaan 2014–2016	20
Taulukko 5:	Eläintarhan huvilan yöpymisten lukumäärä per asiakastyypin mukaan 2014–2016	21
Taulukko 6:	Eläintarhan huvilan residenssien hinnoittelu 2010–2017	23
Taulukko 7:	Eläintarhan huvilan tulorakenne 2012–2016	25
Taulukko 8:	Eläintarhan huvilan menorakenne 2012–2016	26
Taulukko 9:	Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan profilointi	38
Taulukko 10:	Vaihtoehtoisia ratkaisuja Eläintarhan huvilan nykyiselle toimintamallille	46
Taulukko 11:	Aputaulukko I – vaihtoehtoiset toimintamallit	47
Taulukko 12:	Aputaulukko II – vaihtoehtoiset toimintamallit	48

Kuviot

Kuvio 1:	Linnunlaulun alueen rakennuskieltokartta	9
Kuvio 2:	Linnunlaulun alueen arvokartta	10
Kuvio 3:	Eläintarhan huvilan saavutettavuus	12
Kuvio 4:	Eläintarhan huvilan ensimmäisen kerroksen piirustukset	13
Kuvio 5:	Eläintarhan huvilan toisen kerroksen piirustukset	14
Kuvio 6:	Residenssitoiminnan osapuolet	28
Kuvio 7:	Eläintarhan huvilan residenssitoimintaan linkittyneet tuotokset	33
Kuvio 8:	Residenssivieraiden haun organisointi Eläintarhan huvilaan	39
Kuvio 9:	Residenssivieraiden valinnan organisointi Eläintarhan huvilaan	39
Kuvio 10:	Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan organisaatio	49
Kuvio 11:	Kallio Kunsthalle – tilojen ja ihmisten verkosto	59

Kuvat

Kuva 1:	Huvila 14 kuvattuna etelästä toukokuussa 2015	7
Kuva 2:	Eläintarhan huvilan sali	16
Kuva 3:	Ilmakuva Eläintarhan ja Linnunlaulun nykyisestä puistokokonaisuudesta	51
Kuva 4:	Perpetuum Mobilen järjestämä työpaja Eläintarhan huvilassa	54
Kuva 5:	Eläintarhan huvilan interiööri	58
Kuva 6:	Myytävänä oleva trooppinen sisäpuutarha Gardenia	84

Erillinen liite (taustamateriaali)

Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista

Johdanto

Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala on tilannut minulta selvitystyön, joka liittyy Helsingin kaupungin ylläpitämän taiteilijaresidenssitoiminnan kehittämiseen Eläintarhan huvilassa. Nykyisessä muodossaan toiminta jatkuu 31.12.2018 saakka.

Selvityksessä olen tarkastellut Eläintarhan huvilan toimintaa kokonaisuutena niin, että tavoitteena on residenssitoiminnan kehittäminen osana Helsingin uutta kaupunkistrategiaa. Kehittämistyön avainsanoja ovat aktiivinen kansainvälisyys, monitaiteisuus ja kohtuuhintaisuus. Olen ottanut myös huomioon, että residenssitoiminnan tuottaminen kaupungin palveluna ei ole itsetarkoitus.

Residenssitoiminnan osalta tarkastelen seuraavia muuttujia: toiminnan pääperiaatteet, tilastot; käyttöaste ja käyttäjäprofiili, vakituiset asiakkaat, hinnoittelu sekä tulo- ja menorakenne. Lisäksi nostan esiin rakennuksen suojeluun, vuokraukseen ja isännöintiin liittyviä asioita. Kuvailen myös toimintaan käytettävissä olevat tilat. Varsinaisen residenssitoiminnan lisäksi esittelen lyhyesti myös Eläintarhan huvilan porvariskotinäyttelyn ja muun ohjelmatoiminnan.

Selvityksessä nostan erityisesti esille vapaan taidekentän edustajien esittämiä kehittämisajatuksia koskien Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa. Kaikkiaan 23 vastaajaa osallistui laatimaani sähköiseen Webropol-kyselyyn, jonka vastauksia syvensin muutaman henkilökohtaisen haastattelun avulla. Kyselyn avulla selvityksessä tarkastellaan myös Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan vaikuttavuutta.

Selvitystyön aikana esiin nousseiden tarpeiden ja ehdotusten pohjalta olen hahmotellut erilaisia vaihtoehtoisia toimintamalleja ja tarkastellut niitä eri näkökulmista. Selvityksen lopussa esitän toimenpide-ehdotuksia Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kehittämiseen.

Sähköisen kyselyn ja henkilökohtaisten haastattelujen lisäksi olen tukeutunut monenlaiseen taustaineistoon, kuten esimerkiksi Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan asiakirjoihin. Olen myös hyödyntänyt kotimaista ja kansainvälistä materiaalia taiteilijaresidenssitoiminnan kehittämisestä.

Haluan lämpimästi kiittää kaikkia taiteilijoita, taidealan toimijoita, virkamiehiä ja asiantuntijoita, jotka ovat auttaneet minua selvityksen laadinnassa monia tavoin. Aivan erityinen kiitos kuuluu Eläintarhan huvilan toiminnasta vastaavalle Satu Sirénille hänen asiantuntevasta ja ystävällistä avustaan lukuisissa kysymyksissä.

Kansainvälinen liikkuvuus on olennainen osa nykypäivän taidekenttää ja sen rakentumista. Toivon, että tämä selvitys Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta ja sen kehittämisestä johtaa toimivaan lopputulokseen.

Helsingissä 26.1.2018

Selvityshenkilö, FM Riitta Heinämaa

1. Selvityksen lähtökohta

Helsingin kaupungin kulttuurikeskus¹ on vuoden 2016 lopussa esittänyt Eläintarhan huvilan vuokrasopimuksen irtisanomista käyttötaloutensa säästötärpeen takia.² Asian esittelyssä on nostettu esiin muun muassa seuraavat perusteet Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan lakkauttamiselle:

”Nykyinen toiminta on tärkeää, mutta sen varsinainen kulttuuripoliittinen vaikutus on viraston palveluista pienin. Jotta toiminta olisi aidosti kansainvälisesti verkottunutta residenssitoimintaa, siihen tulisi voida osoittaa huomattavasti suurempi toiminnallinen ja taloudellinen panos. Erityisiä työhuonetiloja talossa ei ole tarjolla. Tilojen käyttömahdollisuudet ovat suojelunäkökohtien vuoksi rajoittuneet. Talon kehittäminen toivottuun elävään ja ohjelmallisen kulttuurikeskuksen suuntaan ei ole nykyisen talouden puitteissa mahdollista.”³ *

Kulttuuri- ja kirjastolautakunta on pannut asian pöydälle, jolloin kulttuurikeskus on esittänyt lisäperusteluja Eläintarhan huvilasta luopumiselle, muun muassa tarkentanut tietoja oman käyttötaloutensa kehityksestä viime vuosina.⁴ Kulttuuri- ja kirjastolautakunta on kuitenkin palauttanut asian valmisteltavaksi tietyllä ohjeistuksella, jossa korostuu residenssitoiminnan kehittäminen yhdessä Eläintarhan huvilan käyttäjien kanssa “ennakkoluulottomalla tavalla”.⁵

Kulttuurikeskus on jatkanut asian valmistelua ja esittänyt residenssitoiminnan kilpailuttamista kaksivaiheisella kilpailulla “siten, että kulttuurikeskus edelleen vastaa tilan vuokrakustannuksista, mutta toiminnalle etsitään uutta operaattoria.”⁶ Mutta kulttuuri- ja kirjastolautakunta ei ole hyväksynyt kilpailutusta vaan se on edellyttänyt osallistavampaa mallia Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kehittämiseen. Lautakunta on todennut asiasta seuraavasti:

“Kilpailutusmalli voi helposti sulkea mahdollisuuksia kehittää toimintaa kulttuuritoimen ja kentän toimijoiden yhteistyönä.”⁷

Alkuvuonna 2017 kulttuuri- ja kirjastolautakunta vastaanotti 17 taide- ja kulttuurikentän toimijan allekirjoittaman vetoomuksen Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan puolesta.⁸ Vetoomuksessa on nostettu esiin Eläintarhan huvilan kulttuuripoliittiset vaikutukset eri puolilla kaupunkia. Siinä on

¹ Helsingin kaupungin kulttuurikeskus lakkautettiin Helsingin kaupungin organisaatiouudistuksen astuessa voimaan kesäkuussa 2017, jolloin siirryttiin palvelukokonaisuuksia sisältävään toimialamalliin. Samalla otettiin käyttöön pormestarivetoinen johtamisjärjestelmä ja toimialalautakunnat. Ks. lisää Helsingin kaupungin organisaatiouudistuksesta, <https://www.hel.fi/static/liitteet/kanslia/johtaminen- uudistuu/johtamisuudistus-tiivistelma.pdf>

² Helsingin kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunnan pöytäkirja 12/2016 (13.12.2016). <https://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2016-013532/kklk-2016-12/>

³ (s. 2–3), Ibid.

* Eläintarhan huvilassa ei ole erillisiä studioita, työhuoneita tai näyttelytilaa. Mutta residenssivieraiden majoitustilat ja yhteiskäytössä oleva sali soveltuvat esimerkiksi tietokonepohjaiseen työskentelyyn, kirjoittamiseen tai luonnosteluun.

⁴ Helsingin kulttuurikeskus, Eläintarhan huvilasta luopuminen – lisäperusteluja. PPT-esitys Nikula S. & V. Kunnas, Helsingin kulttuuri- ja kirjastolautakunta (24.1.2017).

⁵ Helsingin kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunnan pöytäkirja 1/2017 (24.1.2017).

<https://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2016-013532/kklk-2017-1/>

⁶ (s. 1) Helsingin kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunnan pöytäkirja 4/2017 (18.4.2017).

⁷ (s. 4) Ibid.

⁸ Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa koskeva vetoamus kulttuuri- ja kirjastolautakunnalle (24.1.2017).

myös peräänkuulutettu, että kolmannen sektorin ja kaupungin tulisi yrittää luoda jokin yhteistyömalli Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan koordinoimiseen.

Kulttuurikeskus kutsui keväällä 2017 vetoomuksen allekirjoittajat yhteiskehittämistilaisuuden Eläintarhan huvilasta.⁹ Kuudella taide- ja kulttuurikentän toimijalla oli mahdollisuus osallistua tähän tilaisuuteen: Baltic Circle -festivaali, m-cult ry, Melliferopolis-hanke, Ulla Taipale (itsenäinen kuraattori), Juha Valkeapää (taiteilija) ja teatteri Viirus. Kulttuurikeskus esitteli residenssitoimintaa ja nosti esiin kulttuuri- ja kirjastolautakunnan näkemyksen siitä, että palvelun tuottaminen kaupungin palveluna ei ole itsetarkoituksellista.¹⁰ Kulttuurikeskus esitti, että toimintaa tulisi kehittää seuraavien tavoitteiden pohjalta: aktiivinen kansainvälisyys, monitaiteisuus ja kohtuuhintaisuus. Kulttuurikeskus totesi myös, että jatkossa tullaan selvittämään mahdollisia yhteistyömalleja, uusia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia. Nykyisessä muodossaan Eläintarhan huvilan residenssitoiminta jatkuu 31.12.2018 saakka.

Eläintarhan huvilan residenssitoiminta oli lakkautusuhana alla¹¹ jo 2010–2011 yhdessä Harakan saaren taiteilijatalon kanssa (ns. Pajusen lista). Tuolloin kaupunki halusi ”säästää seinistä”, mutta se päätti jatkaa kummankin paikan toimintaa vastaanotettuaan yli 3000 allekirjoittajan vetoomuksen Harakan taiteilijatalon puolesta. Taiteilijatalon toiminta Harakan saarella ei ole parhaillaan uhattuna vaan kaupunki kehittää Harakan saarta monivuotisen hoito- ja kehittämissuunnitelman¹² avulla usean eri viraston yhteistyönä. Eläintarhan huvilan toimintaa varten ei ole laadittu vastaavanlaista suunnitelmaa.

2. Yleistä Eläintarhan huvilasta

2.1. Eläintarhan huvilan historia

Eläintarhan huvila on Tokoinrannassa sijaitseva uusrenesanssityyppinen puuhuvila, joka rakennettiin vuonna 1889 osaksi Eläintarhanlahden vanhaa huvilayhdyskuntaa. Helsingin kaupungin kiinteistövirasto osti rapistuneen Eläintarhan huvilan vuonna 1996 yksityishenkilöltä.

⁹ Helsingin kulttuurikeskus, Eläintarhan huvilan toiminnan tulevaisuus – keskustelu vaihtoehdoista. PPT-esitys Nikula S. & V. Kunnas, yhteiskehittämistilaisuus Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa koskevan vetoomuksen allekirjoittajien kanssa (28.4.2017).

¹⁰ Helsingin kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunnan pöytäkirja 4/2017 (18.4.2017).

<https://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2016-013532/kkik-2017-4/>

¹¹ Kulttuuri- ja kirjastolautakunta (18.3.2010) totesi lausunnossaan kaupunginhallitukselle palveluverkon kehittämiseksi, että kulttuurikeskus on tehnyt seuraavan esityksen koskien Eläintarhan huvilaa: ”*Huhtikuun 2010 loppuun mennessä tehdään tarvittavat toimet Eläintarhan huvilasta huopumiseksi. Samalla tavoitteena on, että historialliselle rakennukselle löytyy uusi käyttäjä jatkamaan rakennuksen nykyisenkaltaista kulttuurikäyttöä taiteilijaresidenssinä.*” Kulttuuri- ja kirjastolautakunta totesi lausunnossaan myös, että kulttuurikeskus muutti saamansa palautteen perusteella esitystään seuraavasti: ”*Kulttuurikeskus siirtää päätöstään Eläintarhan huvilan vuokrasopimuksen tulevaisuudesta ja kartoittaa mahdollisia vuokralaisia, jotka sitoutuvat säilyttämään nykyisen taiteilijaresidenssi käytön. Vasta tuon kartoituksen valmistuttua lautakunta päättää ylläpitäjän roolista.*” (s. 83–86), Helsingin kaupunginvaltuusto. Päätöshistoria.

Palveluverkkojen kehittäminen. Khs 2010–618 ja Khs 2009–2528.

https://www.hel.fi/static/helsinki/paatosasiakirjat/Kvsto2010/Esityslista10/liitteet/Palveluverkkojen_kehittaminen_-_paatoshistoria.doc?Action=sd

¹² Ryymin A. (2014): Harakan saaren hoito- ja kehittämissuunnitelma 2015–2029. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2014:5/Arkkitehtuuriosasto.

https://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2014/Harakan_saaren_hks_lowres.pdf

Helsingin kaupungin kulttuurikeskus puolestaan ryhtyi rakennuksen vuokralaiseksi vuonna 1998, jolloin rakennus päätettiin remontoida julkiseen käyttöön. Kaupungilla ei vielä ostopäätöstä tehdessään ollut tiedossa käyttötarkoitusta kiinteistölle.

Kuva 1: Huvila 14 kuvattuna etelästä toukokuussa 2015¹³

Kuva: Katri Tikkanen

Eläintarhan huvilan hankinnan aikaan Helsingin kulttuurikeskuksessa Kulttuuripolitiikan osaston (KUPO) osastopäällikkönä työskennellyt Marianna Kajantie toteaa, että kahdella asialla oli suuri vaikutus kiinteistön käyttötarkoituksen täsmentymiseen. Suomi oli vastikään liittynyt nuorten taiteilijoiden liikkuvuutta edistävään Pépinières-residenssiohjelmaan (PEJA Pépinières européennes pour jeunes artistes), mikä synnytti ajatuksen Helsingin kaupungin ylläpitämästä kansainvälisestä taiteilijaresidenssistä. Tätä ajatusta tuki se, että Puolustusvoimat oli aiemmin lahjoittanut Helsingin kaupungille Harakan saaren, joka päätettiin ottaa osittain paikallisten taiteilijoiden käyttöön.

2.2. Eläintarhan huvila suojelukohteena

Eläintarhan huvila ympäristöineen on asemakaavalla suojeltu (asemakaava nro 447). Museovirasto on suojellut Linnunlaulun ja sen vesialueen valtakunnallisesti merkittävänä rakennettuna kulttuuriympäristönä.¹⁴ Suojelupäätös koskee huvilan ulkoasua ja interiööriä. Myös piha-alueella on vaalittavia ominaispiirteitä.¹⁵ Huvilalla ei kuitenkaan ole omaa piha-aluetta vaan se sijaitsee

¹³ Kuva huvilasta nro 14 (s. 66), Liski M. & E. Ruoff & N. Alapeteri (2015): Linnunlaulun alueen ympäristöhistoriallinen selvitys. Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosaston selvityksiä 2015:5.

https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/aos_2015-5.pdf

¹⁴ Ks. lisää Eläintarhan huvilan suojelusta, Museovirasto RKY-luettelo 2009, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY – Eläintarhan huvilat ja yleishyödylliset laitokset

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=3976

¹⁵ Ks. lisää Eläintarhan huvilan pihan ominaispiirteet (s. 67), Liski M. & E. Ruoff & N. Alapeteri (2015): Linnunlaulun alueen ympäristöhistoriallinen selvitys. Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Helsingin

keskellä julkista puistoa, jonne ei saa järjestää esimerkiksi tapahtumia ilman lupa-anomuksia.

Linnunlaulun alueen asemakaavaa ollaan kuitenkin muuttamassa. Kaupunginvaltuusto päätti jo vuonna 1997, että Linnunlaulun alueen asemakaavaa muutetaan ja se määräsi samalla alueen rakennuskieltoon. Kaupunginhallitus on vuonna 2016 pidentänyt alueen rakennuskieltoa 15.1.2019 saakka (alue: Helsingin kaupungin 11. kaupunginosan (Kallio) ns. Linnunlaulun alueella eräät puisto-, rautatie- ja katualueet).¹⁶ Kaupunkisuunnitteluvirasto on laatinut Linnunlaulun alueesta rakennuskieltokartan, joka havainnollistaa hyvin millaisesta suojelukokonaisuudesta on kyse (Kuvio 1: Rakennuskieltokartta Linnunlaulun alueesta).

Asian esittelyssä kaupunkisuunnitteluvirasto on tuonut esiin seuraavat seikat:

“Helsingin yleiskaavassa 2002:ssa (kaupunginvaltuusto 26.11.2003) alue on kaupunkipuistoa sekä kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittävää aluetta. Helsingin uudessa yleiskaavaehdotuksessa (kaupunkisuunnittelulautakunta 14.6.2016) alue on osoitettu virkistys- ja viheralueeksi ja yleiskaavaehdotuksen kulttuuriympäristöt teemakartalla valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi.”¹⁷

Museovirasto on osoittanut Helsingistä kaikkiaan 65 aluetta tai yksittäistä kohdetta, jotka ovat valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä¹⁸ (Liite 1: Valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt). Linnunlaulun, Töölönlahden ja Eläintarhan muodostaman puistokokonaisuuden¹⁹ lisäksi myös seuraavat huvilakulttuuria edustavat rakennetut kulttuuriympäristöt ovat suojeltuja Helsingissä: Herttoniemen ja Kumpulan siirtolapuutarhat, Kulosaaren huvilakaupunki ja Meilahden huvila-alue.

kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosaston selvityksiä 2015:5.

https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/aos_2015-5.pdf

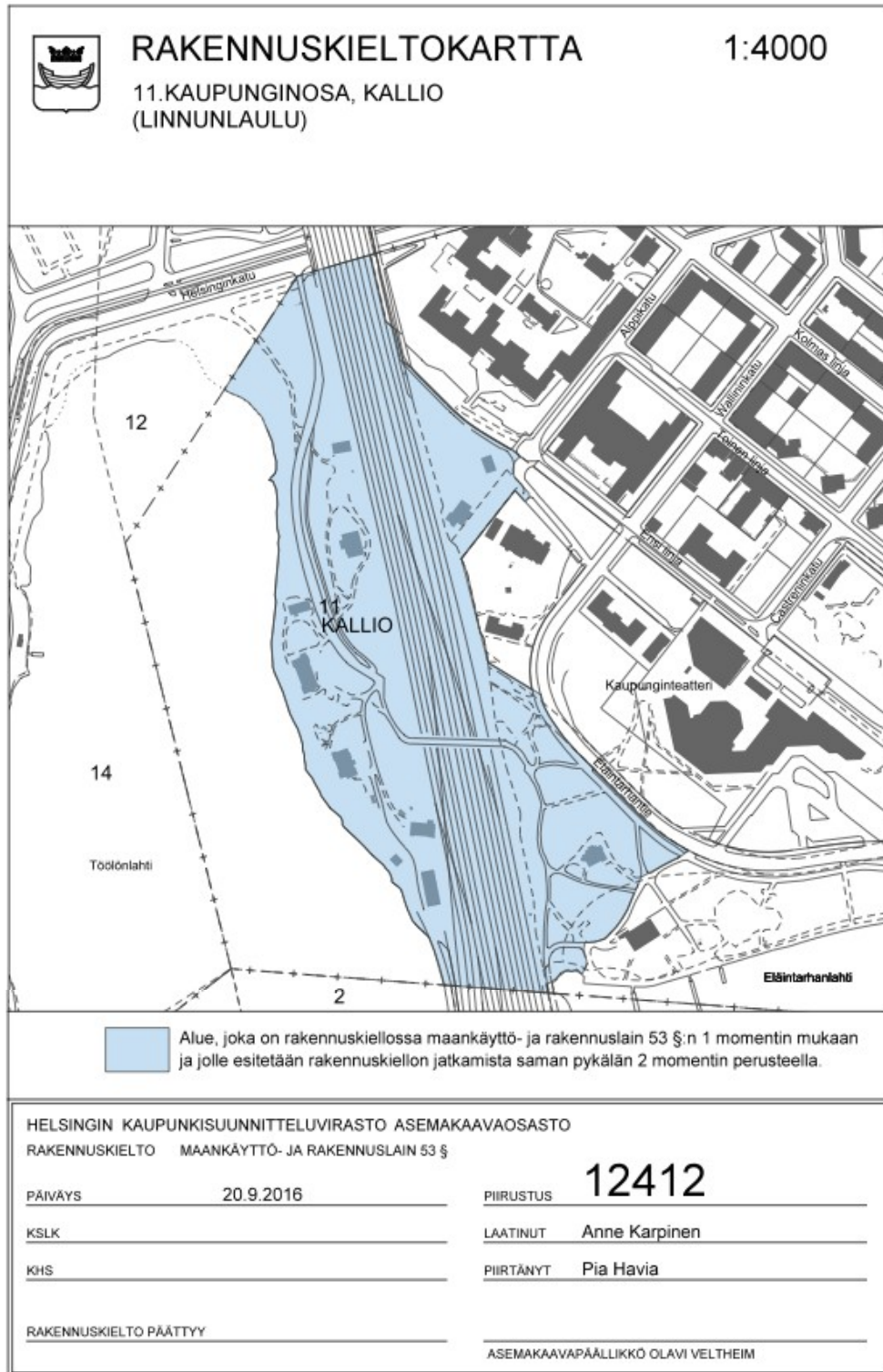
¹⁶ Helsingin kaupunginhallitus 36/2016 (17.10.2016): Linnunlaulun eräiden puisto-, rautatie- ja katualueiden rakennuskiellon pidentäminen (nro 12412). <https://dev.hel.fi/maatokset/asia/hel-2016-008736/khs-2016-36/>

¹⁷ Helsingin kaupungin kaupunkisuunnittelulautakunta 28/2016 (20.9.2016). Esitys kaupunginhallitukselle rakennuskiellon pidentämiseksi 11. kaupunginosan (Kallio) eräillä puisto-, rautatie- ja katualueilla, Linnunlaulun alue (nro 12412). <https://dev.hel.fi/maatokset/asia/hel-2016-008736/kslk-2016-28/>

¹⁸ Ks. lisää Museoviraston suojelukohteista Helsingissä (s. 18), Salastie R. & M. Jaakkola & M. Karisto & R. Kiljunen-Siirola (2014): Helsingin yleiskaava. Kaupungin muutos ja kulttuuriympäristöt. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston selvityksiä 2014:17. https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/yos_2014-17.pdf

¹⁹ Ks. lisää Linnunlaulun, Töölönlahden ja Eläintarhan muodostaman puistoalueen arvoista (s. 73), Liski M. & E. Ruoff & N. Alapeteri (2015): Linnunlaulun alueen ympäristöhistoriallinen selvitys. Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosaston selvityksiä 2015:5. https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/aos_2015-5.pdf

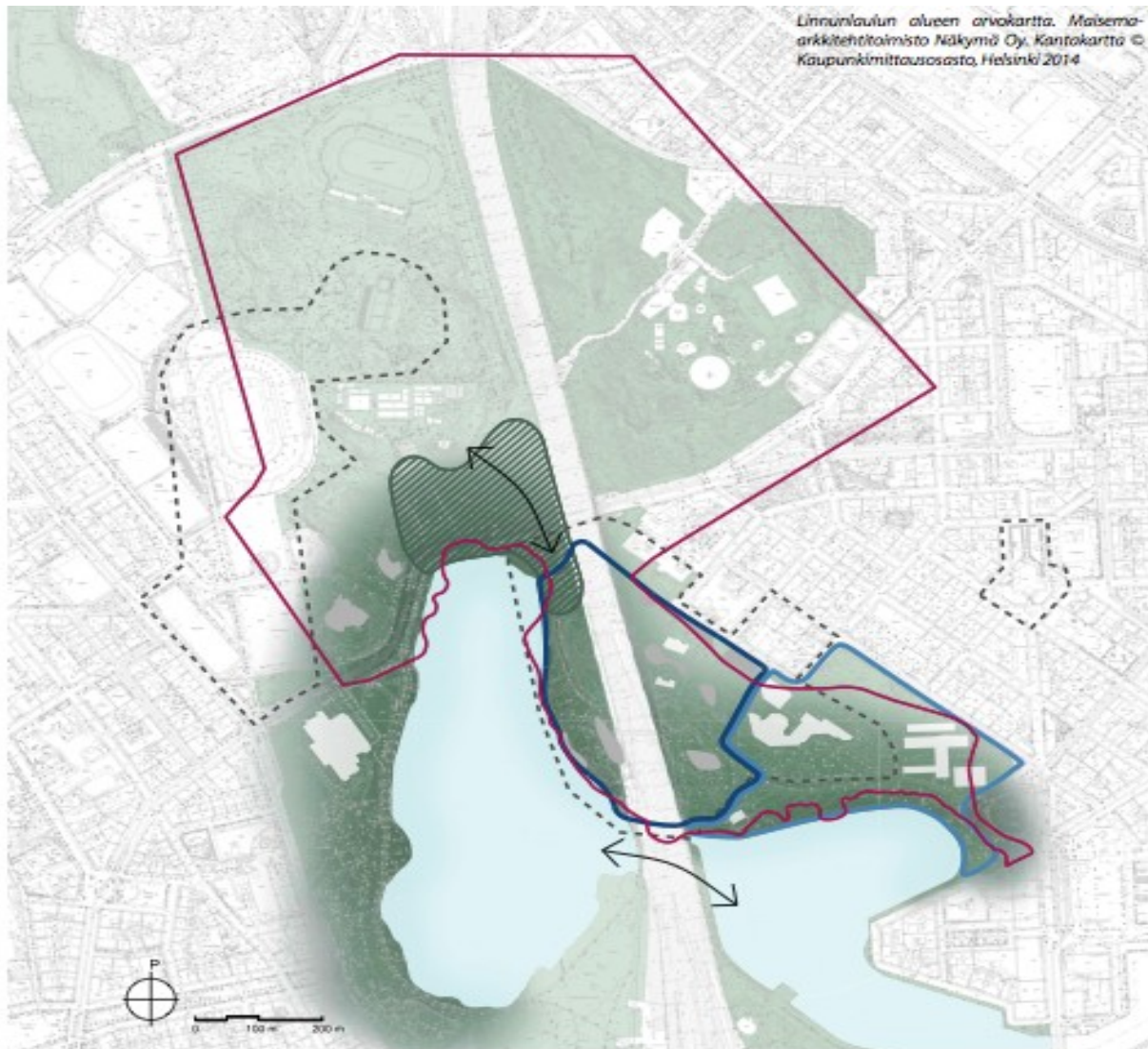
Kuvio 1: Linnunlaulun alueen rakennuskieltokartta²⁰

²⁰ Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosasto (2016): Rakennuskieltokartta. 11. Kaupunginosa, Kallio (Linnunlaulu). Piirustus nro 12412.

<https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/dd/dd44f19158a0d46fc6907851a26c6b59c94a0dbe.pdf>

Kuvio 2: Linnunlaulun alueen arvokartta²¹

LINNUNLAULUN ALUEEN MAISEMA-ARVOT

	K. FORSBERGIN VUONNA 1865 SUUNNITTELEMA TÖÖLÖNPUISTON JA LINNUNLAULUN HUVILA-ALUEEN MUODOSTAMA KOKONAISUUS		LAAJA VIHERALUEKOKONAISUUS, JOHON LINNUNLAULU KUULUU, OSA KESKUSPUISTOA
	VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ (RKY), MUSEOVIRASTO		KAUPUNKIKUVALISESTI MERKITTÄVÄ HISTORIAALLINEN MAISEMAKOKONAISUUS
	KAUPUNKIKUVALISESTI MERKITTÄVÄ 1880-1900-LUVULTA SÄILYNYT HUVILA-ALUE		ALUEEN VANHIMMAT RAKENTUNEET PUISTOALUEET, ALKAEN 1850-LUVULTA
	KAUPUNKIKUVALISESTI MERKITTÄVÄ 1950-LUVUN MILJÖ		ALUEEN LUONTEEN KANNALTA MERKITTÄVÄT AVOKALLIOALUEET
	TÖÖLÖNLAHDEN JA ELÄINTARHANLAHDEN AVOIN VESIPINTA		TÄRKEÄ MAISEMALLINEN YHTEYS KESKUSPUISTOON JA HELSINKIPUISTOON

²¹ (s. 72), Liski M. & E. Ruoff & N. Alapeteri (2015): Linnunlaulun alueen ympäristöhistoriallinen selvitys. Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosaston selvityksiä 2015:5. https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/aos_2015-5.pdf

2.3. Eläintarhan huvilan vuokraus ja isännöinti

Helsingin kaupungin kiinteistötoimi vuokraa Eläintarhan huvilaa toistaiseksi voimassa olevalla sopimuksella Helsingin kaupungin kulttuuritoimelle.²² Vuonna 2007 uusitun vuokrasopimuksen²³ mukaan 405,0 m² suuruisen vuokraohteen käyttötarkoitus on ”vierasasuntola/näyttelytila”. Sopimuksessa todetaan edelleen, että ”Vuokratun tilan pinta-alaa ei ole tarkistusmitattu eikä vuokran määrittelyssä ole käytetty pelkästään pinta-alaa.”

Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimialalla työskentelevä Osmo Rasimus toimii päällikkönä yksikössä, joka vastaa rakennetun omaisuuden hallinnasta ja siten myös Eläintarhan huvilasta. Rakennuksen omistajan edustajana Rasimus toteaa, että Eläintarhan huvilaa on vanhana rakennuksena raskas ja kallis ylläpitää. Hänen mukaansa rakennuksen käyttö on kuitenkin sen parasta suojelua.

Vuonna 2017 Eläintarhan huvilan vuokran suuruus oli 4.917 euroa per kuukausi. Vuokran suuruus on vuokrasopimuksessa sidottu ylläpitoindeksiin²⁴ eli vuokraa tarkistetaan vuosittain (Taulukko 1: Kulttuurikeskuksen maksamat vuokratulot Eläintarhan huvilasta 2010–2017).

Taulukko1: Kulttuurikeskuksen maksamat vuokratulot Eläintarhan huvilasta 2010–2017

Kulttuurikeskuksen maksamat vuokratulot Eläintarhan huvilasta 2010–2017								
Tilakeskukselle maksetut vuokrat (405 m ²) /kk								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kuukausivuokra	4 583	4 606	4 652	4 754	4 854	4 893	4 893	4 917
Koko vuosi	54 996	55 272	55 820	57 048	58 246	58 712	58 712	59 005

Huom! V. 2010 ja 2011 vuokratiedot ovat varauksia budjettiin. Muut vuodet ovat toteutuvia.

Rakennuksen peruskorjauksen jälkeen kaupunki ei ole vuokranantajana laatinut Eläintarhan huvilalle kuntokartoitusta eikä pitkän ajan korjaussuunnitelmaa. Mutta Eläintarhan huvilan varaussihteeri ja rakennuksesta vastaava tekninen isännöitsijä pitävät vuosittain yhteisen katselmuksen, jossa he tarkastelevat ylläpitoa ja kunnostusta aina parin vuoden tähtäimellä. Päivittäisen ylläpidon ja kunnostuksen hallintaan käytetään PAKKI-huoltokirjajärjestelmää. Eläintarhan huvilassa työskentelevän varaussihteerin Satu Sirénin mukaan tekninen palvelu on kiitettävän nopeaa, mutta residenssivieraat eivät saa etukäteen tietoa siitä, milloin heitä häiritään (esimerkiksi palohälytystarkastus tai muu vastaava toimenpide).

²² Helsingin kaupungin organisaatiouudistuksen myötä Eläintarhan huvilan vuokranantaja on nykyisin Kaupunkiympäristön toimiala, Rakennukset ja yleiset alueet (palvelukokonaisuus), Rakennetun omaisuuden hallinta (palvelut), ROHA. Vastaavasti Eläintarhan huvilan vuokralainen on nykyisin Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, kulttuuri (palvelukokonaisuus), yleiset kulttuuripalvelut/avustukset ja kumppanuudet (palvelut), AJK.

²³ Helsingin kaupungin kiinteistöviraston tilakeskus. Liikehuoneiston vuokrasopimus 222007067.

²⁴ Ks. lisää indeksitarkistuksesta, Helsingin kaupungin kiinteistöviraston tilakeskus. Liikehuoneiston vuokrasopimus 222007067.

2.4. Eläintarhan huvilan saavutettavuus, tilankäyttö ja esteettömyys

Eläintarhan huvila sijaitsee osoitteessa Eläintarhantie 14, 00530 Helsinki (Kuvio 3: Eläintarhan huvilan saavutettavuus). Eläintarhan huvila opastaa kotisivullaan kävijöitä seuraavasti:

“Perille tuovat HSL:n bussit 23, 53, 503 sekä metro ja kaikki bussit ja raitiovaunut Hakaniemeen, josta on noin 10 minuutin kävely. Eläintarhan huvilalla ei ole omaa yleisöpysäköintiä, ja kätevimmin paikalla pääsee julkista liikennettä käyttäen. Autoilijoille löytyy maksullista tienvarsipysäköintiä Eläintarhantien varressa.”²⁵

Kuvio 3: Eläintarhan huvilan saavutettavuus

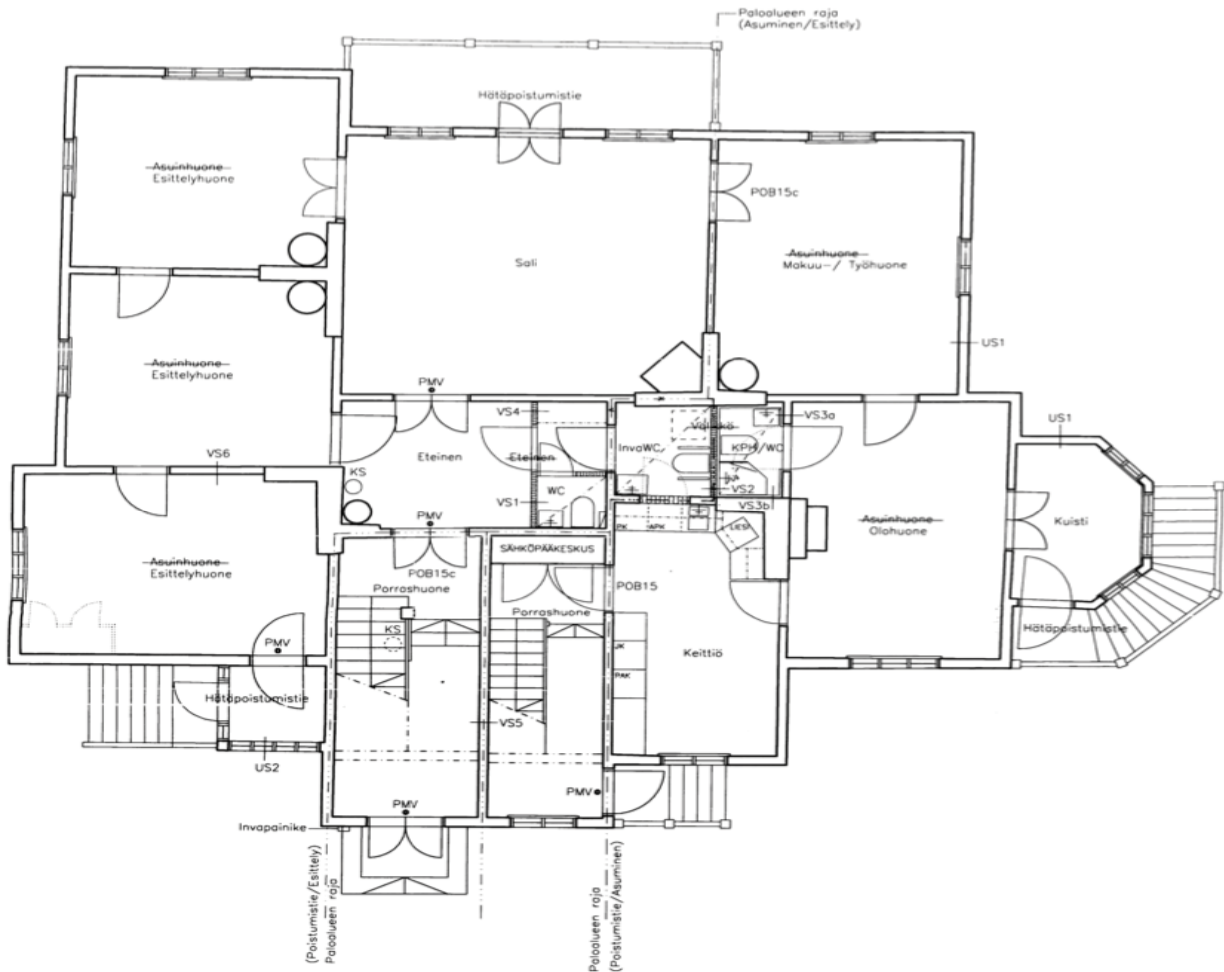

Eläintarhan huvilan toiminta jakautuu kahteen kerrokseen niin, että ensimmäisen kerroksen pinta-ala on 179,1 m² (Kuvio 4: Eläintarhan huvilan ensimmäisen kerroksen piirustukset) ja toisen kerroksen 181,1 m² (Kuvio 5: Eläintarhan huvilan toisen kerroksen piirustukset), yhteensä 361,2 m².²⁶ Ensimmäisessä kerroksessa on inva-wc, mutta portaikkojen takia rakennuksessa ei ole mahdollista kulkea rullatuolilla.

²⁵ Ks. kartta saapumisesta Eläintarhan huvilaan, <http://www.elaintarhanhuvila.fi/fi/yhteystiedot>

²⁶ Tämä neliömäärä ei vastaa vuokrasopimuksessa määriteltyä vuokrakohteen neliömäärää, vaan lähteenä on käytetty Sari Vierion vuonna 1998 laatimaa rakennushistoriaselvitystä, jonka tietojen mukaan Eläintarhan huvilan tilat on peruseremontoitu.

Kuvio 4: Eläintarhan huvilan ensimmäisen kerroksen piirustukset²⁷

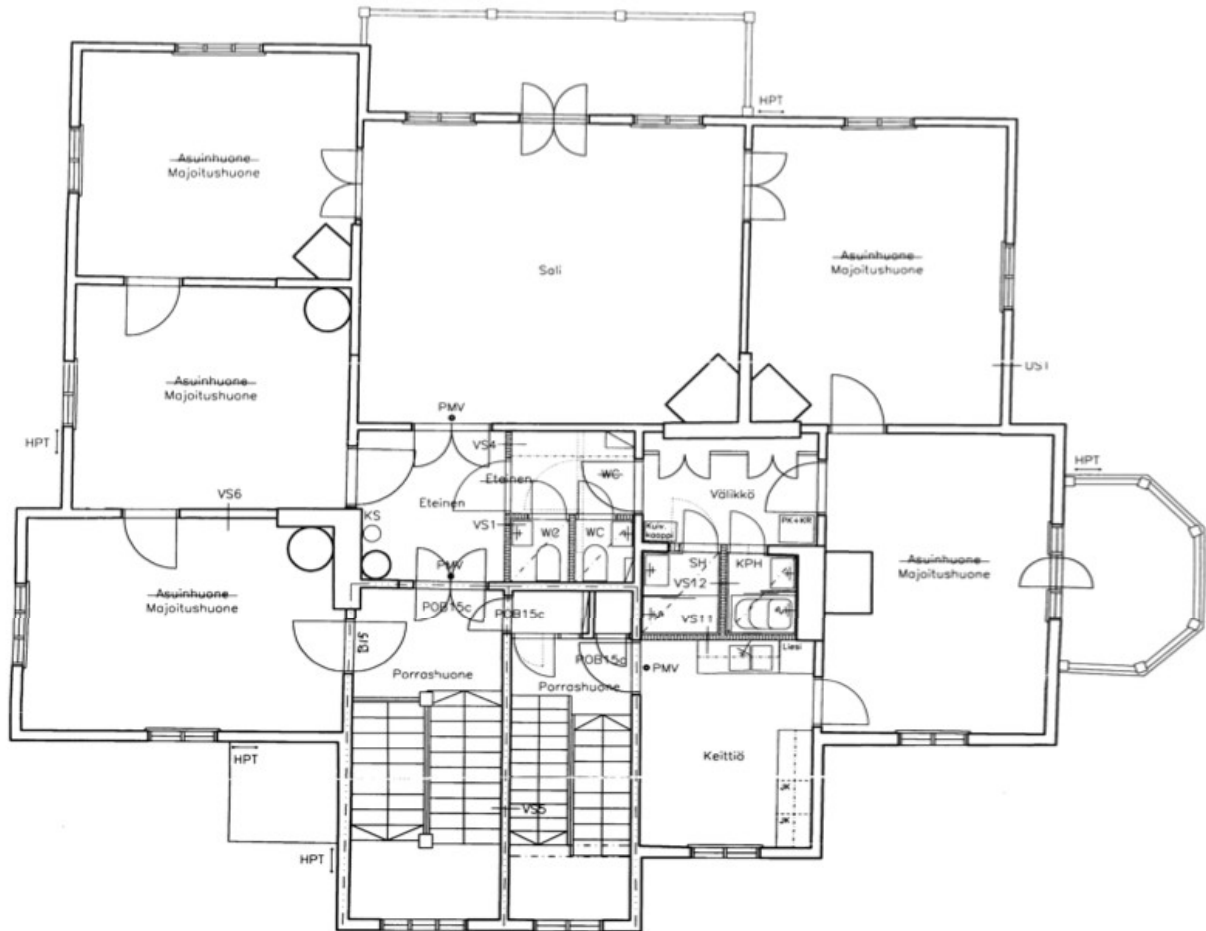

1. kerros (179,1 m²)

- porvariskotinäyttely:
 - sali (34,7 m²)
 - esittelyhuone (19,7 m²)
 - esittelyhuone (18,8 m²)
- eteinen (12,7 m²)
- inva-wc (5,7 m²)
- toimistotila (20,5 m²), kaupungin työntekijän käytössä
- erikseen vuokrattava asuntokokonaisuus (67 m²)
 - asuinhuone (23 m²)
 - asuinhuone (20,3 m²)
 - talvilämmin kuisti (6,6 m²)
 - keittiö (15,6 m²)
 - wc/kylpyhuone (1,5 m²)
- porvariskotinäyttelyn sisäänkäynti on rakennuksen pääovesta
- toimistoon ja asuntoon on erilliset sisäänkäynnit

²⁷ Helsingin rakennuslautakunta, Eläintarhan huvilan pohjapiirustukset vuodelta 1998.

Kuvio 5: Eläintarhan huvilan toisen kerroksen piirustukset²⁸

2. kerros (182,1 m²)

- residenssit:
 - majoitushuone (23 m²)
 - majoitushuone (20,5 m²)
 - majoitushuone (20,3 m²)
 - majoitushuone (19,7 m²)
 - majoitushuone (19,5 m²)
- residenssivieraiden yhteisessä käytössä:
 - sali (34,7 m²)
 - keittiö (11 m²)
 - eteinen (15 m²)
 - suihkutila/kylpyhuone (12,7 m²)
 - WC:t (5,7 m²)

Asemakaavan lisäksi myös rakennustekniset asiat rajoittavat Eläintarhan huvilan tilankäyttöä. Rakentamaton ullakkokerros ei Helsingin kaupungin palveluksessa työskentelevän teknisen isännöitsijän Jukka Nybergin mukaan voi ottaa käyttöön rakennusteknisistä syistä. Eläintarhan huvilassa on myös rakentamaton kylmä kellarikerros, jota residenssivieraat käyttävät tilapäisenä varastotilana muun muassa polkupyörien säilytykseen. Muutama residenssitaiteilija on esittänyt

²⁸ Helsingin rakennuslautakunta, Eläintarhan huvilan pohjapiirustukset vuodelta 1998.

toiveen, että kellarikerroksen voisi muuntaa kesäisin käytössä olevaksi näyttelytilaksi (Liite 2: Eläintarhan huvilan ullakko- ja kellarikerroksen piirustukset). Isännöitsijä Nyberg toteaa kuitenkin, että myöskään kellaria ei voi ottaa muuhun käyttöön sisäilmaan ja ilmanvaihtoon johtuvista syistä. Paloturvallisuussyistä residenssivieraat eivät saa myöskään käyttää puuarkkitehtuuria edustavan rakennuksen kakluuneja. Eläintarhan huvilan residenssivieraat voivat käyttää kirjailijahuvila Villa Kiven saunaa kerran viikossa.

3. Eläintarhan huvilan nykyinen käyttö

3.1. Porvariskotinäyttely ja muu ohjelmatoiminta

Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on vuodesta 2011 alkaen toiminut museaalinen porvariskotinäyttely, joka on Eläintarhan huvilan itsensä tuottama. Näyttely käsittää salin lisäksi toimistohuoneen ja makuuhuoneen. Näyttelyyn on vapaa pääsy ja se on avoinna yleisölle yhtenä päivänä viikossa (torstaisin klo 12–16) tai sopimuksen mukaan. Ryhmien tulee varata opastus näyttelyyn etukäteen, mutta opastuksesta ei peritä erillistä maksua. Eläintarhan huvilalla ei ole yhteistyötä Helsingin kaupunginmuseon kanssa porvariskotinäyttelyä koskien.

Eläintarhan huvila kuvailee näyttelyä kotisivullaan näin: “Eläintarhan huvilassa voit tutustua porvariskotinäyttelyyn, joka esittelee huvilan historiaa 1800-luvun lopulta lähtien ja kertoo samalla Linnunlaulun huvila-alueen historiasta. Näyttelyn kolme huonetta on sisustettu viime vuosisadan vaihteen tyyliin, eletyn elämän jälkiä kätkemättä. Näyttelyssä voit tutustua historialliseen materiaaliin ja aistia vanhan talon tunnelmaa.”²⁹

Varaussihteerin Sirénin arvion mukaan porvariskotinäyttelyssä käy vuosittain noin 15–20 ryhmää, muun muassa arkkitehtiopiskelijoita, kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia nuoria Rinnekoti-Säätiöstä ja eläkeläisiä, joiden vierailu liittyy virkistystoimintaan. Näyttelytilaa käytetään myös intiimiin ohjelmaan, kuten konsertteihin, tanssiesityksiin ja sadunkerrontaan. Eläintarhan huvilaan mahtuu kerrallaan noin 30 hengen yleisö. Eläintarhan huvilassa järjestetystä muusta ohjelmasta ei löydy tarkkoja tilastoja, mutta porvariskotinäyttelyn kävijämääriä on tilastoitu tarkemmin vuodesta 2015 lähtien.

Eläintarhan huvilan kulttuuri- ja rakennushistoriallinen arvo luo perustan ohjelmatoiminnalle:

“Mitä tulee yleisön kohtaamiseen, Eläintarhan huvila herättää edelleen uteliaisuutta ja kiinnostusta laajalti. Se on ollut samanlaisessa käytössä jo 17 vuotta, eikä siellä ole tavoitteellisesti rakennettu ohjelmistoa yleisölle, joitakin ohjelmallisia avautumisia lukuun ottamatta. Kohteessa on pieni pysyväisnäyttely, jonne pääsee maksutta käymään. Kävijöissä on paljon niitä, jotka huvilan nähdessään muistelevat paljon lapsuuttaan tai nuoruuttaan alueella, ja miten Eläintarhan huvila ja sen lähialue linkittyi heidän elämäänsä.”³⁰

Eläintarhan huvilan kulttuuri- ja rakennushistoriallisen arvon lisäksi peruskorjausremontissa huomioitiin myös rakennuksen julkinen käyttötarkoitus. Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-

²⁹ Ks. lisää Eläintarhan huvilan porvariskotinäyttelystä, <http://www.elaintarhanhuvila.fi/fi/nayttely>

³⁰ Ks. lisää Eläintarhan huvilan toiminnasta (s. 21), Sirén S. (2017): Miten Lauttasaaren kartano avautuu yleisölle? Kohtaamisia Koneen Säätiön tyyliin. Kulttuurituottaja YAMK opinnäytetyö. Kulttuurituotannon koulutusohjelma, Metropolia Ammattikorkeakoulu. <http://www.theseus.fi/handle/10024/125077>

ajan toimialalla työskentelevä kumppanuuspäällikkö Veikko Kunnas kiteyttää Eläintarhan huvilan toiminnan seuraavasti:

”Talon toiminta-ajatuksena on mahdollistaa ikkuna 1800-luvun porvariskodin tunnelmaan mahdollisimman alkuperäisenä. Samalla halutaan tarjota perinteisestä poikkeava residenssitila taiteilijoiden työskentelyyn.”³¹

Kuva 2: Eläintarhan huvilan sali

Kuva: Heikki Tarjanne

3.2. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan pääperiaatteet

Eläintarhan huvila käyttää toiminnastaan nimitystä “taiteilijaresidenssi”, “residenssi”^{32 33} tai “residenssimajoitus” (ruotsiksi “konstnårsresidens”, englanniksi “Artists’ residence”). Selvityksessä Eläintarhan huvilasta ja sen toiminnasta käytetään yleisnimitystä “residenssitoiminta” tai käsitettä “residenssi”. Tässä yhteydessä käsite residenssi tarkoittaa majoituspaikkaa, johon on mahdollisuus majoittaa kansainvälisiä vieraita. Mutta se ei tarkoita sitä, että Eläintarhan huvilalla olisi sinänsä omaa toimintaa tai sisältöä.

³¹ Ks. lisää Eläintarhan huvilan toiminnasta (s. 6), Ibid.

³² Ks. lisää residenssiä kuvaavien käsitteiden sisällöllisestä merkityksestä. Residenssin suomenkielisenä vastineena käytetään joskus käsitteitä vierasateljeekeskus tai taiteilijavieraskeskus. Yleisesti käytetään myös käsitteitä taiteilijaresidenssi, vierasateljee, residenssitoiminta tai taiteilijavierastointi. (s. 3), Suomi R. (2005): Kansainvälinen residenssitoiminta Suomessa 1995–2005. Työpapereita – Working Papers 44. Taiteen keskustustoimikunta ja Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö.

http://www.taike.fi/documents/10162/76105/no_44.pdf

³³ Residenssistä käytetään myös nimityksiä residenssiohjelma, residenssikeskus, vierasateljeetoiminta, kansainvälinen studio-ohjelma, ks. lisää Kokko-Viika I. (2010): Residenssitoiminnasta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista. Luento 17.6.2010, Taivex-koulutus.

https://www.tinfo.fi/documents/kokko_irmeli_residenssit_0501151545.pdf

Eläintarhan huvila on vuonna 2015 laatinut prosessikuvausmallin residenssihakemusten käsittelystä.³⁴ Hakemuksen tarkoitusta koskevasta määritelmästä on pääteltävissä Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan perustehtävä (missio). Residenssitoiminnan tarkoituksena on “taiteilijuuden tukeminen ja verkostoitumismahdollisuuksien tarjoaminen Helsingin kulttuurikentällä”. Samassa määritelmässä kuvataan, ketä tämä perustehtävä palvelee (ulkomaalaiset taiteilijat, pääkaupunkiseudulla toimivat taiteellisen työn tuottajat ja muut kulttuurialan toimijat) ja miten tätä perustehtävää tulisi hoitaa (tuettu, edullinen).

Prosessikuvausmallissa hakemuksen tarkoitus on muotoiltu seuraavasti:

“Residenssihakemus on tarkoitettu taiteilijoille, jotka tarvitsevat tuetun, edullisen asumisen Helsingissä tapahtuvan työskentelyjakson ajaksi. Hakijana voi olla ulkomaalainen ammattilaistaiteilija, mutta myös yksittäinen, ulkomailla asuva suomalaistaiteilija tai taiteellista työtä tuottava organisaatio, museo, festivaalijärjestäjä tai muu kulttuurialan toimija pääkaupungissa. Residenssin tavoite on taiteilijuuden tukeminen ja verkostoitumismahdollisuuksien tarjoaminen Helsingin kulttuurikentällä.”³⁵

Eläintarhan huvilan residenssiin on jatkuva haku ja varaussihteeri käsittelee hakemukset kuukauden sisällä niiden saapumisesta (käsittely pitää sisällään päätöksenteon). Haussa käytetään yksinomaan sähköistä hakulomaketta³⁶, mutta varaussihteeri kirjaa haettavat residenssijaksot käsin excel-taulukkoon. Taulukkopohja pitää sisällään varauskirjan per kuukausi ja per huone. Hausta tiedotetaan Eläintarhan huvilan kotisivuilla niin, että saman vuoden elokuusta alkaen voi hakea residenssiin vuodeksi eteenpäin. Residenssijakson pituus vaihtelee viikosta kahteen kuukauteen. Varaussihteeri Sirénin mukaan jakson pituudessa voidaan joustaa, jos siihen on erityisiä perusteluja. Tällöin kumppanuuspäällikkö Kunnas tekee kirjallisten perustelujen pohjalta kokonaisarviointiin perustuvan päätöksen asiassa.

Eläintarhan huvilan residenssitoiminnassa käytetään seuraavia julkisia hakukriteerejä:³⁷

- Taiteilijaresidenssiin voivat hakea eri alojen ulkomaalaiset taiteilijat sekä ulkomailla pysyvästi asuvat suomalaistaiteilijat.
- Taiteenlaji voi olla esimerkiksi arkkitehtuuri, kuvataide, esittävät taiteet (mm. musiikki, tanssi, sirkus, teatteri, ääni, performanssi), muotoilu, taidekäsityö ja visuaaliset taiteet (sis. uusi media, valokuvaus, video). **Kaikki taiteenalat hyväksytään.**
- **Myös kuraattorit, taidehistorioitsijat ja tutkijat voivat hakea, samoin pariskunnat ja työparit.** Huoneet ovat yhden hengen huoneita mahdollisuudella lisävuoteeseen, lisävuodepaikat ovat tarkoitettu vain lyhytaikaiseen majoitukseen.
- **Hakijan toiminnan taiteen tai kulttuurin alalla tulee olla ammattimaista ja jatkuvaa. Emme hyväksy opiskelijoita hakijoiksi.**

³⁴ Helsingin kulttuurikeskus. Eläintarhan huvilan residenssihakemusten käsittely – prosessikuvausmalli 2015. (ei-julkinen dokumentti)

³⁵ Ks. perustiedot Eläintarhan huvilan residenssihakemuksen tarkoituksesta (s. 1.), Ibid.

³⁶ Ks. Eläintarhan huvilan sähköinen hakulomake, <http://elaintarhanhuvila.fi/majoitus/hakulomake>

³⁷ Ks. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan hakukriteerit (selvityksessä lainatun tekstin lihavointi on selvityshenkilön tekemä), <http://www.elaintarhanhuvila.fi/fi/hakumenettely>

- **Hakijan tarve asumiseen perustuu taiteellisen työn tekemiseen Helsingissä, ei esimerkiksi lomailua tai opiskelua. Taiteellinen työ voi olla taiteellisen työn taustatutkimusta, työn esillepanon viimeistelyä tai muulla tavoin konkreettista toteuttamista.**
- Haettu residenssijakso on vähintään viikon, enintään kahden kuukauden pituinen.
- Jos useampi hakija hakee samanaikaista residenssijaksoa, suositaan ensisijaisesti pidempiä jaksoja sekä arvioidaan residenssijaksolla tehtävän työn vaikuttavuutta Helsingin taide- ja kulttuurielämään.
- Hakemukset käsitellään saapumisjärjestyksessä, joka ensisijaisesti määrittelee sen, kuka saa residenssipaikan – mikäli hakijat muutoin täyttävät kriteerit yhtälailla.

Eläintarhan huvilan residensseihin on hakijoita jatkuvasti enemmän kuin mitä tarjolla on paikkoja. Hylättyjä hakemuksia varaussihteerin Sirén arvioi vuonna 2017 olleen kolmisenkymmentä niin, että yksi hakemus on voinut sisältää 1–8 hakijaa. Hylkäämisen perusteena voi olla se, että residenssit ovat varattuja anottuna ajankohtana. Joskus hakemuksia hylätään myös siksi, että ne eivät täytä hakukriteerejä (hakemus on puutteellinen, haetaan liian lyhyttä residenssijaksoa tai hakija ei ole taidealan ammattilainen). Sirén toteaa vuositason saavansa kymmenittäin, joskus toistasataa, sähköposti- tai puhelintiedustelua residenssimahdollisuuksista. Loppujen lopuksi harva kyselijä lähettää residenssihakemuksen, koska on ehkä yhdessä varaussihteerin kanssa todennut, että hakuehdot tai muut syyt estäisivät residenssin saamisen.

Eläintarhan huvila on laatinut residenssivieraita varten saapumisohteet, joissa annetaan käytännön neuvoja (avaimet, nettiyhteys, siivous jne.). Lisäksi jokaisessa majoitushuoneessa on ”House Book” residenssin säännöistä (lemmikit, tupakointi, yövierat jne.). Tiedotteen ”Terms of Booking 2017–2018” avulla residenssivieraat tutustuvat muun muassa residenssivarauksen vahvistamiseen ja maksamiseen sekä julkisuusperiaatteeseen, jota sovelletaan Eläintarhan huvilan asukkaisiin. Tiedote jaetaan sähköisesti, kun hakemus hyväksytään. Residenssipaiikka on tällöin vastaanotettu sitovasti. Residenssijakson alkaessa Eläintarhan huvilassa otetaan jokaisesta residenssivieraasta valokuva, jota käytetään lyhyen haastattelun kera Facebookissa (@villaelaintarha).

Eläintarhan huvilassa on myös kerätty monin tavoin asiakaspalautetta, vaikka käytössä ei ole systemaattista palautejärjestelmää residenssitoimintansa arvioimiseen. Palautteessa korostuu Eläintarhan huvilan yhteisöllisyys.

“Pääpainopiste toiminnassa on aina ollut residenssitoiminta, jonka tavoitteena on lisätä kohtaamisia, luoda verkottumismahdollisuuksia sekä tarjota työ- ja asuintilat työskentelyjakson ajaksi. Residenssitaitelijoilta saadun palautteen pohjalta voidaan sanoa, että yhteisöllisyyden synty on ollut monelle residenssiasukkaalle tärkeää; vaikka kaikilla asukkailla on omat projektinsa, on toisten asukkaiden kohtaaminen ja oman työn reflektointimahdollisuus ollut merkityksellistä residenssijaksoilla. Asukaspalautteen perusteella residenssin vaikutukset ovat olleet lähes yksinomaan positiivisia.”³⁸

³⁸ Ks. lisää Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan ominaispiirteistä suhteessa Lauttasaaren kartanon tulevaan toimintaan (s. 21), Sirén S. (2017): Miten Lauttasaaren kartano avautuu yleisölle? Kohtaamisia Koneen Säätiön tyyliin. Kulttuurituottaja YAMK opinnäytetyö. Kulttuurituotannon koulutusohjelma, Metropolia Ammattikorkeakoulu. <http://www.theseus.fi/handle/10024/125077>

3.3. Tilastoja Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta

Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan käyttöasteen tulee vuosittain olla vähintään 211 yöpymistä per huone³⁹ eli residenssien kokonaiskapasiteetista 58 %:ia tulee olla käytössä. Yleensä Eläintarhan huvilan käyttöaste⁴⁰ on selvästi ylittänyt sille asetetut tavoitteet (Taulukko 2: Eläintarhan huvilan nettokäyttöaste 2014–2016).

Taulukko 2: Eläintarhan huvilan nettokäyttöaste 2014–2016

Eläintarhan huvilan nettokäyttöaste 2014-2016			
Vuosi	Yöpymiset yhteensä	Yöpymiset per huone	Ei tietoa*
2014	1 258	251,6	12
2015	1 541	308,2	5
2016	1 281	256,2	0

* Ei vertailukelpoista tietoa saatavilla, esim. vierailun kestosta.

Taulukossa 2. on noudatettu Tilastokeskuksen ohjetta nettokäyttöasteen laskennasta. Tällöin kuukauden aikana käytössä olleiden huoneiden (öiden) lukumäärä jaetaan käytettävissä olleiden huoneiden (öiden) lukumäärällä. Remontin tai muun syyn takia (kuten huolto- ja siivouspäivien tai vaihtojen takia) tilapäisesti käytöstä pois olevia huoneita ei ole laskettu mukaan tarjontaan.

Taulukko 3: Eläintarhan huvilan residenssivieraiden lukumäärä 2014–2016

Eläintarhan huvilan residenssivieraiden lukumäärä 2014–2016				
Vuosi	Ulkomailla*	Kotimaasta	Ei tietoa**	Yhteensä
2014	101	3	12	116
2015	99	13	5	117
2016	96	15	0	111

* Tietoihin sisältyy myös kotimaisia residenssivieraita, joiden asemamaa on tilapäisesti ulkomailla.
** Ei vertailukelpoista tietoa saatavilla.

³⁹ Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan viidestä majoitushuoneesta kaikkiaan neljä sisältää lisävuoteen. Lisävuoteita ei huomioida yöpymistarjoomassa, mutta yöpyminen lisävuoteessa tilastoidaan käyttöasteeseen.

⁴⁰ Yöpymiset olivat v. 2010 yhteensä 1315 yötä (yöpymiset per huone 263), vastaavasti v. 2011 yhteensä 1517 yötä (yöpymiset per huone 303), v. 2013 yhteensä 1424 yötä (yöpymiset per huone 285). V. 2012 ei löydy vertailukelpoista materiaalia. Ks. lisää, Helsingin kulttuurikeskus, Eläintarhan huvilasta luopuminen – lisäperusteluja. PPT-esitys Nikula S. & V. Kunnas, Helsingin kulttuuri- ja kirjastolautakunta (24.1.2017).

Eläintarhan huvilan residenssitoiminnassa ei ole asetettu painotuksia sille, mistä maista tai maanosista residenssivieraiden toivotaan saapuvan. Eniten vieraita on 2014–2016 saapunut pohjoismaista ja etenkin muualta Euroopasta, mutta hyvin vähän Baltian maista ja Venäjältä (Taulukko 4: Eläintarhan huvilan residenssivieraiden lukumäärä asuinpaikan mukaan 2014–2016). Vuosittain vaihtelee jonkin verran, miten paljon vieraita on saapunut residenssiin Pohjois-Amerikasta, Latinalaisesta Amerikasta, Afrikasta tai Aasiasta. Kategoria Muu sisältää residenssivieraat Australiasta ja Uudesta-Seelannista.⁴¹ Kategoria Suomi sisältää ulkomailla opiskelevia tai työskenteleviä suomalaisia, jotka saapuvat residenssivieraiksi Suomeen. Kaikkien residenssivieraiden osalta ei käy ilmi heidän asuinmaansa (ei vertailukelpoisia tietoja).

Eläintarhan huvilan tiedot residenssivieraiden asuinpaikasta ovat samassa linjassa koko maata koskevien tietojen kanssa: “Ulkomaalaiset vieraat saapuivat useimmiten Euroopasta (pois lukien Pohjoismaat ja Baltia), Pohjois-Amerikasta ja Pohjoismaista. Afrikasta tulevien taiteilijoiden määrä pysyi vähäisimpänä. Uusimman, vuonna 2014 tehdyn kyselyn perusteella pohjoismaalaisten vieraiden määrä näytti laskeneen ja jaottelun ulkopuolisista maista, eli lähinnä Australiasta ja Uudesta-Seelannista, saapuneiden kasvaneen. Suomalaisia vieraita oli kolmasosa taiteilijoiden kokonaismäärästä.”⁴²

Taulukko 4:

Eläintarhan huvilan residenssivieraiden lukumäärä asuinpaikan mukaan 2014–2016

	2014		2015		2016	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Suomi	3	2,6	13	11,1	15	13,5
Pohjoismaat	11	9,5	12	10,2	9	8,1
Baltian maat	1	0,9	0	0	4	3,6
Venäjä	0	0	5	4,3	3	2,7
Muu Eurooppa	69	59,5	40	34,2	60	54,1
Pohjois-Amerikka	6	5,2	16	13,7	5	4,5
Latinalainen Amerikka	3	2,6	1	0,9	4	3,6
Afrikka	2	1,7	2	1,7	1	0,9
Aasia	2	1,7	17	14,5	8	7,2
Muu	7	6,0	6	5,1	2	1,8
Ei vertailukelpoisia tietoja	12	10,3	5	4,3	0	0
	116	100 %	117	100 %	111	100 %

⁴¹ Taulukon kokoamisessa selvityshenkilö on käyttänyt Tilastokeskuksen luokitusavainta maista ja valtioista/maanosista. <http://www.stat.fi/meta/luokitukset/valtio/001-2012/luokitusavain.html>

⁴² Ks. lisää tilastotietoa Suomeen saapuvien residenssivieraiden kansallisuudesta (s. 7) Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö (toim.) (2015): Suomalaisen residenssien ja vierasateljeiden taiteilijamäärät 2009–2013. http://www.ateljeesaatio.fi/news/taiteilijamaarat_selvitys_2009-2013.pdf

Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan asiakkaat voi jaotella kolmeen eri tyyppiin (Taulukko 5: Eläintarhan huvilan yöpymisten lukumäärä per asiakastyypin 2014–2016). Maksava asiakas on yksittäinen taiteilija, joka maksaa itse residenssijaksonsa. Maksava asiakas voi toisaalta olla taiteilijan vastaanottava taidealan organisaatio, jotka maksaa residenssijakson taiteilijan puolesta. Sisäinen asiakas tarkoittaa Helsingin kaupungin ylläpitää aluetaloa⁴³, jolla on vuosittain käytössään tietynsuuruinen kiintiö ilmaiseen residenssiin Eläintarhan huvilassa. Sopimusasiakas on asiakas, joka on solminut residenssin käytöstä yhteistyösopimuksen Yleisten kulttuuripalvelujen kanssa (aiemmin Helsingin kulttuurikeskuksen kanssa). Eläintarhan huvila ei laskuta sopimusasiakasta residenssistä eikä se myöskään lähetä siitä sisäistä laskua Yleisiin kulttuuripalveluihin.

Taulukko 5: Eläintarhan huvilan yöpymisten lukumäärä per asiakastyypin 2014–2016

Eläintarhan huvilan yöpymisten lukumäärä per asiakastyypin 2014–2016				
Vuosi	Maksava asiakas	Sisäinen asiakas*	Sopimusasiakas**	Yhteensä
2014	1 193 (94,8%)	46 (3,7 %)	19 (1,5 %) ^{***}	1 258 (100 %)
2015	1 264 (82,0 %)	210 (13,6 %)	67 (4,4 %)	1 541 (100 %)
2016	1 087 (84,9 %)	90 (7,0 %)	104 (8,1 %)	1 281 (100 %)

* Sisäinen asiakas = Kaupungin oma toimija, jolla on kiintiö ilmaiseen residenssiin vuosittain.
 ** Sopimusasiakas = Kulttuurikeskuksen vieras, ei laskuteta.
 *** Arvio vuoden 2014 osalta, ei tarkkaa tietoa käytettävissä.

Aluetaloilla on vuodesta 2016 alkaen ollut käytössään 10 %:in ilmainen kiintiö Eläintarhan huvilan residensseihin eli enintään 182 yöpymistä per vuosi. Kiintiö tarkoittaa noin 5.000–7.000 euron⁴⁴ laskennallista subventiota aluelalojen toimintaan. Eläintarhan huvilan vuosittainen vuokratulo kasvaisi karkeasti arvioiden noin 15–20 % nykyisestä, jos aluetalot maksaisivat residenssien käytöstä saman vuokran kuin muut maksavat asiakkaat. Varaussihteeri Sirénin arvion mukaan aktiivisimpia residenssien käyttäjiä ovat olleet (suuruusjärjestyksessä) Annantalo, Kannentalo, Malmitalo ja Caisa, kun taas vähiten varauksia ovat tehneet Vuotalo ja STOA.

Kumppanuuspäällikkö Kunnas vastaa Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla Kulttuurin palvelukokonaisuuden avustuksista ja kumppanuuksista. Kunnaksen mukaan kiintiön mitoitukset syntyivät kulttuurikeskuksen ja aluelalojen yhteisen dialogin tuloksena. Aiemmin aluetaloilla oli mahdollisuus varata Eläintarhan huvilan residenssejä vapaasti, mutta tästä periaatteesta luovuttiin runsaiden peruutusten takia. Varaussihteeri Sirénin mukaan kiintiöinti ei ole kuitenkaan täysin poistanut kaikkia ongelmia aluelalojen varausmenettelyissä. Aluetalot eivät enää peru kokonaisresidenssijaksoja, mutta ne saattavat usein perua joitakin päiviä residenssijakson alussa tai lopussa. Peruutuksista ei aiheudu niille mitään taloudellisia sanktioita, mutta Eläintarhan huvilan on vaikea saada vuokrattua vapaaksi jääviä hajapäiviä.

⁴³ Helsingin kaupungin ylläpitämiä aluetaloja ovat Annantalo, Caisa, Kannentalo, Malmitalo, Savoy-teatteri, Stoa ja Vuotalo.

⁴⁴ Subventio perustuu seuraavaan laskentatapaan: 5.000 euron subventiossa puolet yöpymisistä on laskettu kalliimman (15–60 vrk.) ja puolet halvemman (1–14 vrk.) vuokrahinnan mukaan. 7.000 euron subventiossa kaikki yöpymiset on laskettu kalliimman vuokrahinnan mukaan (15–60 vrk.).

Helsingin kaupungin organisaatiouudistuksen myötä ei-maksavien asiakkaiden piiri saattaa laajentua, sillä saman toimialan sisällä ei ole parhaillaan mahdollista laskuttaa toinen toisiaan.⁴⁵ Esimerkiksi HAM Helsingin kaupungin taidemuseo, Helsingin kaupunginteatterin tanssiryhmä ja Helsingin kaupunginorkesteri ovat aiemmin olleet Eläintarhan huvilan maksavia asiakkaita. Sisäisten asiakkaiden piirin laajeneminen laskisi Eläintarhan huvilan vuokratuloja nykyisestä.

Ajalla 2014–2016 vakituksia maksavia asiakkaita ovat vuosittain olleet Baltic Circle -festivaali, Cirko – Uuden sirkuksen keskus, Kiasma-teatteri, Mad House Helsinki, teatteri Viirus ja Zodiak – Uuden tanssin keskus (Liite 3: Eläintarhan huvilan vakioasiakkaat). Ajalla 2014–2016 sisäisiä asiakkaita ovat vuosittain olleet Annantalo ja Malmitalo. Lisäksi Melliferropolis-hanke on voinut vuosittain käyttää Eläintarhan huvilan residenssiä sopimusasiakkaana.

Eläintarhan huvilan toiminta on monialaista, mutta residensseistä ei ole kerätty taiteenalakohtaisia tilastoja eikä sitä voi tehdä jälkikäteen, koska käytettävissä ei ole vertailukelpoisia tietoja. Juuri vertailukelpoisten tietojen puute on esteenä myös seuraavien tietotarpeiden työstämiselle:

- Useampivuotiset pitkät aikasarjat
- Residenssihakemukset ja -myönnot taiteenaloittain (yhteisöt/taiteilijat/kaikki)
- Residenssihakemusten hyväksymisprosentti taiteenaloittain (maantieteellinen jako)
- Toteutuneiden residenssijaksojen kesto taiteenaloittain (maantieteellinen jako)
- Peruutettujen residenssiöiden lukumäärä (yhteisöt/taiteilijat/kaikki)

Kysymystä monialaisuudesta voi kuitenkin tarkastella niin, että tukeutuu varaussihteeri Sirénin kokemukseen Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta. Sirénin mukaan seuraavat kuusi taiteenaloa ovat painottuneet Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan tukialoina^{46 47 48}: teatteri, tanssi, musiikki, muut esittävät taiteet, kuvataide ja uusi media. Jonkin verran tukea on kohdistettu myös seuraaville taiteenaloille: animaatio, arkkitehtuuri, elokuvaus, kirjallisuus, kuratointi, taidekasvatus, taidehallinto ja tekstiilitaide. Sen sijaan seuraavat taiteenalat eivät ole olleet Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan piirissä: keramiikka, kuvanveisto ja painotaidet.

⁴⁵ Ks. lisää parhaillaan valmisteilla olevan tilojen maksuttoman ja maksullisen käytön rajauksen tekemisestä, Helsingin kaupungin muistio (kaupunginjohtajan asettama työryhmä): Kaupungin tilojen asukaskäytön periaatteet kasvatuksen ja koulutuksen sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialoilla (13.11.2017).

⁴⁶ Kansainvälinen residenssiverkosto Res Artis on luonut järjestelmän, joka sisältää 17 luokkaa/tukialaa. Verkostoon kuuluvat residenssit merkitsevät itse omiin esittelytietoihinsa minkä tukialan tai mitä tukialoja heidän toimintansa kattaa. Luokituksen avulla taiteilijat voivat helpommin etsiä juuri heille sopivaa residenssiä. Res Artis käyttää seuraavaa luokitusta: Administrative, Animation, Architecture, Ceramics, Curatorial, Dance, Educational Programmes, Film Making, Literature, Music, New Media, Performing Arts, Printmaking, Sculpture, Textile Art, Theatre and Visual Art. Vastaavasti Res Artis käyttää 11 luokkaa residenssijakson keston määrittelyyn. Ks. lisää Res Artiksen luokituksista ja tukialoista, www.resartis.org

⁴⁷ Suomessa on residenssitoiminnassa usein käytetty seuraavaa luokitusta taiteenaloittain: arvostelu, elokuva, kirjallisuus, kuvataide, näyttämötaide, rakennustaide, säveltaide, taideteollisuus, tanssitaide, valokuvataide ja muut (sirkus- ja estraditaide, mediataide sekä taiteenaloittain luokittelemattomat). Ks. lisää Karttunen S. (2005): Taidetoimikuntalaitoksen kansainväliset avustukset – Taiteilijoiden liikkuvuuden ja vierastalojen tuki 2000–2004. Työpapereita – Working Papers 43. Taiteen keskustoimikunta, Tutkimusyksikkö. Arts Council of Finland, Research Unit. http://www.taike.fi/documents/10162/76105/no_43.pdf

⁴⁸ Taiteilijaresidenssikeskus Akademie Schloss Solitude käyttää seuraavaa alakohtaista luokitusta, mikä kertoo toiminnan laajuudesta: Architecture, Art Coordination, Art, science & business, Chess, Cooperation fellowship, Coordination, Cultural journalism, Design Digital Journalism, Web Development, Web Design, Economy/Economics, Exact Sciences, German literature, History, Humanities, Jurisprudence/Law, Literature, Music/Sound, Performing Arts, Social Sciences, Special Programmes, Time-based Media, Video/Film/New Media, Visual Arts and Web-based Media. <http://www.akademie-solitude.de/de/>

3.4. Eläintarhan huvilan residenssien hinnoittelu

Nykyisin Eläintarhan huvilan residenssin vuokraushinta on yhdeltä henkilöltä 38 euroa per yö, jos kyseessä on lyhytaikainen vuokraus (1–14 vrk.). Mutta pitkäaikaisessa vuokrauksessa (15–60 vrk.) hinta laskee yhdeltä henkilöltä 16 euroon per yö. Lisävuoteen hinta on aina 16 euroa per yö. Yhden residenssin kuukausivuokra (30 vrk) on vuonna 2018 yhteensä 788 € (sisältäen alv:n 24 %).

Kumppanuuspäällikkö Kunnaksen mukaan Eläintarhan huvilan residenssien hinnoittelun perusteena on ”taiteilijaystävällinen hinta”. Hän kertoo, että hinnoittelua varten ei ole tehty vertailua muiden vastaavien toimijoiden hinnoitteluun eikä hinnoittelu perustu kustannusvastaavuuteen. Kunnas toteaa, että hinnoittelua on pitkään tarkistettu maltillisesti. Mutta esimerkiksi lyhytaikaisesta residenssistä (1–14 vrk.) perittiin 24 euroa per yö vuonna 2014 ja 38 euroa per yö vuoden 2017 lopussa (Taulukko 6: Eläintarhan huvilan residenssien hinnoittelu 2010–2017). Residenssivieraiden mukaan hintojen nousu ei ole johtanut palvelutason nousuun, sillä esimerkiksi siivous on edelleen vain kerran viikossa ja käytössä on edelleen vain yhteinen suihku.

Taulukko 6: Eläintarhan huvilan residenssien hinnoittelu 2010–2017

<u>Veloitettavat vuokraustaksat Eläintarhan huvila 2010–2017</u>									
Bruttohinta (sisältää alv)								1.1.-	1.6.
Taksaluettelosta kerätty e/hlö/vrk	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	31.5.	2017-
Lyhytaikainen vuokraus (1-14 vrk)									
Residenssihuoneet 1-5	¹⁾ 21,00	¹⁾ 21,00	¹⁾ 24,00	¹⁾ 24,00	¹⁾ 24,00	28,00	34,00	34,00	38,00
Lisävuode	10,50	10,50	12,00	12,00	12,00	10,00	14,00	14,00	16,00
Pitkäaikainen vuokraus (15-60 vrk)									
Residenssihuoneet 1-5	²⁾ 10,50	²⁾ 10,50	²⁾ 12,00	²⁾ 12,00	²⁾ 12,00	14,00	14,00	14,00	16,00
Lisävuode	10,50	10,50	12,00	12,00	12,00	14,00	14,00	14,00	16,00
Asunnon vuokra (67 m2/kk)									
	600,00	600,00	600,00	600,00	600,00	600,00	670,00	710,00	732,00
1) Alle 30 vrk									
2) Yli 30 vrk									

Varaussihteerin Sirénin arvion mukaan hintojen nousu on vähentänyt hakemuksia nimenomaan itsenäisesti residenssiin saapuvilta yksittäisiltä taiteilijoilta. Monilla residenssiin saapuvista taiteilijoista on nykyisin jokin taideorganisaatio/yhteisö vastaanottamassa heitä.

Huomionarvoista on myös se, että Eläintarhan huvilan hintatasolla Helsingissä on saatavilla vain lyhytaikaista majoitusta vapailta markkinoilta. Kuukauden kestävään lyhytaikaiseen vuokraukseen

Airbnb-haku⁴⁹ antaa tulokseksi kaikkiaan 51 kohdetta, joista 36 on tarjolla hintaan 31–38 euroa per yö ja 15 hintaan 22–30 euroa per yö. Mutta vähintään kaksi kuukautta kestävään vuokraukseen löytyy ainoastaan kaksi kohdetta. Muut kohteet pitkäaikaiseen vuokraukseen ovat suunnattuja suurille ryhmille, ei yksittäisille henkilöille.

Airbnb-haku tukee hyvin Eläintarhan huvilan nykyistä linjausta, jonka mukaan residenssiin voi hakea vähintään seitsemäksi päiväksi ja enintään kahdeksi kuukaudeksi. Mitä lyhytaikaisemmasta vuokrauksesta on kyse, sitä paremmat mahdollisuudet on löytää muuta edullista majoitusta Helsingissä. Nostettakoon vertailun vuoksi esiin myös, mitä Kainuussa sijaitseva taiteilija-kirjoittaja-tutkijaresidenssi Mustarinda ja Roomassa sijaitseva pohjoismainen taiteilijaresidenssi Circolo Scandinavico laskuttavat residensseistään.

Mustarinda⁵⁰ laskuttaa residensseistään seuraavasti: työtila ja asuinhuone 44 m² (400 euroa per kuukausi), 27 m² (350 euroa per kuukausi), 14 m² (330 euroa per kuukausi) ja 10 m² (300 euroa per kuukausi). Tutkijalle/kirjallisen työn tekijälle soveltuvasta 12–16 m² asuinhuoneesta Mustarinda laskuttaa 30 euroa per päivä, 90 euroa per viikko, 150 euroa per kaksi viikkoa ja 260 euroa per kuukausi. Residenssivieraiden yhteisessä käytössä on keittiö, ruokasali, olohuone, kirjasto, saunaosasto, puulämmitteinen pihasauna ja grillikota. Ajankohdasta riippuen Mustarinda voi järjestää majoituksen myös perheille. Mustarinda järjestää vuosittain kesänäyttelyn.

Circolo Scandinavicolle⁵¹ on viisi residenssiä (asuinhuonetta/studiota). Suuresta asuinhuoneesta laskutetaan 500 euroa per kuukausi ja pienestä asuinhuoneesta 400 euroa per kuukausi niin, että lisävuode maksaa ensimmäiseltä viikolta 20 euroa per yö ja sen jälkeen 10 euroa per yö. Asuinhuoneessa voi yöpyä enintään kaksi henkeä, mutta alle 14-vuotiaita lapsia ei majoiteta. Residenssivieraiden yhteisessä käytössä on keittiö, olohuone, kylpyhuone, kirjasto ja terassi. Muusikoille on lisäksi pianolla varustettu musiikkihuone ja kuvataiteilijoille yksi erillinen pieni työhuone. Residenssijaksoon tulee sisällyttää yleisölle avoin ohjelma, josta residenssivieras vastaa.

Suomen Taiteilijaseuran Ateljesäätiö kuvaa kotimaisten residenssien hinnoittelua seuraavasti:

“Suomessa on viitisentoista residenssiä, jotka tarjoavat taiteilijalle tilan ilmaiseksi käyttöön (muun muassa Platform Residency Program, Ateljé Stundars, SUMU). Muutamissa residensseissä vuokra on korvattavissa jollain muulla tavalla, esimerkiksi teoksina tai opetuksena. Vuokraa perivistä residensseistä noin puolet on taiteilijan maksukykyä ajatellen kohtuullista kuuakaasivuokrataso eli noin 200–400 euroa/kk. Ylin kuukaasivuokrataso residensseissä on noin 700 euroa/kk.”⁵²

Eläintarhan huvilan ensimmäisessä kerroksen sijaitsevan erillisen asunnon hinnoittelu noudattelee puolestaan muiden vastaavien erityisjärjestelyjä edellyttävien asuntojen hinnoittelua. Esimerkiksi Suomen Taiteilijaseuran Ateljeekotisäätiö vuokraa parhailaan Oulunkylän ateljeetalon tontilla sijaitsevaa asuntoaan hintaan 675 euroa per kuukausi (3 h + k, yhteensä 66 m²). Vuokrasopimus solmitaan kymmenen vuoden määräajaksi, jota on optio jatkaa tietyillä ehdoilla. Hakulomakkeen⁵³ mukaan hakijan taiteellinen toiminta vaikuttaa vuokralaisen valintaan.

⁴⁹ www.airbnb.fi haku 17.11.2017: Helsinki, yöpyminen, koko huoneisto, 1 henkilö, 15.1.–31.1.2018

⁵⁰ Ks. lisää Mustarinda-residenssin hinnoittelusta ja toiminnasta, www.mustarinda.fi

⁵¹ Ks. lisää Circolo Scandinavico -residenssin hinnoittelusta ja toiminnasta, <https://www.circoloscandinavo.it>

⁵² Ks. lisää kotimaisten residenssien hinnoittelusta (s. 22), Suomi-Chande R. (2012): Residenssi – Hyvien käytäntöjen käsikirja. Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö.

http://www.ateljeesaatio.fi/residenssi_sis_3_04_13_spreads.pdf

⁵³ http://www.ateljeesaatio.fi/hakemuksia/hakulomake_aa.pdf

3.5. Eläintarhan huvilan tulo- ja menorakenne

Eläintarhan huvilan tuloista omat tuotot muodostavat noin 27–31 % per vuosi. Muilta osin toiminta on Helsingin kaupungin rahoittamaa. Omista tuotoista suurin osa on peräisin residenssivieraiden majoituksesta, mutta osa on peräisin Eläintarhan huvilan ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevan erillisen asunnon vuokrauksesta (Taulukko 7: Eläintarhan huvilan tulorakenne 2012–2016).⁵⁴ Asunto on pitkään ollut vuokrattuna eräälle kaupungin työntekijälle, joka ei liity Eläintarhan huvilan toimintaan. Mutta parhaillaan asunto on tilapäisesti vuokrattu AR-Safe Haven Helsinki turvaresidenssitoimintaan.

Helsingin kaupungin hallinto- ja tukipalveluissa talousvastaavana työskentelevä Tarja Ek toteaa, että kaupungin budjettiin kirjataan aina euromääräinen tavoite Eläintarhan huvilan residenssien vuokratuotolle. Residenssien käyttöaste on kuitenkin ainoa suoritteiden määrä, jota seurataan.

Taulukko 7: Eläintarhan huvilan tulorakenne 2012–2016

Eläintarhan huvilan tulorakenne 2012–2016					
	2012	2013	2014	2015	2016
Tulot €	91 640	91 901	92 798	99 056	102 081
Omat tuotot (majoitus)	28 132	25 211	27 611	26 763	31 459
Residenssivieraat	20 932	18 011	20 411	19 563	23 419
Asunnon vuokraus	7 200	7 200	7 200	7 200	8 040
Kaup. rahoitus	63 508	66 690	65 187	72 293	70 622

Eläintarhan huvilan menot muodostuvat vuokrista, muista menoista ja henkilöstömenoista (Taulukko 8: Eläintarhan huvilan menorakenne 2012–2016). Talousvastaava Ekin mukaan vuokramenot sisältävät varsinaisen vuokran lisäksi myös siivouksen, sähkön, veden ja pihalueen hoidon. Muut menot ovat pääsääntöisesti kiinteistön ylläpitokuluja, mutta niihin voi sisältyä muita kertaluonteisia menoja. Säännöllinen isohko kulu on pesulapalvelut. Eläintarhan huvilan menoihin ei kuitenkaan lasketa kaupungin sisäisiä palveluja, kuten laskutusta ja kirjanpitoa. Menoihin ei myöskään vyörytetä hallintomenoja, kuten puhelinkuluja, toimistotarvikkeita etc.

Joten esimerkiksi vuonna 2016 Eläintarhan huvilan menorakenne oli seuraava: vuokrat 57,5 %, muut menot 22,9 % (yhteensä 80,4 %) ja henkilöstö 19,6 %. Muut menot sisälsivät enimmäkseen kiiinteistön ylläpitokuluja, mutta myös noin 6.400 euron edestä muuta toimintaa, kuten ilmoituksen museolehdeissä, Eläintarhan huvilan historiikin painatuksen ja Helsinki-päivän ohjelman (opastus ja esitys) sekä tekstiilejä 1750 euron edestä ja vähäisesti muita tarvikkeita, kuten keittiötarvikkeita.

Tällä menorakenteella Eläintarhan huvilan toiminta maksoi vuonna 2016 keskimäärin 8.507 euroa per kuukausi. Eläintarhan huvilan taloutta tarkastellessa kannattaa myös pitää mielessä, että menoja

⁵⁴ Kaikissa Eläintarhan huvilan taloutta kuvaavissa taulukoissa esitetyt luvut ovat pyöristettyjä.

ei kohdisteta toiminnoittain. Käytettävissä ei ole lukuja siitä, paljonko pelkän porvariskotinäyttelyn ylläpitäminen maksaa ja paljonko varsinainen residenssitoiminta maksaa.

Taulukko 8: Eläintarhan huvilan menorakenne 2012–2016

Eläintarhan huvilan menorakenne 2012–2016					
	2012	2013	2014	2015	2016
Menot €	91 640	91 901	92 798	99 056	102 081
Kiinteistömenot	71 640	71 901	72 798	79 056	82 081
Vuokrat	55 820	57 048	58 246	58 712	58 711
Muut menot (sis. ylläpito)	15 820	14 853	14 552	20 344	23 370
Henkilöstömenot	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000

Huom! Henkilöstömenot on arvio, ei toteutuma (pysyneet pitkään samalla tasolla).

Eläintarhan huvilan menojen osalta kannattaa kiinnittää huomioita myös henkilöstömenoihin. Varaussihteeri työskentelee jaetussa vakanssissa, josta puolet kohdistuu Eläintarhan huvilaan ja puolet Annantaloon. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, varaussihteeri työskentelee Eläintarhan huvilassa vain tiettyinä päivinä viikossa.

Eläintarhan huvilan nykyinen tulo- ja menorakenne ei mahdollista taloudellisesti kannattavaa residenssitoimintaa. Nykyiseen hinnoitteluun perustuen kuukausittainen vuokratulo voi olla enintään noin 4.672 euroa per kuukausi, jos residenssitoiminnan käyttöaste on 100 % ja myös erikseen vuokrattava asunto on vuokrattuna. Vuonna 2016 Eläintarhan huvilan menot olivat noin 8.507 euroa per kuukausi, joten toimintaa tulisi silti subventoida vähintään 3.835 euroa per kuukausi eli vähintään 767 euroa per residenssi.

Täydellä käyttöasteella vuokraushinnan tulisi olla noin 56 euroa per yö per majoitushuone, jotta vuokratulot kattaisivat toiminnan kustannukset. Nykyiseen hinnoitteluun tämä tarkoittaisi 18 euron korotusta per yö lyhytaikaisiin vuokrauksiin ja 40 euron korotusta per yö pitkäaikaisiin vuokrauksiin. Parhaillaan Eläintarhan huvilalta edellytetään suoritteena 211 yöpymistä per vuosi (58 %:in käyttöaste), jolloin vuokraushinnan tulisi olla noin 96 euroa per yö, jotta vuokratulot kattaisivat toiminnan kustannukset. Nykyiseen hinnoitteluun tämä tarkoittaisi 58 euron korotusta per yö lyhytaikaisiin vuokrauksiin ja 80 euron korotusta per yö pitkäaikaisiin vuokrauksiin.

Periaatteessa Eläintarhan huvilan vuokrasopimus mahdollistaa toiminnan mitoituksen kahdeksan majoitushuoneen mukaan nykyisen viiden majoitushuoneen sijaan. Kysymys Eläintarhan huvilan taloudesta ei kuitenkaan ratkenne korottamalla hinnoittelua ja nostamalla käyttöastetta. Mutta on tärkeää yrittää muodostaa kokonaiskuva siitä, minkälaisista elementeistä Eläintarhan huvilan talous muodostuu. Ilman sitä ymmärrystä ei voi pohtia erilaisia yhteistyömalleja ja uusia mahdollisuuksia.

4. Sähköinen Webropol-kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta

Sähköinen Webropol-kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kehittämistä on oleellinen osa selvitystä. Keräsin kyselyn avulla ideoita, näkemyksiä ja tietoa Eläintarhan huvilan residenssitoimintaan kohdistuvista kehittämistarpeista ja odotuksista sekä residenssitoiminnan vaikuttavuudesta. Toteutin kyselyn ajalla 11.–19.1.2018.

Lähetin kyselyn 52 taidekentän toimijalle. Selvityshenkilönä laadin kyselyn vastaanottajalistan yhteistyössä Eläintarhan huvilan varaussihteeri Sirénin kanssa. Kysely lähetettiin ensisijaisesti sellaisille taidekentän toimijoille, jotka ovat tehneet yhteistyötä Eläintarhan huvilan kanssa, mutta myös sellaisille tahoille, joilla on muutoin kokemusta residensseistä. Kyselyn saivat myös ne henkilöt ja organisaatiot, jotka olivat vuonna 2017 allekirjoittaneet vetoomuksen Eläintarhan huvilan puolesta.

Kyselyn vastaanottajista kaikkiaan 44 % vastasi kyselyyn ja olen laatinut vastaanottajista erillisen koosteen (Liite 4: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, vastaajakooste). Lisäksi olen laatinut kyselyn vastaajista vastaajaprofiilin, joka perustuu kuuteen muuttuun (Liite 5: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, vastaajaprofiili), joka antaa samalla jonkin verran tietoa Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan nykyisestä käyttäjäkunnasta.

Nämä kuusi muuttujaa ovat taideala, toimintamuoto, päätoimisen henkilöstön määrä, Helsingin kaupungin avustus vuositasolla, tarve residenssivieraiden majoitukseen Eläintarhan huvilassa ja tarve residenssijaksojen pituuteen Eläintarhan huvilassa. Kokonaiskuva kyselyn vastaajista näyttää seuraavalta:

- Taideala on useimmiten esittävät taiteet (39 %), kuvataide (31 %) tai muu taideala (26 %)
- Yleisin toimintamuoto on yhdistys (61 %)
- Päätoimisen henkilöstön määrä on alle 4 (44 %)
- Helsingin kaupungin avustus on vuositasolla 5.000–49.999 € (27 %)
- Residenssivieraiden majoitukseen Eläintarhan huvilassa on tarve useita kertoja vuodessa (50 %)
- Tarve residenssijaksojen pituuteen Eläintarhan huvilassa on 1–3 viikkoa (50 %)

Kyselyyn vastasivat seuraavat taidekentän toimijat: Alkovi/taiteen esittämisen tila/kuratoriaalinen työ, Annantalo (Bravo festivaali), Arkkitehtuurin tiedotuskeskus Archinfo, Baltic Circle -festivaali, Cirko – Uuden sirkuksen keskus, Encanto Music ry, Esitystaiteen keskus, HIAP – Helsinki International Artist Programme, Kiasma-teatteri, Kulttuurikeskus Caisa, m-cult, Mad House -ystävät ry, Oblivia, Perpetuum Mobile ry, Stiftelsen Pro Artibus, Suomen biotaiteen seura ry, Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö, Taiteilijajärjestö MUU ry, Universum ry, Visuaalisen taiteen keskus Frame, Yleiset kulttuuripalvelut, Zodiak – Uuden tanssin keskus ja Ulla Taipale (itsenäinen kuraattori).

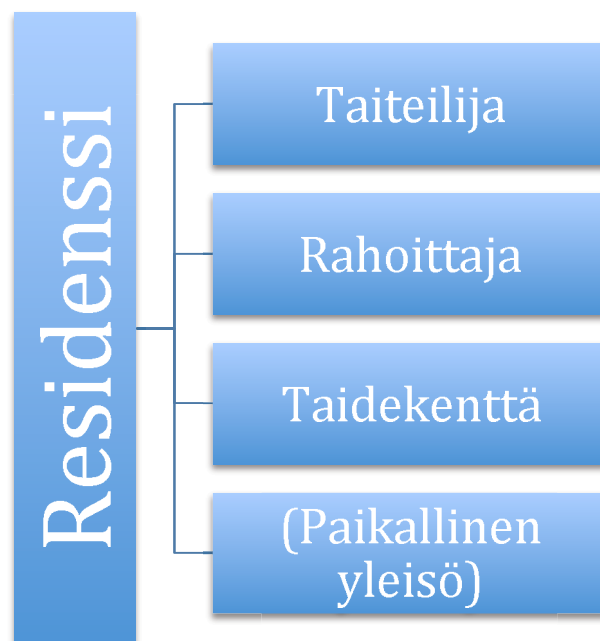
Olen purkanut kaikki kyselyn vastaukset anonymisti ja laatinut avokysymysten vastauksista erillisen liitteen selvityksen taustamateriaaliksi (Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista). Vastauksista vetämäni johtopäätökset ja laatimani taulukot olen sisällyttänyt selvityksessä kulloinkin käsiteltävänä olevaan aiheeseen.

5. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan vaikuttavuus

5.1. Lähtökohta residenssitoiminnan vaikuttavuuden arvioinnille

Vaikuttavuutta arvioitaessa yhtenä keskeisenä lähtökohtana on se, että residenssitoiminta on vähintään kolmen eri osapuolen yhteistoimintaa, johon jokaisella osapuolella kohdistuu erilaisia odotuksia (Kuvio 6: Residenssitoiminnan osapuolet).⁵⁵ Nämä odotukset heijastuvat osapuolten käsitykseen siitä, mikä on vaikuttavuutta ja miten sitä voi mitata. Seuraavaksi esitellään taiteilijan⁵⁶, rahoittajan ja taidekentän odotuksia residenssitoimintaan.

Kuvio 6: Residenssitoiminnan osapuolet

Taiteilijan kohdistamia odotuksia residenssitoimintaan⁵⁷

- tilaa ja aikaa keskittyä taiteelliseen työskentelyyn uudessa ympäristössä
- mahdollisuus tavata mielenkiintoisia taiteilijoita eri maista
- sisällöllinen ja tuotannollinen tuki työskentelylle

⁵⁵ Selvityshenkilön laatima kuvio perustuu ruotsalaiseen näkemykseen residenssitoiminnasta (s. 11–13), Neander A. & D. Torarp (red.) (2014): Utbyta idéer och arbete tillsammans – Att starta och driva konstnärsresidens. Tomma rum, utges med stöd från KUN/BUS.

⁵⁶ Ks. lisää residenssityöskentelyn merkittävydestä taiteilijalle, case Saaren kartano. Mistola S. (2010): ”Erityinen aika”. Residenssijakson merkitys taiteelliselle työlle ja taiteilijalle. Kulttuurituottajan opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK.
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22252/mistola_salla.pdf?sequence=1&isAllowed=y
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22252/mistola_salla.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁵⁷ Selvityshenkilö on tiivistänyt Nurmenniemen listauksen/esittelyn tekijöistä, jotka motivoivat taiteilijaa residenssitoiminnassa (s. 25–26), Nurmenniemi J. (2013): Kriittistä dialogia: Kuraattori-etnografina kansainvälisessä taiteilijaresidenssiorganisaatiossa. Taiteen maisterin opinnäyte, Taiteen kuratoiminnan ja näyttelypedagogiikan koulutusohjelma (CuMMA). Aalto-yliopisto, Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu.
https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/11414/optika_id_874_nurmenniemi_jenni_2013.pdf?sequence=1

- palautteen saaminen ja uudet näkökulmat
- kanava kansainväliselle verkottumiselle
- omien töiden esitleminen uusille yleisöille
- taidekentän toimintaan tutustuminen vieraassa maassa
- uuden suunnan antaminen omalle työskentelylle
- omien tutkimus- ja työskentelytarpeiden motivoiminen (tietty konteksti/asiantuntijat)
- arvossa pidetyn residenssiohjelman kansainvälisiin verkostoihin osallistuminen
- syvien henkilökohtaisten siteiden muodostuminen
- ei-mahdollisten teosten mahdollistaminen
- tilaisuus hengähdykseen
- tilaisuus ideoiden kehittelyyn
- tilaisuus oman työskentelyn syvälliseen reflektointiin

Rahoittajan ja päättäjän kohdistamia odotuksia residenssitoimintaan⁵⁸

- residenssien tarjoama
- helposti todennettavissa oleva kansainvälinen kulttuurivaihto
- aluepoliittiset mahdollisuudet, esimerkiksi ongelmallisten ympäristöjen elvytys
- yhteisötaiteellisten residenssiprojektien aikaansaama sosiaalinen muutos

Taidekentän kohdistamia odotuksia residenssitoimintaan⁵⁹

- liikkuvuuden väylä yhä kansainvälisemmällä nykyaikataidekentällä
- taiteellisen tutkimuksen ja nykytaidetuotantojen mahdollistaminen ja fasilitoiminen
- yhteyksien luominen, ”verkottava” vaikutus ja funktio
- sillanrakentaminen paikallisten ja kansainvälisten toimijoiden välillä (organisaatiot/ihmiset/teokset)
- tekeillä olevien prosessien kanssa työskenteleminen
- monialainen yhteistyö (paikallinen/kansainvälinen)
- taiteellisiin prosesseihin paneutuminen, tutkivuus, kokeilevuus

5.2. Helsingin kaupungin odotukset kansainväliselle liikkuvuudelle

OTM On the Move⁶⁰ on Eurocities-verkoston toimesta selvittänyt, miten suuret eurooppalaiset kaupungit tukevat liikkuvuutta osana kulttuuripolitiikkaansa (residenssit, verkottuminen, teosten liikkuvuus). Myös Helsingin kaupunki osallistui tähän selvitykseen yhdessä 23 muun kaupungin kanssa. Selvityksessä⁶¹ kaupungit luokitellaan kolmeen ryhmään sen mukaan, mitkä ovat niiden vaikuttimet tukea liikkuvuutta:

⁵⁸ Ks. lisää rahoittajia/päättäjiä motivoivista odotuksista residenssitoimintaa koskien (s. 26–27), Ibid.

⁵⁹ Ks. lisää taidekentää motivoivista odotuksista residenssitoimintaa koskien (s. 27–28), Ibid.

⁶⁰ Ks. lisää verkostosta On the Move (OTM, Cultural Mobility Information Network), www.on-the-move.org ja www.facebook.com/onthemove.OTM Verkoston kotisivulle on kirjattu seuraava missio: “On the Move (OTM) is a cultural mobility information network with 40 members in over 20 countries across Europe and internationally. Our mission is to encourage and facilitate cross-border mobility and cooperation, contributing to building up a vibrant and shared European cultural space that is strongly connected worldwide.”

⁶¹ Luokittelu Eurocities-selvitykseen osallistuneiden kaupunkien motiiveista tukea liikkuvuutta (s. 15), Hervé J. & D. David & E. Thual, M. Le Sourd & E. Di Federico (ed.) (2013): European Cities and Cultural Mobility: Trends and Support Actions. A Study Commissioned and Supported by Nantes and Prepared by On the Move (OTM) for Eurocities.

http://nws.eurocities.eu/MediaShell/media/EUROCITIES_cities%20and%20mobility%20of%20artists_july2013.pdf

- “To raise the **international profile of cities**, make them more attractive including from a touristic perspective (which can include a reference to the development of cultural industries) and possibly to consider artists and cultural professionals as ‘ambassadors’ of the city: Prague, Riga, Liverpool, Ghent, Strasbourg, Rennes, Belfast, Bologna and Valetta.”
- “To reinforce the **capacity of artists and cultural professionals** to develop their skills at international level, enhance creativity and nurture new modes of governance, open new opportunities for them (and indirectly for the city): Varna, **Helsinki**, Zaragoza, Rijeka, Toulouse, Brest, Aarhus, Munich and Dresden.”
- “To strengthen **local social** cohesion, social links and communities through **international exposure**, and interaction through a contextualisation of artistic practices: Dortmund, Karlsruhe, Turin and Warsaw.”

Selvityksessä nostetaan erityisesti esiin Helsingin ja Nantesin vastaukset esimerkkinä siitä, miten eri kaupunkien motiivit liikkuvuuden tukemiseen eroavat toisistaan.⁶²

Helsinki:	”Mobility is especially important from a cultural perspective. Mobility enables the development of new contacts and to cross boundaries. We feel that mobility promotes typically win-win actions where both the visitor and the host city are beneficiaries. Mobility offers concrete possibilities to strengthen the professional expertise of all participants and broaden the perspectives of governing structures and practices. It enables the development of skills and raises awareness of artists and cultural experts in a cost-effective and efficient way. And finally, mobility is important for the marketing and promotion of our city.”
Nantes:	‘Supporting the mobility of artists’ has been mentioned in the Nantes strategic plan for cultural policy since 2008, in order to foster social inclusion, city attractiveness, economic development, artistic innovation and to help develop a common European cultural area.”

5.3. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan merkitys Helsingille ja sen taide-elämälle

Webropol-kyselyn vastauksissaan taidekentän toimijat pohtivat Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan merkitystä Helsingille ja sen taide-elämälle edullisena, nimenomaan taiteilijoille suunnattuna julkisena palveluna.⁶³ Taidekentän toimijoiden vastaukset noudattavat melko pitkälti samaa linjaa kuin Helsingin kaupungin vastaus Eurocities-kyselyyn.

Seuraavat sitaatit ovat taidekentän toimijoiden Webropol-kyselyssä esittämiä ajatuksia Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan merkityksestä Helsingille ja sen taide-elämälle:

“Eläintarhan huvila tarjoaa residenssiasumista kaupungin keskustassa taiteen kentän ammattitoimijoille, jotka kuratoivat ja tuottavat residenssit, ja verkostoivat

⁶² Ks. Helsingin ja Nantesin motiivit tukea liikkuvuutta (s. 16), Ibid.

⁶³ Ks. vastaukset Webropol-kyselyn kysymykseen ”Miten kuvailisit Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan merkitystä Helsingille ja sen taide-elämälle? (s. 5–6), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

residenssitaiteilijat Helsingissä järjestettäviin tapahtumiin, näyttelyihin jne., jotka järjestetään helsinkiläisille ja näin huvilan toiminta kansainvälistää ja rikastuttaa taidetarjontaa Helsingissä.”

“Residenssien toiminta näkyy monin tavoin kaupungin kansainvälisessä kulttuuritarjonnassa, erityisesti kaupunki/julkiseen tilaan ja yhteisölliseen tuotantoon liittyvissä produktioissa sekä eri taidealojen esityksissä ja tapahtumissa, jotka edellyttävät taiteilijan pidempiaikaista työskentelyä kaupungissa.”

Taidekentän toimijoiden arvion mukaan Eläintarhan huvilan residenssitoiminta mahdollistaa pienempien organisaatioiden kansainvälistä toimintaa Helsingissä ja se on suorastaan elinehto monille Suomessa tapahtuville taidehankkeille. Ennenkaikkea Eläintarhan huvila nähdään tuotantoresidenssinä, johon kutsutaan kansainvälisiä taiteilijoita työskentelemään tuotantoprojekteihin (uuden teoksen toteuttaminen tai osallistuminen pitkäkestoiseen esityksien sarjaan, yhteistyön käynnistäminen). Etenkin festivaalit ovat saaneet Eläintarhan huvilalta apua kansainvälisiin esitysvierailuihin. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnalla on oma oleellinen roolinsa siinä, että Helsinki on avoin ja aktiivinen toimija kansainvälisessä kulttuurivaihdossa ja taide-elämässä.

5.4. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan hyöty taiteilijalle

Webropol-kyselyn vastauksissaan taidekentän toimijat nostavat esiin, miten tärkeää Eläintarhan huvilan erityislaatu on taiteilijoille.⁶⁴ Erityislaatua kuvataan seuraavin määrein: viihtyisä ja kotoisa miljö, yhteisöllinen paikka, erinomainen keskeinen sijainti, rauhallisuus, kaunis ja idyllinen ympäristö, helpot yhteydet ja matalan kynnyksen edullinen artistimajoitus.

Seuraavat sitaatit ovat taidekentän toimijoiden Webropol-kyselyssä esittämiä näkemyksiä Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan hyödystä nimenomaan taiteilijalle:

“Huvila on ammattillinen sosiaalinen konteksti residenssiläisille Helsingin sydämessä. Sijaintinsa vuoksi sieltä käsin on myös helppo työskennellä helsinkiläisten toimijoiden kanssa ja verkostoitua kenttään "hosting" organisaation kuratoinnin kautta. Huvilalla voi tarvittaessa myös järjestää pienimuotoisia työpajoja ja tapaamisia projektikonseptien kehittämiseksi ja paikallisten toimijoiden tapaamiseksi.”

“Huvila mahdollistaa kansainvälisten taiteilijoiden työskentelyn eri pituisissa jaksoissa ja tarvittaessa pitemmällä aikavälillä toteutuviissa useissa työjaksoissa kodinomaisessa ympäristössä, jossa voi keskittyä itsenäisesti työhön. Samalla se kuitenkin tarjoaa taiteilijayhteisön, joka on aina vieraassa kontekstissa residenssissä työskennellessä arvokas tuki taiteilijalle. Huvila on erittäin keskeisellä paikalla, joten taiteilijan on mahdollista helposti yhdistää intensiivinen työskentely ja aktiivinen osallistuminen ja verkottuminen kaupungin taidekenttään. Lisäksi huvilan residenssi on edullinen pitempiaikaiseen asunnon vuokraan verrattuna, mikä mahdollistaa hankkeissa mm paremman panostuksen itse tuotannon kuluihin tms.“

⁶⁴ Ks. vastaukset Webropol-kyselyn kysymykseen ”Mitä hyötyä Eläintarhan huvilan residenssistä on mielestäsi siellä työskentelevälle taiteilijalle? (s. 7–8), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

Webropol-kyselyn vastausten perusteella voi todeta, että Eläintarhan huvilan residenssissä taiteilija voi keskittyä taiteelliseen työskentelyyn, mutta yhteismajoitus tarjoaa taiteilijayhteisön sekä kohtaamispaikan eri aloilta ja eri paikoista saapuville taiteilijoille. Avainsanoja ovat jakaminen, tutustuminen ja tätä myötä tapahtuva verkottuminen eri toimijoihin/taiteilijoihin/tahoihin Helsingissä. Keskiöön nousee ammatillinen sosiaalinen konteksti, yhteistyön mahdollistaminen suomalaisten ja kansainvälisten tahojen välillä. Osa huvilan erityislaatua on se, että taiteilijoille tarjoutuu mahdollisuus työskentelyyn eri pituisissa jaksoissa ja tarvittaessa pidemmällä aikavälillä toteutuissa useissa työjaksoissa.

5.5. Eläintarhan huvilan residenssitoimintaan linkittyneet tuotokset ja verkostot

Webropol-kyselyyn vastanneiden taidekentän toimijoiden mukaan Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan myötävaikutuksella syntyneitä tuotoksia ovat muun muassa tuotetut projektit/näyttelyt/esitykset, luennot, work-in-progress -esittelyt, kurssit ja työpajat sekä keskustelutilaisuudet yleisön kanssa (Kuvio 7: Eläintarhan huvilan residenssitoimintaan linkittyneet tuotokset). Nämä tuotokset tavoittavat vastaajien arvion mukaan vuosittain noin 29 000–31 000 hengen yleisön.⁶⁵

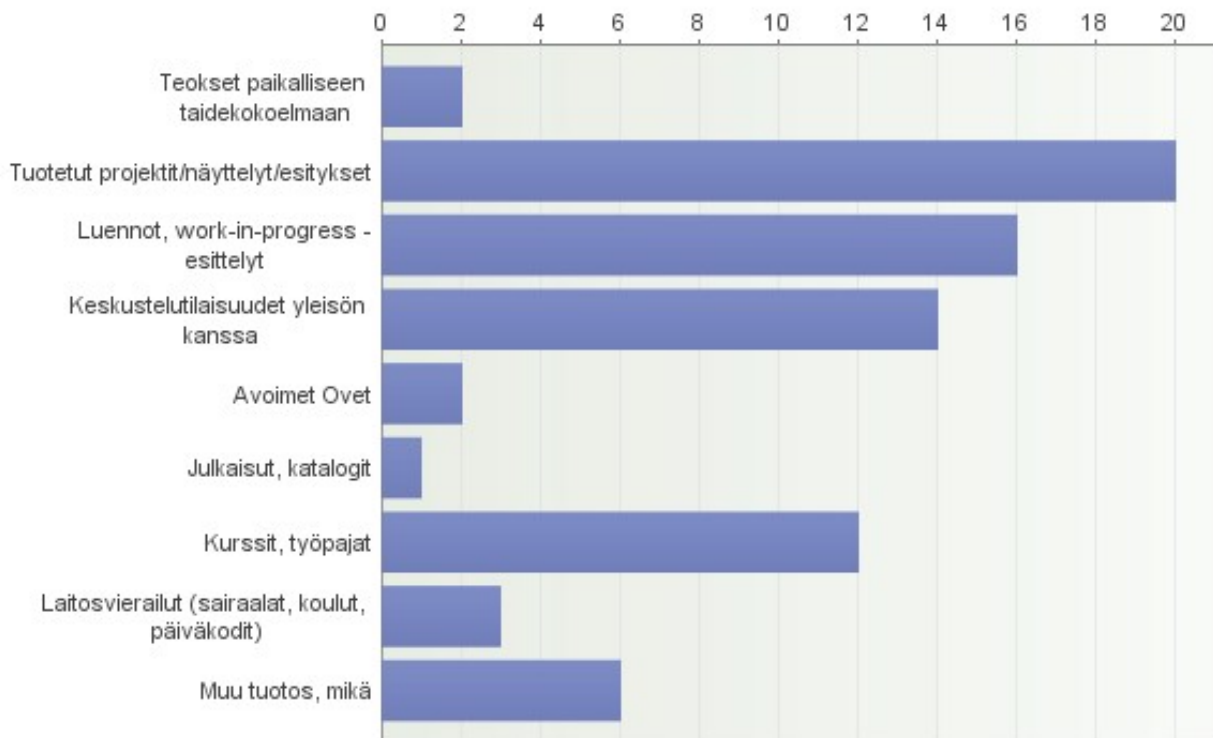
Webropol-kyselyn vastauksissaan taidekentän toimijat painottavat kuitenkin sitä, että Eläintarhan huvilan tyyppisellä residenssitoiminnalla ei tulisi tavoitella suoraan yleisöä vaan välillistä vaikuttavuutta kumppaneiden kautta. Webropol-kyselyssä kerättiin jo jonkin verran tietoa siitä, millaisiin verkostoihin Eläintarhan huvilan residenssitoiminta linkittyy taidekentän toimijoiden kotimaisten ja kansainvälisten verkostojen kautta.⁶⁶ Koonti tarjoaa kiinnostavan näkymän Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kosketuspintaan taide- ja kulttuurikentällä. Vastaukset kannattaisi jatkossa analysoida tarkemmin esimerkiksi verkostokartan avulla, jota voi käyttää toiminnan vaikuttavuuden arviointiin.

⁶⁵ Ks. vastaukset Webropol-kyselyn kysymykseen ”Mikä on vuosittainen arviosi Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan tavoittamasta yleisöstä oman organisaatiosi/toimintasi tuotosten kautta? (s. 2), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

⁶⁶ Ks. vastaukset Webropol-kyselyn kysymykseen ”Mihin verkostoihin Eläintarhan huvilan residenssitoiminta linkittyy edustamasi organisaation/toiminnan kautta? (s. 3–4), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

Kuvio 7: Eläintarhan huvilan residenssitoimintaan linkittyneet tuotokset

(Vastaajien määrä: 22)

Muu tuotos, mikä: kansainväliset vierailuesitykset, julkiset taideteokset, taiteellinen työskentely, kansainvälinen taiteellinen yhteistyö, yhteisölliset produktiot ja esitykset, suomalaisen taiteen kansainvälisen verkostoitumisen edistäminen, kansainvälisen taiteen näkyvyyden edistäminen Suomessa

5.6. Eläintarhan huvilan vaikuttavuus residenssiverkoston kautta

Muiden kotimaisten residenssien tapaan Eläintarhan huvila osallistuu Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätion ja Taiteen edistämiskeskuksen järjestämiin vuosittaisiin tapaamisiin, joiden keskiössä on residenssien välisen tiedon ja kokemuksen vaihto.⁶⁷ Muiden tehtäviensä ohella Ateljeesäätio ylläpitää kotimaisista residensseistä tietokantaa kotisivullaan.

Eläintarhan huvila on myös listautunut maailmanlaajuiselle informaatiokanavalle TransArtists⁶⁸ (your artist in residence guide), jonka nettisivustolla se esittelee residenssitoimintaansa. TransArtists esittelee ajankohtaisia hakumahdollisuuksia residensseistä ja tiedottaa uusista julkaisuista, apurahamahdollisuuksista, jne. Se edistää taiteilijoiden liikkuvuutta ja toimii neuvoantavana tahona, josta voi kysyä neuvoa esimerkiksi residenssin valintaan liittyvissä kysymyksissä.

Eläintarhan huvila ei sen sijaan osallistu kansainväliseen residenssiverkostoon Res Artis, johon kuuluu yli 600 jäsentä ja jonka uutiskirje tavoittaa yli 30.000 vastaanottajaa. Res Artiksen hallituksen puheenjohtaja Leena Vuotoveden mukaan verkostoon kuulumalla Eläintarhan huvila voisi saada laajaa kansainvälistä näkyvyyttä pienellä panostuksella. Residenssien jäsenmaksu on porrastettu suhteessa kunkin vuosittaiseen toimintabudjettiin.⁶⁹ Verkoston jäsenyys ei tuo mukanaan

⁶⁷ Suomi-Chande R. (2012): Residenssi – Hyvien käytäntöjen käsikirja. Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätio. http://www.ateljeesaatio.fi/residenssi_sis_3_04_13_spreads.pdf

⁶⁸ Ks. lisää informaatiokanavasta TransArtists, <http://www.transartists.org>

⁶⁹ Kansainvälisen residenssiverkoston Res Artiksen residenssijäsenet (Recidency Member) maksavat kalenterivuositain jäsenmaksun toimintabudjettinsa mukaan. Pienin vuosimaksu on 55 € (budjetti on

pitkäaikaisia velvoitteita vaan se on helppo irtisanoa. Verkostoon osallistuu Suomesta 31 residenssiä (Liite 6: Suomalaiset jäsenet kansainvälisessä residenssiverkostossa Res Artis).

Puheenjohtaja Vuotoveden mukaan suurin osa jäsenistä panostaa verkostotapaamiseen, jonka Res Artis järjestää vuosittain. Vuotovesi toteaa, että verkostotapaamisissa residenssitoimijat saavat vahvistusta omalla työllään (”tämän takia tätä tehdään”) ja ammatti-identiteetilleen (”ollaan kollegojen joukossa”). Verkostotapaamisissa syntyy myös vaihtosopimuksia, kun residenssien edustajilla on mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan. Seuraavan verkostotapaamisensa Res Artis järjestää Rovaniemellä kesäkuussa 2018 yhteistyössä Taiteen edistämiskeskuksen ja Rovaniemen kaupungin kanssa. Verkostotapaamisen teemaksi on valittu ”Residencies and Sustainability”.

Residenssiverkoston jäsenet saavat myös käyttöönsä Res Artiksen toimittaman käsikirjan residenssitoimintaan liittyvistä operatiivisista kysymyksistä.⁷⁰ Jäsenillä on myös mahdollisuus osallistua ResSupport Fellowship -ohjelmaan, jonka avulla residenssit voivat tutustua toistensa toimintatapoihin. Jäsenet voivat osallistua myös Res Artiksen itsenäisiin alaverkostoihin, kuten esimerkiksi esittävien taiteiden residenssiverkostoon PAiR – Performing Arts in Residence.⁷¹

5.7. Eläintarhan huvilan vaikuttavuus residenssitoiminnan profiilin kautta

Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiön laatiman selvityksen⁷² mukaan kotimaisten residenssien ja vierasateljeiden taiteilijamäärät ovat kasvaneet merkittävästi vuosina 2009–2013. Tähän on muun muassa vaikuttanut residenssien ja vierasateljeiden määrän jatkuva kehitys. Pelkästään vuonna 2014/2015 käynnistyi viisi uutta residenssiä eri puolille Suomea. Mutta Helsingissä on Eläintarhan huvilan lisäksi ainoastaan kolme residenssiä: Cirkon residenssiohjelma, ESKUS-residenssi ja HIAP Helsinki International Artist Program (Liite 7: Helsingissä toimivat residenssit).⁷³ Helsingissä on myös käynnistynyt taiteilijoiden turvaresidenssiohjelma AR-Safe Haven Helsinki, josta vastaa Perpetuum Mobile ry.⁷⁴

Kullakin Helsingissä toimivalla residenssillä on oma profiilinsa, joten niiden toiminta ei ole päällekkäistä. Esimerkiksi HIAP:illa on useita temaattisia hankkeita ja residenssiohjelmia (Liite 8: HIAP:in temaattiset hankkeet ja residenssiohjelmat vuonna 2018). HIAP tarjoaa residenssiläisille majoituksen ja residenssipalveluiden lisäksi matkakulut plus työskentelyapurahan. HIAP:in residenssiin sisältyy usein myös tuotantobudjetti. Eläintarhan huvila tarjoaa korvausta vastaan ”kodinomaista asumista” niin, että residenssivierailla voi olla taiteellisen työn tekemistä varten työtilat muualla Helsingissä (Eläintarhan huvilassa ei ole erillisiä studioita, työhuoneita tai

enintään 4.999 €) ja suurin on 575 € (budjetti on yli 200.000 €). Ks. lisää jäsenmaksusta, jäseneduista ja jäsenyystyypeistä, http://www.resartis.org/en/our_network/residency_members/

⁷⁰ Kansainvälisen residenssiverkoston Res Artis julkaisema verkkojulkaisu ”ResSupport Residency Handbook. The Shared Essential Insights on How to Set-up, Manage and Grow a Residency Program” on ainoastaan verkoston jäsenten käytettävissä.

⁷¹ Ks. lisää esittävien taiteiden residenssiverkostosta PAiR – Performing Arts in Residence, http://www.resartis.org/en/about/about_res_artis/networks_within_res_artis/the_pair_initiative_-_performing_arts_in_residence/

⁷² Ks. lisää taiteilijalukumääristä sekä residenssien ja vierasateljeiden määrän kehityksestä (s. 3–4), Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö (toim.) (2015): Suomalaisen residenssien ja vierasateljeiden taiteilijamäärät 2009–2013. http://www.ateljeesaatio.fi/news/taiteilijamaarat_selvitys_2009-2013.pdf

⁷³ Liite 8 sisältää perustiedot Helsingissä toimivista residensseistä (ylläpitäjä, perustamisvuosi, tilat, toiminnan päämäärä, vierailun kesto, kohderyhmä, budjetti, henkilöstö, vierailevien taiteilijoiden lukumäärä ja residenssin sijainti sekä muuta tietoa residenssistä).

⁷⁴ Ks. lisää turvaresidenssiohjelmasta AR-Safe Haven Helsinki, <http://www.perpetuummobile.org>

näyttelytilaa. Mutta residenssivieraiden majoitustilat ja yhteiskäytössä oleva sali soveltuvat esimerkiksi tietokonepohjaiseen työskentelyyn, kirjoittamiseen tai luonnosteluun). Circon residenssiohjelmassa ja Eskus-residenssissä residenssitaiteilijalla on puolestaan käytössään teatterisali/harjoitussali. Circo ja Eskus osallistuvat osittain residenssitaiteilijan kustannuksiin Helsingissä.

Muihin kotimaisiin residensseihin verrattuna Eläintarhan huvilaa profiloit se, että sillä on harvinaisen suuri tarjonta residenssijakson aikana. Ateljeesäitiön selvityksen mukaan⁷⁵ kotimaiset residenssit ovat yleensä niin pieniä, että ne voivat vastaanottaa vain 1–2 residenssivierasta kerrallaan. Selvityksessä todetaan, että ainoastaan Arteles, Eläintarhan huvila, Future Circuksen residenssi, Haihatus, HIAP ry., Hovinkartano, Mustarinda, Saaren kartano, Salmelan residenssi ja Sunilan Kantola voivat vastaanottaa vähintään viisi residenssivierasta yhtäaikaisesti. Residenssille on iso arvo, jos taiteilijoilla on mahdollisuus olla yhdessä.

Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa profiloit myös kohtuullisen vakaa kunnallinen rahoitus, joka on taannut toiminnan jatkuvuuden. Vuonna 2016 Eläintarhan huvilan menot olivat 102.081 euroa, josta Helsingin kaupungin rahoitus muodosti 70.622 euroa. Tämä panostus on merkittävä, kun sitä vertaa siihen tukeen, minkä Taiteen edistämiskeskus (Taike) jakoi valtakunnallisesti vuonna 2017 taiteilijaresidenssitoimintaan. Erityisavustukset olivat 2.000–10.000 euron suuruisia ja toiminta-avustukset 10.000–50.000 euron suuruisia, lukuunottamatta suurinta myöntösummaa. HIAP ry:lle myönnettiin 135.000 euroa. Taike jakoi kaikkiaan 305.000 euroa, josta toiminta-avustusten osuus oli 245.000 euroa ja erityisavustusten osuus 60.000 euroa (Liite 9: Taiteen edistämiskeskuksen tuki taiteilijaresidenssitoimintaan 2017).

5.8. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan lakkautusuhka

Webropol-kyselyyn vastanneet taidekentän toimijat toivat esiin huolensa Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan mahdollisesta lakkauttamisesta ja sen vaikutuksesta heidän organisaatioonsa ja/tai toimintaansa.⁷⁶ Mahdollinen lakkautus olisi vastaajien mielestä sekä kulttuuripoliittinen että taloudellinen tappio, joka hankaloittaisi useiden tahojen toimintaa kansainvälisenä taidetoimijana Helsingissä. Eläintarhan huvilaa pidetään välttämättömänä teosten/esitysten toteuttamiseen ja erityisesti tämä koskee pidempiä teosprosesseja. Tämä johtuu siitä, että majoituskustannukset ovat usein yksi avaintekijä jonkin vierailun/teoksen toteutumiselle; varsinkin jos työryhmä on isompi.

Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan mahdollisella lakkauttamisella olisi välittömästi negatiivisia vaikutuksia hanketasolla. Lakkauttaminen kaataisi tai pienentäisi hankkeita ja/tai tapahtumia, kansainvälisiä taiteilijoita voisi kutsua nykyistä vähemmän vierailulle Helsinkiin, kansainvälisten taiteilijoiden työskentelyajat Helsingissä lyhenisivät ja tuotantokustannukset nousisivat niin hotellimajoitusten kuin kasvavien matkakulujen myötä.

Mutta kaupungin residenssitoiminnan lakkauttamisella olisi myös pitkän aikavälin vaikutuksia. Eläintarhan huvilaa pidetään myönteisenä brändinä Helsingin kulttuurielämälle ja residenssien lakkauttaminen vähentäisi tuntuvasti paikallisen taidekentän mahdollisuuksia pitkäkestoisempaan

⁷⁵ Ks. lisää kotimaisten residenssien koosta (s. 6), Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäitiö (toim.) (2015): Suomalaisen residenssien ja vierasateljeiden taiteilijamäärät 2009–2013.

http://www.ateljeesaatio.fi/news/taiteilijamaarat_selvitys_2009-2013.pdf

⁷⁶ Ks. vastaukset Webropol-kyselyn kysymykseen ”Millainen vaikutus Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan mahdollisella lakkauttamisella olisi edustamallasi organisaatiolle/toiminnalle?” (s. 13–14), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

kansainväliseen yhteistyöhön. Samalla harmitellaan sitä, että Eläintarhan huvilan kaikkia mahdollisuuksia ei ole välttämättä saatu vielä käyttöön. Lisäksi vastauksista käy ilmi, että residenssitoiminnan lakkauttaminen heijastuisi joihinkin yksittäisiin taidekentän toimijoihin enemmän kuin toisiin. Tämä koskee muun muassa m-cultin, HIAP:in ja Tapiolan vierasateljeen toimintaa.

Seuraavissa sitaateissa tuodaan esiin Webropol-kyselyn vastaajien mielteitä siitä, millainen vaikutus Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan mahdollisella lakkauttamisella olisi heidän edustamalleen organisaatiolle ja/tai toiminnalle:

“m-cultin toiminta ja Helsingissä toteutettavat produktiot keskittyvät vähintäänkin kaudella 2016-20 taiteilijaresidenssiin ja Eläintarhan huvila on paitsi ihanteellinen myös taloudellisesti paras mahdollisuus suhteellisen pitkien residenssien toteuttamiseen. Lakkauttaminen veisi pohjan tältä ydintoiminnalta, jonka tulokset näkyvät eri puolilla Helsingiä.”

“Yhden residenssin lakkauttaminen lisäisi kyselyjä muille residenssitoimijoille, pääkaupunkiseudulla HIAP ja Tapiolan vierasateljee. Nämä toimijat eivät kuitenkaan pystyisi riittävästi vastaamaan kysyntään.”

“Eläintarhan huvilan toiminnan lakkauttamisella olisi suorat negatiiviset vaikutukset monien niiden organisaatioiden toimintaan, joille Eläintarhan huvila on ollut välttämätön osa teosten/esitysten toteuttamista.”

Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan mahdollisen lakkauttamisen yhteydessä on kuullut keskustelua myös siitä, että kansainvälisten taiteilijavierailujen majoitus voisi jatkossa hoitua Airbnb:n kautta. Siksi Webropol-kyselyyn vastanneille taidekentän toimijoille tarjottiin mahdollisuus perustella seuraavaa väitettä: Edullinen Airbnb-majoitus ei ole ratkaisu kansainvälisille taiteilijavierailuille Helsingissä.⁷⁷

Vastaajat perustelevat tätä väitettä monin eri tavoin. Airbnb-majoitus ei vastaajien mielestä välitä sitä Eläintarhan huvilan erityistunnelmaa, jossa taiteilijaresidenssi on osa ”kerrostuvaa historiaa ja kokemusmaailmaa”. Airbnb ei mahdollista yhteisöllisyyttä eikä kohtaamisia kollegojen kanssa ja myöskään majoituksen laadusta ei ole aina takeita. Airbnb-vaihtoehtojen etsiminen on työteliästä sellaisille organisaatioille/toimijoille, joilla on muutenkin pienet resurssit.

Lisäksi taidekentän toimijat huomauttavat, että Airbnb voi helpottaa lyhyiden vierailujen majoitusta (1–2 viikkoa), mutta se ei ole edullinen eikä toimiva vaihtoehto pitkäaikaiseen työskentelyyn (2–3 kuukautta). Kaikkea ei voi ulkoistaa. Osa vastaajista ei halua ylipääntensä käyttää Airbnb-majoitusta eettisistä syistä eikä Helsingin kaupungin pitäisi heidän mielestään olla tukemassa tämän kaltaista suuntausta. Seuraavat sitaatit ovat esimerkkejä Webropol-kyselyyn vastanneiden taidekentän toimijoiden käsityksestä Airbnb-majoituksesta mahdollisena ratkaisuna kansainvälisille taiteilijavierailuille Helsingissä:

“En näe kestäväenä ratkaisuna Airbnb:tä majoitukseen. Eläintarhan huvilassa on ollut se erikoisuus, että siellä on todella osattu ottaa huomioon taiteilijoiden tarpeet.”

⁷⁷ Ks. vastaukset Webropol-kyselyn kysymykseen ”Miten perustelisit seuraavaa väitettä: Edullinen Airbnb ei ole ratkaisu kansainvälisille taiteilijavieraille Helsingissä. (s. 15–16), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

“Airbnb:ssä taiteilijat ovat yksin tai oman kaverin kanssa. Eläintarhan huvilan taiteilijakohtaamisia ei ole. Kontaktit, keskusta, taidelaitokset, opastus puuttuvat. Airbnb:ssä ollaan kuin turistit.”

”Airbnb ei ole konteksti, eikä se tuo minkäänlaista lisäarvoa taiteilijoiden täällä olemiselle eikä myöskään Helsingin kaupungille ja Helsingin taidekentälle.”

“Airbnb-majoitus on ennen muuta epäeettinen valinta, jonka negatiiviset vaikutukset paikalliseen omaleimaiseen kulttuuriin on jo havaittu. Huokeiden asuntojen muuttaminen turisteille vuokrattaviksi sijoituskohteiksi köyhdyttää kaupunkikulttuuria, ja asukkaat joutuvat muuttamaan aina vain kauemmaksi kulttuuri- ja muista palveluista. Tämä ilmiö on erityisen vastenmielinen taiteilijoille ja taideorganisaatioille, jotka tekevät työtä monimuotoisen kaupunkikulttuurin eteen.”

5.9. Välineitä Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan vaikuttavuuden arviointiin

Webropol-kyselyssä taidekentän toimijoita pyydettiin myös miettimään, millaisia välineitä Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan arviointiin voisi kehittää.⁷⁸ Kysymyksenasettelusta huolimatta monissa vastauksissa esitetään ideoita siitä, miten Eläintarhan huvilan vaikuttavuutta voisi lisätä, esimerkiksi vahvistamalla tiedotusta toiminnasta Suomessa.

Vastauksissa korostetaan taiteilijapalautteeseen perustuvaa laadullista arviointia palvelujen toimivuudesta ja residenssin merkityksestä. Tähän voisi vastaajien mielestä hyödyntää muun muassa seuraavia välineitä: käyttäjä- ja palautekyselyt, erilaiset kokemuskartoitukset sekä taiteilijaraportit ja -haastattelut. Mittareina mainitaan muun muassa hakijamäärä sekä kansainvälisen näkyvyyden ja kiinnostuksen määrä. Toiminnan arvioinnissa voisi tukeutua myös Eläintarhan huvilaa hyödyntävien organisaatioiden tarjoamiin tietoihin ja palautteeseen. Seuraavat sitaattit kuvaava taidekentän toimijoiden Webropol-kyselyssä esittämiä ajatuksia Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan vaikuttavuuden arvioinnista:

“Kyselyt residenssissä olleille taiteilijoille säännöllisesti jälkepäin, joilla voidaan myös seurata pitemmän kaaren vaikutuksia. Residenssien vaikuttavuus ei ole koskaan lyhyellä jänteellä kattavasti arvioitavissa, vaan uudet verkostot, vaikutteet ja taiteellisen työn kehitys tuo hedelmää monin tavoin ja usein viiveellä.”

“Suuri osa vaikuttavuudesta on välillistä, tulokset näkyvät eri tapahtumissa ja vierailulla voi olla vaikutuksia vuosien päähänkin Helsinki-myönteisten "kulttuurilähettiläiden" ansiosta. Residenssien hakuun ja jälkiarviointiin olisi mahdollista liittää muutamia kysymyksiä paikallisista verkostoista ja yleisöistä tai muista vaikutuksista (esim. uuden yhteistyöhankeen valmistelu) – pohjana voisi käyttää tässäkin kyselyssä olleita kysymyksiä.”

Taiteilijaresidenssikeskus Akademie Schloss Solituden taiteellinen johtaja Jean-Baptiste Joly korostaa residenssien välillistä vaikuttavuutta näin: “The time after the residency, when things really begin!”⁷⁹ Akademie Schloss Solitude panostaa monella eri tavalla siihen, mitä

⁷⁸ Ks. vastaukset Webropol-kyselyn kysymykseen ”Millaisia välineitä kehittäisit Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan vaikuttavuuden arvioimiseen? (s. 8), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

⁷⁹ Joly J.-B. (2017): Some Generalities about Production in an Artists' Residency. A keynote at Res Artis meeting, Copenhagen 25–27.10.2017.

residenssivierailun jälkeen tapahtuu. Esimerkiksi Schloss-Post⁸⁰ ja The Fellow's Network⁸¹ ovat Akademie Schloss Solituden toimintaa, jonka puitteissa vieraat voivat jatkaa verkottumistaan residenssijaksonsa jälkeen niin, että heille tarjotaan siihen erilaisia apuvälineitä, kuten esimerkiksi uutiskirjeet, blogipostaukset, web-residenssit jne.

Residenssitoiminnan vaikuttavuudesta keskusteltaessa Joly muistuttaa, että seuraavien aktiviteettien vaikuttavuutta ei voi mitata: Exercising and Training, Researching and Experimenting, Learning, Hanging around and Failing. Tämä on syytä pitää mielessä myös silloin, kun suunnitellaan erilaisia välineitä Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan arviointiin.

6. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kehittäminen

6.1. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan profilointi jatkossa

Webropol-kyselyyn vastanneet taidekentän toimijat ovat melko yksimielisiä Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan profiloinnista jatkossa (Taulukko 9: Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan profilointi). Residenssiin ei haluta taidealakohtaisia, maantieteellisiä tai temaattisia painotuksia. Kannatusta ei myöskään saa se, että residenssi sisältäisi urapolkuun liittyviä painotuksia.

Mutta vastaajat toivovat residenssin sisältävän jatkossa mahdollisuuden myös ryhmäresidenssiin (87 % vastaajista täysin samaa mieltä tai melko samaa mieltä). Residenssin tulisi olla avoin myös kotimaisille residenssivieraille (87 % vastaajista täysin samaa mieltä tai melko samaa mieltä). Eniten mielipiteet hajoavat siinä, tulisiko residenssin olla avoin pelkästään taiteilijoille vai myös muille taide- ja kulttuurialan ammattilaisille. Nykyisin muun muassa kääntäjät ja kuraattorit ovat voineet hakea Eläintarhan huvilan residenssiin.

Taulukko 9: Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan profilointi

(Vastaajien määrä: 23)

	Täysin eri mieltä	Melko eri mieltä	Melko samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa	Yht.	KA
Residenssin tulee olla avoin pelkästään taiteilijoille.	1	4	11	5	2	23	3,13
Residenssin tulee olla avoin myös kotimaisille residenssivieraille.	2	3	8	12	0	25	3,2
Residenssin tulee sisältää taidealakohtaisia painotuksia.	10	9	1	2	1	23	1,91
Residenssin tulee sisältää maantieteellisiä painotuksia.	12	9	0	1	1	23	1,7
Residenssin tulee sisältää temaattisia painotuksia.	7	10	2	1	3	23	2,26
Residenssin tulee sisältää urapolkuun liittyviä painotuksia (etusija esimerkiksi nuorilla taiteilijoilla tai jo asemansa vakiinnuttaneilla taiteilijoilla).	10	8	2	1	2	23	2
Residenssin tulee sisältää mahdollisuus ryhmäresidenssiin.	1	1	4	16	1	23	3,65
Yhteensä	43	44	28	38	10	163	2,55

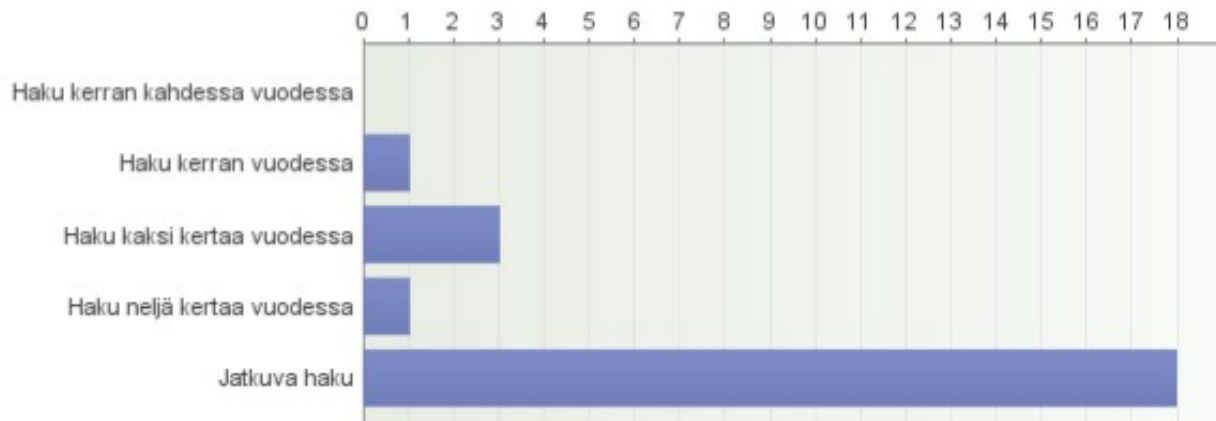
⁸⁰ Ks. lisää toiminnasta Schloss-Post, <https://schloss-post.com>

⁸¹ Ks. lisää toiminnasta The Fellow's Network, <http://www.akademie-solitude.de/en/network/>

Webropol-kyselyyn vastanneilla taidekentän toimijoilla on hyvin selkeä näkemys myös siitä, että jatkuvaa hakumenettelyä tulisi jatkaa myös tulevaisuudessa (Kuvio 8: Residenssivieraiden haun organisointi Eläintarhan huvilaan).

Kuvio 8: Residenssivieraiden haun organisointi Eläintarhan huvilaan

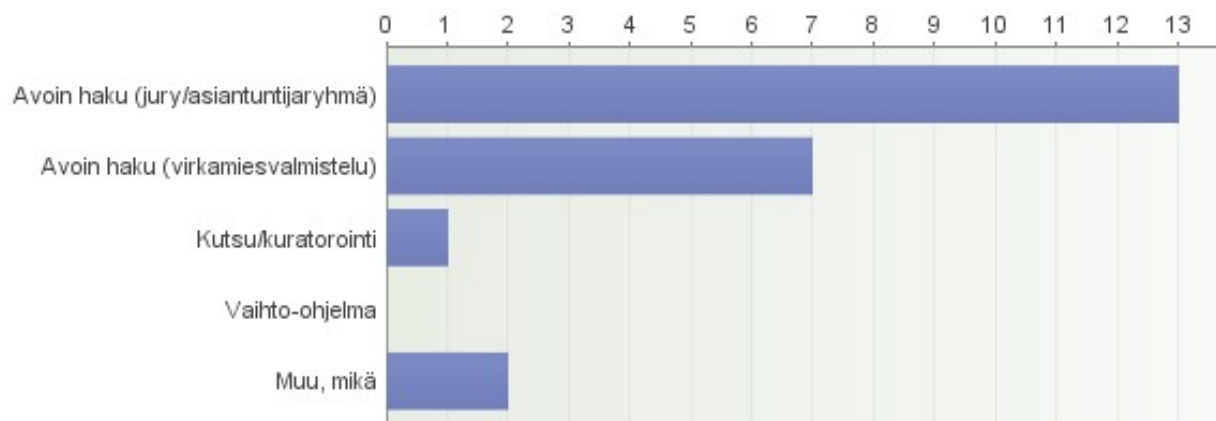
(Vastaajien määrä: 22)

Vastaajat toivovat, että residenssivieraiden valintamenettelyä kehitettäisiin hieman (Kuvio 9: Residenssivieraiden valinnan organisointi Eläintarhan huvilaan). Valinta perustuisi edelleen avoimeen hakuun, mutta virkamiesvalmistelun sijaan residenssivieraiden valinnasta vastaisi erikseen nimitettävä jury tai asiantuntijaryhmä. Ainoastaan yhden vastaajan mielestä kutsuun/kuratointiin perustuva valintatapa sopisi parhaiten Eläintarhan huvilaan. Muu -vaihtoehdon valinneet vastaajat eivät täsmentäneet, miten he haluaisivat organisoida residenssivieraiden valinnan.

Kuvio 9: Residenssivieraiden valinnan organisointi Eläintarhan huvilaan

(Vastaajien määrä: 23)

6.2. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kehittäminen toiminnallisesti

Webropol-kyselyyn vastanneet taidekentän toimijat paneutuivat kysymykseen, miten Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa voisi kehittää toiminnallisesti tarjoamalla myös muuta kuin residenssipalveluja.⁸² Vastaukset voi jaotella kolmeen sisällölliseen kokonaisuuteen, jotka ovat ohjelmasisältö, kohderyhmät ja ohjelmasuunnittelu.

Taidekentän toimijoiden vastauksissa Eläintarhan huvilaa pidetään erinomaisena paikkana intiimeille keskustelutilaisuuksille ja pienimuotoisille illanvietoille. Siellä voisi olla konsertteja, keskustelutilaisuuksia, taidetapahtumia ja esityksiä. Keskustelutilaisuudet voisivat toimia kohtaamispaikkana, jossa haetaan yhdessä kaupunkilaisten kanssa taiteen keinoin ratkaisuja ajankohtaisiin kysymyksiin.

Lisäksi vastaajat toivoivat taiteilijataapaamisia, joissa residenssitaiteilijat esittäytyvät ja tekevät pienimuotoisia projekteja. Myös tutkimusyhteistyö mainitaan. Yhtenä ideana nostetaan esille, että residenssitaiteilijoiden nykytaideteoksia tuotettaisiin huvilan porvariskotinäyttelyyn. Huvilan pihapiirillä katsotaan olevan erityinen lisäarvo, joten sinne haluttaisiin järjestää kohtaamisia ja tapahtumia, myös talvella. Mutta osa vastaajista on sitä mieltä, että huvilaa ei paikkana tarvitse valjastaa suuria yleisötilaisuuksia varten (esimerkiksi Avoimet Ovet ei saa kannatusta kaikilta).

Taidekentän toimijoiden vastauksissa erottuu toive tapahtumista, tilaisuuksista, puutarhajuhlista jne. nimenomaan Eläintarhan huvilaa käyttävien toimijoiden ja residenssissä majoittuvien henkilöiden välille (enemmän yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä). Joskus mukaan verkottumaan voisi kutsua myös muita paikallisia yhteisöjä eri taideoilta. Suurempia kokoontumisia voisi mahdollisesti järjestää myös muissa tiloissa kuin Eläintarhan huvilassa. Kohderyhmää ei määritellä tarkemmin vaan vastauksissa puhutaan yleisesti "kaupunkilaisista", joskin yhdessä vastauksessa kohderyhmänä mainitaan "lähiseudun lapset ja vanhukset", joille tarjottaisiin pienimuotoista ohjelmatoimintaa.

Seuraavat sitaattit kuvaavat Webropol-kyselyn vastaajien näkemyksiä Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kytkemisestä vahvemmin paikalliseen taidekenttään:

"Eläintarhaa voisi tehokkaammin avata ulospäin, mutta toiminnan aktivoiminen edellyttää tuotannollisia resursseja. Nykymuotoiset avoimien ovien tapahtumat antavat ehkä toiminnasta hajanaisen kuvan (ohjelma syntyy siitä, ketkä sattuvat olemaan Helsinki-päivänä vieraana), mutta mikäli toimintaa pyörittäisi käyttäjien muodostama konsortio, löytyisi sen puitteissa sisällöllisiä ja tuotannollisia resursseja esimerkiksi säännölliseen kevät/syystapahtumaan. Käyttäjätahojen yhteistyö ja jaettu "omistajuus" synnyttäisi varmasti orgaanisen kasvualustan pienimuotoisille tapahtumille huvilalla. Uudenlaisia ideoita dynaamisesta hostingista, kulttuuritalkkarista tms. kannattaisi myös kehitellä."

"Mielestäni Eläintarhan toiminta palvelee nykyisessä muodossaan hyvin sen pääkäyttötarkoitusta (lyhyet tuotantoresidenssit). Ohjelmatoiminnassa voisi olla mielekästä järjestää vuosittain 1-2 julkista tapahtumaa (tai esim tapahtumaviikkoa), jolloin Eläintarhan huvilassa olisi avoimet ovet ja siellä esiteltäisiin Eläintarhassa asuneiden taiteilijoiden teoksia/esityksiä/tms."

⁸² Ks. vastaukset Webropol-kyselyn kysymykseen "Miten Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa voisi kehittää toiminnallisesti tarjoamalla myös muuta kuin residenssipalveluja?" (s. 9–10), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

“Residenssipalveluihin keskittyminen ja niihin panostaminen kunnolla on kestävämpi ja vaikuttavampi ratkaisu kuin toiminnan laajentaminen. Residenssipalveluiden mahdollisimman hyvä avaaminen paikallisten toimijoiden käyttöön voi tukea merkittävästi kaupungin kansainvälisen taide-elämän vahvistamista.”

“Tilojen hallinnan voisi jakaa eri toimijoiden kesken ja he voisivat koordinoida sinne tapahtumia yhteistyössä (ja erikseen). Huvilasta ei kannata tehdä perinteistä yhden tahon ohjaamaa residenssiä vaan monen tekijän yhteinen projekti, jonne paikalliset toimijat voivat kutsua vieraitaan lyhyiksi tai pidemmiksi ajoiksi. Sellaista tarvitaan, perinteisiä taiteilijaresidenssejä kaupungissa jo on.”

“Yksi suurempi tapahtuma vuodessa esim. Juhlaviikkojen aikana, jolloin Eläintarhan huvila on auki helsinkiläisille. Tämä voi olla teostuotanto, konsertti yms. Eläintarhan huvilan pihapiirissä, joka järjestetään huvilaa käyttävien toimijoiden yhteistyönä. Huvilan olohuone yläkerrassa toimii hyvin työpajatilana.”

Ohjelmasuunnittelun osalta vastauksissa todetaan, että huvilan toinen kerros tulisi rauhoittaa residenssiasukaille. Ohjelmaa ei tulisi olla liian paljon, enintään kerran viikossa esimerkiksi lauantaisin. Ohjelmasuunnitteluun tarvittaisiin ohjelmabluuna, joka olisi avoin kaikille vierailijoille ja kumppaniyhteisöille, jotka osallistuvat toiminnan kehittämiseen toiminnallisesti. Ohjelmasuunnittelua varten olisi myös hyvä luoda jokin arviointityökalu. Työskentelyvälineitä, tekniikkaa ja/tai teknistä tukea tulisi kuitenkin olla harkitusti.

6.3. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kytkeminen paikalliseen taidekenttään

Webropol-kyselyyn vastanneet taidekentän toimijat miettivät myös, miten Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan voisi jatkossa kytkeä vahvemmin paikalliseen taidekenttään.⁸³ Yleislinja vastauksissa oli se, että jo nykyisellään toiminta on hyvin vahvasti kytköksissä paikalliseen taidekenttään; residenssitaiteilijat ovat nimenomaan kutsuttuja toimimaan paikallisella taidekentällä niin, että he osallistuvat muun muassa teosten, tapahtumien ja festivaalien tekemiseen rikastaen taide- ja kulttuuritarjontaa. Samalla pidettiin kuitenkin tärkeänä sitä, että jatkossakin residenssien vieraana voisi olla myös yksittäisiä taiteilijoita, jotka tulevat "omin päin".

Hyvin konkreettisena kehittämiskohteena vastauksissa nostettiin esiin residenssitoiminnan tyhjäkäyntiaikojen hyödyntäminen ja varauskalenterin jakaminen. Vastaajat toivovat, että Eläintarhan huvila tarjoaisi aktiivisesti mahdollisia tyhjäkäyntiaikoja ns. vakiokäyttäjille ja/tai paikallisille taiteilijoille sekä heidän ulostuloilleen (esimerkiksi demoille). Residenssien varaamiseen voisi avata sellaisen sähköisen varauskalenterin, jota taideorganisaatiot ja ryhmät voisivat hyödyntää kollektiivisesti rekisteröitymällä sen käyttäjiksi.

Ylipäänsä vastaajat esittävät toiveen siitä, että paikallista taidekenttää voisi osallistaa enemmän Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Kyseeseen voisi tulla jonkun tietyn ydinjoukon sitouttaminen tai Eläintarhan huvilalla voisi myös olla vaihtuva, eri taiteen alan toimijoista koostuva ohjausryhmä, joka arvioisi sen toimintaa. Osallistaminen edesauttaisi toimijoita löytämään ja hyödyntämään residenssejä omien hankkeiden tukena.

⁸³ Ks. vastaukset Webropol-kyselyn kysymykseen ”Miten Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan voisi jatkossa kytkeä paikalliseen taidekenttään?” (s. 10–11), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

Seuraavat sitaatit kuvaavat Webropol-kyselyn vastaajien näkemyksiä Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kytkemisestä vahvemmin paikalliseen taidekenttään:

“Olennaisin kehityskohde olisi parempi tiedotus, siten että suurempi toimijajoukko olisi tietoinen Eläintarhan huvilan toiminnasta. Toimintaan voisi myös sitouttaa vahvemmin ydinjoukon kentän olennaisia toimijoita, joiden kanssa dialogissa Eläintarhan huvilan toimintaa voisi kehittää.”

“Huvila on ollut kuitenkin melko näkymätön, kätkeyty aarre, josta kaikki kaupungin kulttuurituottajat eivät ole edes tietoisia. Tiedon lisääminen ja huvilan "brändin" esiintuominen sen mahdollistamissa produktioissa todennäköisesti laajentaisi sen käyttäjäkuntaa ja tehostaisi käyttöastetta.”

“Voisiko Eläintarhan huvila julkaista jonkinlaista kuukausi"kertomusta" tai muuta vastaavaa, josta saisi kuulla että mistä ja keitä taiteilijoita siellä on ollut vieraina ja minkä organisaation kutsumana he ovat työskennelleet. Toki jonkinlaiset säännölliset tapaamiset toimijoiden ja residenssivieraiden kanssa olisi kiinnostava juttu, mutta luulen että kaunis ajatus saattaisi kaatua aikataulusongelmiin (= ihmisten kiireellisyyteen).”

Useampi vastaaja toi esiin, että residenssitoimijoiden välistä tiedonkulkua olisi syytä kehittää, jotta tiedetään mitä ja keitä taiteilijoita kulloinkin residenssissä on, kuinka heitä kohtaa, yms. tietoa. Eläintarhan huvilan toivotaan viestivän proaktiivisemmin residenssissä vierailevista taiteilijoista, muun muassa tarjoamalla tapaamismahdollisuuksia (esimerkiksi kerran kuussa järjestettäviä taiteilijataapaamisia ja jakamistilaisuuksia). Myös jonkinlaista kuukausi"kertomusta" tai vastaavaa toivottiin taiteilijavieraiden esittelyä varten (nyt Facebookissa on aina joitakin lyhyitä taiteilijaesittelyjä).

Taidekentän toimijoiden vastauksissa ideoitiin myös aivan uudenlaisia avauksia paikallisen taidekentän kytkemiseksi Eläintarhan huvilan residenssitoimintaan. Eräässä vastauksessa esitettiin, että Eläintarhan huvilalla voisi kerran vuodessa olla myös oma kuratoitu tuotantoresidenssi, joka toteutettaisiin yhteistyössä paikallisten organisaatoiden kanssa. Eräässä toisessa vastauksessa esitettiin residenssiohjelman perustamista taidetoimijoille niin, että he voisivat hakea vierailevia taiteilijoita omiin tuotantoihinsa (kyseessä voisi olla vierailustipendi, jota jaettaisiin 5–10 kappaletta vuodessa).

6.4. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kansainväliset mahdollisuudet

Webropol-kyselyyn vastanneet taidekentän toimijat toivat esiin, mitä kansainvälisiä mahdollisuuksia he pitäisivät jatkossa kiinnostavina Eläintarhan huvilan residenssitoiminnalle.⁸⁴ Vastauksissa nousi melko selkeästi esiin, että Eläintarhan huvila voisi liittyä kansainvälisiin residenssiverkostoihin ja kehittyä sitä kautta. (Verkosto)kumppanien kautta tavoitteena olisi uusien ratkaisujen ja ideoiden löytäminen, jakaminen ja soveltaminen Helsingin toimintaympäristöön. Verkostot nähtiin myös väylänä uusiin rahoituskanaviin ja omien resurssien vahvistamiseen.

⁸⁴ Ks. vastaukset Webropol-kyselyn kysymykseen ”Mitä kansainvälisiä yhteistyömahdollisuuksia pitäisit jatkossa kiinnostavina Eläintarhan huvilan residenssitoiminnalle (s. 11–12), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

Erityisesti kansainvälinen residenssiverkosto Res Artis mainittiin luontevana verkostona, joka mahdollistaisi verkostoituminen muiden toimijoiden kanssa. Vastaajat kyselivät myös sellaisen verkoston perään, johon kuuluisi muita Eläintarhan huvilan kaltaisia residenssejä muissa maissa. Samalla kyseltiin mahdollisuutta tarpeen tullen luoda sellainen verkosto ja laatia siitä jokin listaus tai tietopankki, joka sisältäisi tietoa hakumahdollisuuksista verkostoon kuuluviin residensseihin.

Mutta yksi vastaaja toi esiin, että omien residenssiyhteistyöverkostojen tms. luomisen sijaan Eläintarhan huvilan tulisi keskittyä tukemaan juuri paikallisten toimijoiden kansainvälisen toiminnan tarpeita.

Seuraavat sitaatit ovat taidekentän toimijoiden esittämiä näkemyksiä Eläintarhan huvilan työnjaosta paikallisten toimijoiden kanssa koskien residenssitoiminnan kansainvälisistä mahdollisuuksista:

“Jos Eläintarhan huvilan toiminta jatkuu nykyisen kaltaisena (lyhytkestoisten tuotantoresidenssien tarjoaminen) niin tässä tapauksessa kansainvälisyys rakentuu luontevasti huvilaa hyödyntävien organisaatioiden ja taiteilijoiden kautta, tai yhteistyökumppanuuksien kautta.”

“Jos turvaresidenssitoiminta jatkuu Eläintarhan huvilan alakerrassa, Perpetuum Mobile ry:n Artists at Risk verkostossa on jo 7 vahvaa kv. residenssitoimijaa. Jos Helsinki on kaupunkina mukana kansainvälisissä kaupunkien välisissä verkostoissa, residenssitoiminnan mahdollista linkittämistä näihin verkostoihin voi harkita, tai esimerkiksi Helsingin kaupungin lanseeraamaan uuteen biennaaliin, joka voi olla hyvä mahdollisuus lanseerata huvilan toimintaprofiilia kansainvälisesti laadukkaana.”

“Kv. kirjoittaresidenssi, mahdollisesti yliopistoyhteistyön kautta (vrt. esim. <http://www.richardrogersfellowship.org> <http://fogoislandarts.ca/programs/residencies/>”

“Koska prosessia ja konteksteja painottavat taidelajit (esim. paikkasidonnaiset ja yhteisölliset teokset) ovat jo osa nykytaiteen valtavirtaa kansainvälisesti, voisi huvilan profiilia terästävä keskittyminen näille aloille (joilla jo nyt valtaosa vieraista toimineet). Uusia mahdollisuuksia kehittää toimintaa voisi varmasti syntyä mm. pohjoismaisten EU-rahoitettujen yhteistyöhankkeiden puitteissa.”

6.5. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan palvelu- ja varustetason tarpeet

Webropol-kyselyyn vastanneet taidekentän toimijat ilmaisivat mielipiteensä myös siitä, mitä käytännön apua ja tukea Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan tulisi jatkossa pystyä tarjoamaan vierailleen.⁸⁵ Usean vastaajan mielestä hyvä majapaikka on riittävä palvelu. Apua tarvitaan etenkin majoitukseen ja asumiseen liittyvissä käytännön “ruohonjuuritason” asioissa (perehdyttäminen huvilan toimintaan, HSL kortin hankkiminen, kartan ja tietopaketin kaupungista jne.).

Osa vastaajista painottaa, että residenssitaiteilijoiden verkostoitumiseen toisiinsa huvilalla panostettaisiin enemmän, kun residenssitaiteilijat tai kuraattorit saapuvat (sosiaalisen kontekstin fasilitoiminen). Osa vastaajista toivoi myös tiedotuksen kehittämistä sekä residenssin profilointia, yhteistyössä paikallisten organisaatioiden kanssa.

⁸⁵ Ks. vastaukset Webropol-kyselyn kysymykseen ”Miten Eläintarhan huvilan työympäristöä ja varustetasoa voisi jatkossa parantaa? Entä miten suuren taloudellisen panoksen tämä edellyttäisi? (s. 12), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

Seuraavat sitaatit ovat taidekentän toimijoiden Webropol-kyselyssä esittämiä näkemyksiä Eläintarhan huvilan palvelujen tarpeesta:

“Infoa käytännön asioissa, taidekontaktit pitää olla jo olemassa, kun tullaan. Ehkä enemmän huoltoa, emännän läsnäoloa.”

“Residenssitoiminnan koordinoijan pitäisi pystyä paneutumaan eri vieraiden tarpeisiin ja painotuksiin. Jotkut vieraista eivät kaipaa apua tai tukea ja toiset hyvinkin paljon. Riippuu myös kutsuorganisaation (esim. tanssi tai teatteri) kapasiteetista olla tukena, jos tukiorganisaatio on olemassa, silloin tarve ei ole niin suuri. Jos residenssivieras tulee ilman tukiorganisaatiota, silloin Huvilan työntekijän rooli on suurempi.”

“Perus käytännön residenssipalvelut. Jos kuitenkin painotus erityisesti paikallisten organisaatioiden ja toimijoiden vieraiden ja yhteistyökumppanien residensseissä, nämä paikalliset toimijat voivat vastata taiteellisen työn tukemisesta, paikallisesta verkostoinnista yms. Jos residenssiin kaivataan jotakin ohjelmaa tai tukimuotoja, jotka tuovat yhteen residenssiläisiä, tähänkin voisi sitouttaa juuri paikallisia toimijoita.”

“Käytännön avun ja tuen voisi pitää nykyisellä tasolla (eli minimissä) jolloin hinta voidaan pitää myös alhaisena. Jos Eläintarhan huvila keskittyisi jatkossa selkeämmin tuotantoresidensseihin niin silloin yhteistyökumppanit (jotka kutsuvat taiteilijat) voivat järjestää tukipalveluita.”

“Tärkein tuki taiteilijavieraille tulee jatkossakin kutsuvalta ja produktion tuotannosta vastaavalta organisaatiolta, joka luo taiteilijan yhteydet paikallisiin verkostoihin. Jos residenssitoimintaa laajennettaisiin myös nykyisen huvilan tiloihin, on selvää että myös nykyiseen tukitasoon (osa-aikainen tuottaja) tarvitaan lisäys.”

Suurin osa vastaajista näki Eläintarhan huvilan ja paikallisen kutsuorganisaation välisen työnjaon samalla tavalla. Paikallisen taiteen kentän toimijoiden sitoutumisen kautta tulee kontaktit ja tieto alan toimijoista ja jokainen kutsuva organisaatio hoitaa itse residenssitaiteilijan perehdyttämisen ja hostaamisen. Mutta Eläintarhan huvilaan nähtiin tarve palkata (tai löytää vapaaehtoisia) "talon henki -tyyppisiä" talonmiehiä ja -naisia, myös esimerkiksi puolivuositain/kuukausittain vaihtuen, jotta syntyy eri painotuksia.

Webropol-kyselyyn vastanneet taidekentän toimijat ovat pohtineet myös Eläintarhan huvilan työympäristöä ja varustetasoa. Kyselyn vastaajien mukaan mukaan vierailevat taiteilijat antavat myönteistä palautetta Eläintarhan huvilan kokonaisuudesta ja majoituksen peruspalveluista. Taiteilijat ovat myös kiitelleet mahdollisuutta saunoa kirjailijatalo Villa Kiven saunassa, joten tämän järjestelyn toivotaan jatkuvan. Taiteilijat ovat tyytyväisiä myös siihen, että heillä on käytössään keittiö. Mutta voiko keittiön tasoa nostaa?

Rakennuksena Eläintarhan huvila on luonteeltaan sellainen, että vastaajien mielestä kannattaisi keskittyä majoituksen tason varmistamiseen ja (toimisto) työn mahdollistamiseen. Tämä ei vaadi suuria taloudellisia panostuksia, mutta tietotekniikan perustarpeet ovat kaikilla.

Eläintarhan huvilaan tarvittaisiin työpöytä, yhteinen kaikkien käytössä oleva tietokone (tai omat padit lainaksi residenssiläisille), nopeampi nettiyhteys ja A4-tulostusmahdollisuus. Minimipanostus olisi muutamia “kympejä” per kuukausi, jolla saisi oman nettihteyden kaupungin huonosti toimivan WLA:n nettiyhteyden sijaan. Investoinnit parantaisivat residenssivieraiden mahdollisuuksia

suunnittelu- ja valmistelutyöhön. Myös kuvataiteilijan työtilalle olisi tarvetta residenssin yhteydessä. Työtilan toteuttaminen vaatisi noin 2.000–10.000 euron panostuksen. Kuvataiteilijan työtilassa pitäisi kiinnittää huomiota muun muassa valaistukseen, seiniin (erillinen irtoseinä) ym. Taiteilijat ovat toivoneet myös pientä työpajaa manuaaliseen työskentelyyn kellarikerrokseen, vinttiin tai alakertaan. Tämän kaltaiset kehittämistoiveet edellyttävät rakennusteknisistä syistä neuvottelua rakennuksen omistajan ja teknisen isännöitsijän kanssa.

Lisäksi taidekentän toimijat tuovat esiin, että yleisölle suuntautuvaa ohjelmatoimintaa varten Eläintarhan huvilassa on tarve naulakoihin 50 hengelle aulaan. Myös ohjelmaa varten tarvittavien tuolien varastointi tulisi ratkaista uudella tavalla. Lopuksi mainittiin vielä residenssivieraiden liikkumiseen liittyvä idea. Helsinki on suurimman osan vuodesta hyvä pyöräilykaupunki, joten varmasti moni residenssitaiteilija käyttäisi mielellään polkupyöriä.

6.6. Muita ideoita ja näkökulmia koskien Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa

Webropol-kyselyyn vastanneille taidekentän toimijoille tarjottiin kyselyn lopussa vielä mahdollisuus esittää muita ideoita tai näkökulmia koskien Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa.⁸⁶ Suurin osa vastauksista koski residenssitoiminnan nykyistä konseptia. Vastauksissa keuhuttiin toiminnan selkeää roolia kulttuurikentällä ja painotettiin toiminnan säilyttämistä kulttuuritekona. Etenkin nykyiset riittämättömät henkilöstöresurssit nostettiin esiin kehittämiskohteena. Lisäksi toivottiin, että Helsinki voisi sisällyttää residenssitoiminnan omaan kulttuuristrategiaansa (taiteilijoiden liikkuvuus on osa EU:n kulttuuriohjelmaa).

Vastauksissa otettiin kantaa myös mahdollisiin uusiin toimintamuotoihin, joiden avulla Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa voisi jatkossa organisoida (pelko toiminnan monopolisoitumisesta, pelko asumiskustannusten noususta). Mutta toisaalta toivottiin, että uusia toimintamuotoja voisi selvittää jatkossa tarkemmin. Monessa vastauksessa korostettiin toiminnan kehittämistä, ilman että otettiin kantaa mihinkään toimintamuotoon.

Seuraaviin sitaatteihin on poimittu Webropol-kyselyn vastaajien esittämiä muita ideoita tai näkökulmia koskien Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa:

“Paljon ideoita tuli jo aiemmissa kohdissa mutta haluaisin vielä korostaa kokemusta tähän asti, joka on ollut erittäin positiivinen ja toimiva: erityisen hieno palvelu ja toimintakonsepti Helsingin kaupungilta, toimiva varaussysteemi ja tuttu toimintasabluuna, ei hierarkista – matala kynnys, tuttu ja helppo proseduurina – joustavaa sekä luotettava ja laatualue kiireen keskellä.”

“Mikäli kaupunki siirtää toiminnan esim. yhdistykselle, epäilen vahvasti että asumiskustannukset taiteilijoille nousevat.”

“Yhden toimijan malli – uusi omistaja tai yksittäinen organisaatio – voi rajata toimintaa tai luoda monopoleja residenssikenelle.”

“Kehittämisen tärkeyttä alleviivaa se, että residenssit ovat nykytaiteen jatkuvasti kasvava tuotantoympäristö!”

⁸⁶ Ks. vastaukset Webropol-kyselyn kysymykseen ”Mitä muita ideoita tai näkemyksiä haluaisit tuoda esiin koskien Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa? (s. 16–17), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

7. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan organisointi

7.1. Vaihtoehtoisia ratkaisuja Eläintarhan huvila nykyiselle toimintamallille

Webropol-kyselyyn vastanneet taidekentän toimijat ottivat taulukon muodossa esitettyjen väittämien avulla kantaa myös seuraavaan kysymykseen: Millaisen vaihtoehdon näkisit parhaana ratkaisuna Eläintarhan huvilan nykyiselle toimintamallille, jossa kaupunki toimii palvelutuottajana (Taulukko 10: Vaihtoehtoisia ratkaisuja Eläintarhan huvilan nykyiselle toimintamallille)?⁸⁷

Vastauksista voi nähdä, että suurinta vastustusta herättää vaihtoehto, jonka mukaan Eläintarhan huvila myytäisiin niin, että joku muu taho jatkaa residenssitoimintaa (kaupunki myy rakennuksen niin, että sen käyttötarkoitus sidotaan residenssitoimintaan). Kaikkiaan 87 % vastaajista vastustaa tätä vaihtoehtoa. Taulukossa 10. esitetyistä vaihtoehdoista tämä on ainoa, jossa kaupunki irtautuisi jatkossa kokonaan Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan ylläpitämisestä. Vastustus tähän vaihtoehtoon saattaa johtua siitä huolesta, että residenssitoiminnasta ei välttämättä tulisi pitkäaikaista, vaikka itse rakennuksen ostoon löytyisi rahoitus. Vastaajien huoli on perustelua: “Residenssin käynnistämiseen ja perustamiskuluihin saattaakin yleisesti löytyä helpommin varoja, projektirahoitusta, kuin vakinaisen toiminnan pyörittämiseen.”⁸⁸

Taulukko 10: Vaihtoehtoisia ratkaisuja Eläintarhan huvilan nykyiselle toimintamallille

(Vastaajien määrä: 23)

Pisteyttä vaihtoehdot. Vähiten toimiva ratkaisu (1) -> Parhaiten toimiva ratkaisu (10).

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Yht.	KA
Eläintarhan huvila tulee myydä niin, että joku muu taho jatkaa residenssitoimintaa (kaupunki myy rakennuksen niin, että sen käyttötarkoitus sidotaan residenssitoimintaan).	12	3	5	0	0	0	0	1	1	1	23	2,61
Eläintarhan huvilaa varten tulee perustaa laajapohjainen yhdistys, joka vastaa jatkossa residenssitoiminnasta (kaupunki osallistuu yhdistykseen taidekentän toimijoiden kanssa).	2	2	0	2	2	1	2	9	2	1	23	6,26
Eläintarhan huvilan residenssitoiminta tulee sulauttaa osaksi taidekentällä jo nyt toimivan organisaation toimintaa (kaupunki solmii palvelusopimuksen palvelutuottajan kanssa).	4	0	2	2	2	1	5	3	1	3	23	5,74
Eläintarhan huvilaa varten tulee muodostaa konsortio, jonka osallistujat vastaavat yhdessä residenssitoiminnasta (kaupunki solmii yhteistyösopimuksen konsortioon osallistuvien taidekentän toimijoiden kanssa).	3	1	1	3	1	0	4	5	1	3	22	6
Yhteensä	21	6	8	7	5	2	11	18	5	8	91	5,15

Muut taulukossa 10. esitetyt vaihtoehtoiset ratkaisut Eläintarhan huvilan nykyiselle toimintamallille jakavat vastaajien mielipiteet niin, että ei voi sanoa yhden ratkaisun olevan selkeästi ylitse muiden. Hieman muita ratkaisuja enemmän kannatusta saa vaihtoehto, jossa Eläintarhan huvilaa varten perustetaan laajapohjainen yhdistys, joka vastaa jatkossa residenssitoiminnasta niin, että kaupunki

⁸⁷ Yksi Webropol-kyselyn vastaajista piti kysymyksenasettelua johdattelevana.

⁸⁸ Ks. lisää kotimaisten residenssien organisoitumisesta (s. 31), Suomi R. (2005): Kansainvälinen residenssitoiminta Suomessa 1995–2005. Työpapereita – Working Papers 44. Taiteen keskustoimikunta ja Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö. http://www.taike.fi/documents/10162/76105/no_44.pdf

osallistuu yhdistykseen yhdessä taidekentän toimijoiden kanssa (vastausten keskiarvo on 6,26). Melkein yhtä paljon kannatusta saa vaihtoehto, jossa Eläintarhan residenssitoiminta tulee sulauttaa osaksi taidekentällä jo nyt toimivan organisaation toimintaa niin, että kaupunki solmii palvelusopimuksen tämän organisaation kanssa (vastausten keskiarvo on 6). Hyvin vähän näiden kahden vaihtoehdon kannatuksesta jää jälkeen ratkaisu, jossa Eläintarhan huvilaa varten tulee muodostaa konsortio, jonka osallistujat vastaavat yhdessä residenssitoiminnasta niin, että kaupunki solmii yhteistyösopimuksen konsortioon osallistuvien taidekentän toimijoiden kanssa (vastausten keskiarvo on 5,74).

Seuraavaksi taulukon 10. vastauksia tarkastellaan niin, että vastaajat jaetaan kahteen ryhmään sen mukaan, miten heidän vastauksensa ovat hajonneet (Taulukko 11: Aputaulukko I – vaihtoehtoiset toimintamallit). Yhteen ryhmään on sisällytetty ne vastaajat, jotka ovat vastanneet skaalalla 1–5 (vähiten toimiva ratkaisu eli vastauksen voi tulkita kielteiseksi) ja vastaavasti toiseen ryhmään ne vastaajat, jotka ovat vastanneet skaalalla 6–10 (parhaiten toimivin ratkaisu eli vastauksen voi tulkita myönteiseksi).

Taulukko 11: Aputaulukko I – vaihtoehtoiset toimintamallit

Toimintamuoto	Ei: 1–5	Kyllä: 6–10
Myynti	20 (87 %)	3 (13 %)
Yhdistys	8 (35 %)	15 (65 %)
Palvelutuottaja	10 (43 %)	13 (57 %)
Konsortio	9 (41 %)	13 (59 %)

Vaihtoehtoon Myynti tämä tarkastelu ei vaikuta millään tavalla, mutta muiden vaihtoehtojen osalta tarkastelu antaa jonkin verran lisätietoa:

- Suurin vastustus on vaihtoehdolla myynti (87 %).
- Suurin kannatus on vaihtoehdolla yhdistys (65 %).
- Selvä enemmistö on enemmän palvelutuottajan puolesta (57 %) kuin vastaan (43 %).
- Selvä enemmistö on enemmän konsortion puolesta (59 %) kuin vastaan (41 %).

Lopuksi taulukon 10. vastauksia tarkastellaan niin, että vastaajat jaetaan kolmeen ryhmään sen mukaan, miten heidän vastauksensa ovat hajonneet (Taulukko 12: Aputaulukko II – vaihtoehtoiset toimintamallit). Yhteen ryhmään on sisällytetty ne vastaajat, jotka ovat vastanneet skaalalla 1–3 (vähiten toimiva ratkaisu eli vastauksen voi tulkita kielteiseksi), toiseen ryhmään ne vastaajat, jotka ovat vastanneet skaalalla 4–7 (vähiten/parhaiten toimivin ratkaisu eli skaalan keskivälille sijoittuvan vastauksen voi tulkita epäroiväksi) ja kolmanteen ryhmään ne vastaajat, jotka ovat vastanneet skaalalla 8–10 (parhaiten toimivin ratkaisu eli vastauksen voi tulkita myönteiseksi).

Taulukko 12: Aputaulukko II – vaihtoehtoiset toimintamallit

Toimintamuoto	Ei: 1–3	Ehkä: 4–7	Kyllä: 8–10
Myynti	20 (87 %)	0 (0 %)	3 (13 %)
Yhdistys	4 (18 %)	7 (30 %)	12 (52 %)
Palvelutuottaja	6 (26 %)	10 (44 %)	7 (30 %)
Konsortio	5 (23 %)	8 (36 %)	9 (41 %)

Vaihtoehtoon Myynti tämä tarkastelu ei taaskaan vaikuta millään tavalla, mutta muiden vaihtoehtojen osalta tarkastelu antaa jälleen jonkin verran lisätietoa:

- Suurin vastustus on vaihtoehdolla myynti (87 %).
- Suurin kannatus on vaihtoehdolla yhdistys (52 %).
- Selvä enemmistö on enemmän epäröiviä (44 %) kuin puolesta (30 %) tai vastaan (26 %) vaihtoehdon palvelutuottaja suhteen.
- Selvä enemmistö on enemmän konsortion puolesta (41 %) kuin vastaan (23 %) tai epäröiviä (36 %).

Osa Webropol-kyselyyn vastanneista taidekentän toimijoista on avokysymyksiin vastatessaan tuonut esiin kriittisen suhtautumisensa ”yhden toimijan malliin”, joka voisi ”rajata toimintaa tai luoda monopoleja residenssikenelle”. Tämä suhtautuminen heijastuu nimenomaan vaihtoehtoon, jossa kaupunki solmii palvelusopimuksen taidekentällä jo nyt toimivan organisaation kanssa.

Toisaalta osa vastanneista empii myös vaihtoehtoa, jossa residenssitoiminta siirtyisi tätä tarkoitusta varten perustettavalle yhdistykselle. Sen rahoitus pohja voi olla epävakaa, joten vaihtoehtoisena toimintamallina juuri yhdistyksen pelätään johtavan taiteilijoiden asumiskustannusten nousuun Eläinrannan huvilassa. Sen sijaan vaihtoehto mahdollisesta konsortioista saa avokysymysten vastauksissa melko myönteisen vastaanoton, jossa painottuu yhteistyö ja jaettu ”omistajuus”.

7.2. Tarve strategialähtöiseen toiminnanohjaukseen

Toimintamalleina Yhdistys, Palvelutuottaja ja Konsortio ovat kaikki vaihtoehtoja, joita voi periaatteessa harkita vaihtoehtoisina ratkaisuin Eläintarhan huvilan nykyiselle toimintamallille, jossa kaupunki toimii itse residenssitoiminnan palvelutuottajana. Yhteistä näille vaihtoehdoille on se, että kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala säilyisi hallinnollisesti Eläintarhan huvilan varsinaisena vuokralaisena. Tällöin vuokralainen olisi edelleen arvonlisäveroton eikä olisi riskiä siitä, että kaupungille tulisi ALV-vastuita maksuun.

Vuokraukseen liittyy myös kysymys tontista, sillä rakennukseen tulee määritellä määräala, jos Eläintarhan huvila vuokrataan (tai myydään tai luovutetaan apporttina) kaupungin ulkopuoliselle taholle. ROHA-yksikön päällikkö Rasimuksen mukaan lähtökohtana on se, että määräala jäisi kaupungin omistukseen ja siitä maksettaisiin vuokraa. ROHA-yksikön tulisi kuitenkin selvittää, vaatiiko asia poikkeuslupaa. Kysymys tontista ei kuitenkaan edellytä toimenpiteitä, jos kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala jatkaa rakennuksen vuokralaisena.

Jatkossa kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala ei enää vastaisi operatiivisesti Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, vaikka se säilyisi Eläintarhan huvilan vuokralaisena. Lähimpänä operatiivista toimintaa kaupunki olisi toimintamallissa Yhdistys (kaupunki osallistuu yhtenä jäsenenä yhdistyksen toimintaan) ja kauimpana toimintamallissa Palvelutuottaja (kaupunki solmii palvelusopimuksen palvelutuottajan kanssa).

Kaupungin ohjaussuhde Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta operatiivisesti vastaavaan toimijaan saisi mielellään olla strategialähtöinen ja perustua ainakin seuraavaan kolmeen sisällölliseen näkökulmaan Helsingin uudessa kaupunkistrategiassa:

- 1) ”Kaupungille kansainvälisyys on arvo sinänsä.”⁸⁹

⁸⁹ (s. 2), Maailman toimivin kaupunki. Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021.
<https://www.hel.fi/static/helsinki/kaupunkistrategia/kaupunkistrategia-2017-2021.pdf>

2) ”Helsinki ymmärtää roolinsa yhä enemmän edellytysten luojana ja mahdollistajana. Helsinki luo aktiivisesti kumppanuuksia kansalaisjärjestöjen ja kaikkien kaupungin kehittämisestä ja elävöittämisestä kiinnostuneiden kanssa.”⁹⁰

3) ”Baanan ja Töölönlahden alueesta tehdään tasokas ja kansainvälisesti tunnettu kulttuurin ja vapaa-ajan keskittymä.”^{91 92}

Kaupunkistrategian lisäksi pitkospuina voisi käyttää niitä Eläintarhan huvilaan kohdistuvia kehittämistarpeita ja uusia mahdollisuuksia, joita on tullut esiin tässä selvityksessä. Samalla kannattaisi pohtia Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan organisatorista asemaa kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla. Nykyisin Eläintarhan huvila lasketaan avustukseksi, joten sen toiminta on sijoitettu yksikköön Avustukset ja kumppanuudet, palvelukokonaisuuteen Kulttuuri (Kuvio 10: Helsingin kaupungin kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan organisaatio).

Kuvio 10: Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan organisaatio⁹³

Yksikkö Avustukset ja kumppanuudet kuuluu puolestaan Yleisiin kulttuuripalveluihin, johon kuuluu myös kaksi muuta yksikköä. Näistä yksikköön Alueelliset kulttuurikeskukset sisältyvät kaupungin ylläpitämät Stoa, Vuotalo, Malmitalo ja Kanneltalo sekä Savoy-teatteri ja Espan-lava. Yksikkö Kohdennetut kulttuuripalvelut sisältää Annantalon (lasten ja nuorten kulttuurikeskus) ja Caisan (kansainvälinen kulttuurikeskus).

⁹⁰ (s. 4), Ibid.

⁹¹ (s. 8), Ibid.

⁹² Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan edustaja osallistuu uuteen yhteistyöverkoston nimeltä ”Töölönlahden toimijat”. Alueen toimijoiden muodostamaan yhteistyöverkoston osallistuu muun muassa kulttuurilaitoksia, yhdistyksiä ja yksityisiä yrityksiä. Verkosto haluaa vahvistaa Töölönlahden alueen näkyvyyttä ja osallistaa kaupunkilaisia sisällölliseen suunnitteluun. Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa taidehallintoa opiskelevat maisteriopiskelijat kokoavat parhaillaan eri tahojen kehittämisajatuksia alueesta.

⁹³ <https://www.hel.fi/kulttuurin-ja-vapaa-ajan-toimiala/fi/tietoa-meista/organisaatio/>

Eläintarhan huvila ja kulttuurikeskus Caisa sijaitsevat organisatorisesti eri yksiköissä eikä niillä ole varsinaisesti ollut yhteistyötä keskenään, lukuunottamatta yhtä Caisan tuotantoon liittyvää residenssiä Eläintarhan huvilassa. Mutta kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunta on kehoittanut tutkimaan sitä, miten Caisan osaamista ja asiantuntemusta voisi hyödyntää Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kehittämisessä.⁹⁴

Kulttuurikeskus Caisa on vastikään muuttanut toimintansa Kaiku-kadulle entiseen leipätehtaaseen, joka on yksityiseltä taholta vuokrattava tila. Caisan johtaja Cátia Suomalainen-Pedrosan mukaan kaupunki tarjosi Caisalle uudeksi toimitilaksi myös Eläintarhan huvilaa. Mutta rakennus ei sovellu Caisan toimintaan, joka edellyttää tilaa maahanmuuttajataustaisten taiteilijoiden harjoitteluun ja esiintymiseen. Caisan uusiin tiloihin ollaan kuitenkin mallintamassa konseptia ilmaiseksi käytössä olevasta yhteistyötilasta, joka tulee olemaan avoimessa haussa. Yhteistyötila mahdollistaisi usean taiteilijan yhdessäolon sekä festivaalien ja tapahtumien tuotantosuunnittelun. Tämän konseptin mallinnus on kiinnostava asia myös Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa silmällä pitäen. Muilta osin on vaikeaa löytää yhtymäkohtia, jossa Caisa ja Eläintarhan huvila hyötyisivät toinen toisistaan.

7.3. Keskeiset edellytykset Eläintarhan huvilan myynnille

Selvityksen yhteydessä laaditussa Webropol-kyselyssä Eläintarhan huvilan myynti ei saanut taidekentän toimijoilta kannatusta (vastaajista 87 % vastusti myyntiä, vaikka rakennuksen käyttötarkoitus sidottaisiin residenssitoimintaan). Mutta Eläintarhan huvilan myynti on yksi niistä toimintamalleista, joka on mainittu kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunnan keskusteluissa.⁹⁵ Seuraavaksi käydään läpi, mitä Eläintarhan huvilan myynti edellyttäisi.

ROHA-yksikön päällikkönä työskentelevän Rasimuksen mukaan Helsingin kaupunki on parhaillaan valmistelemassa kiinteistöstrategiaa, johon laaditaan päivitys kaupungin omaisuudesta. Helsingin kaupunginmuseon mukaan Helsingissä on noin 4 000 asemakaavalla suojeltua rakennusta.⁹⁶ Kaupungin tuleekin nyt ottaa kantaa siihen, mitä se tekee vanhoille arvorakennuksille ja minkä verran se voi luopua niistä. Nykyinen yleislinjaus on se, että kaupunki vähentää ylläpidettävien kiinteistöjen määrää keskittyen koulujen ja päiväkotien korjaamiseen.

Eläintarhan huvilan myynnistä päättää kaupungin kiinteistölautakunta tai -jaos eli asia ei mene kaupunginhallituksen käsittelyyn. Rasimuksen mukaan Eläintarhan huvilaa on kuitenkin vaikea myydä, koska se on osa Eläintarhan ja Linnunlaulun puistokokonaisuutta (Kuva 3: Ilmakuva Eläintarhan ja Linnunlaulun nykyisestä puistokokonaisuudesta). Rakennus sijaitsee puiston keskellä niin, että sillä ei ole omaa tonttia ja/tai pihapiiriä. Rasimuksen mukaan myynti edellyttää todennäköisesti poikkeuslupapäätöstä, jonka saaminen kestää noin vuoden. Puistosta tulee muuttaa osa kiinteistöksi, jotta siitä voidaan myydä määrääla.

Helsingin kaupunginmuseossa työskentelevän kulttuuriympäristöpäällikön Satu Sareston mukaan Eläintarhan huvila on arvokas rakennus, jota on tutkittu paljon ja jonka peruskorjaus on tehty pieteetillä. Hänen mukaansa rakennuksen myynti vaatii isomman selvityksen ja asemakaavan muutoksen. Periaatteessa kaavamuutoksen valmistelu kuulemisineen ja valituskäsittelyineen voi kestää vuosia eikä kaupungilla voi olla varmuutta siitä, että määrääalan saaminen tonttia varten

⁹⁴ Ks. lisää, Helsingin kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunnan pöytäkirja 1/2017 (24.1.2017).

<https://dev.hel.fi/maatokset/asia/hel-2016-013532/kklk-2017-1/>

⁹⁵ Ks. maininta Eläintarhan huvilan mahdollisesta myynnistä, Helsingin kulttuurikeskus, Eläintarhan huvilasta luopuminen – lisäperusteluja. PPT-esitys Nikula S. & V. Kunnas, Helsingin kulttuuri- ja kirjastolautakunta (24.1.2017).

⁹⁶ <http://www.helsinginkaupunginmuseo.fi/kuvia-esineita-helsinki/rakennukset-ja-ymparisto/>

välttämättä onnistuu. Rakennusta ei kuitenkaan voi myydä ellei sille saa lohkottua omaa tonttia, vaikka sen lohkominen on haastavaa.

Kuva 3: Ilmakuva Eläintarhan ja Linnunlaulun nykyisestä puistokokonaisuudesta⁹⁷

Kuva: Kaupunginmittausosasto, Helsinki.

Helsingin kaupunginmuseossa työskentelevän rakennuskonservaattorin Jaana Perttilän mukaan Eläintarhan huvilaa on pidetty hyvin ja rakennus on säilyttänyt hyvin piirteensä. Hänestä tämä kertoo siitä, että huvilan nykyinen käyttö on ollut sopivaa, koska kyseessä on nimenomaan ollut huvila-asuminen. Tekninen isännöitsijä Nyberg puolestaan toteaa, että rakennus on edellyttänyt tavanomaista ylläpitoa ja korjausta eikä siihen ole suunnitteilla mittavia peruskorjauksia.

Nybergin mukaan Eläintarhan huvilan myyntiä varten olisi tarpeen teettää kuntoarvio ja sisäilman tutkimus, joiden avulla voitaisiin varmistaa, että rakennuksessa ei ole piileviä vikoja. Nybergin mukaan myynti edellyttäisi myös, että rakennuksen julkisivu pestään, pääsisäänkäynnin rappuset uusitaan, pihapiirin kiviäitä korjataan ja kylpyhuoneiden suihkukaapit huolletaan.

ROHA-yksikön päällikkö Rasimus puolestaan toteaa, että myyntiä varten Eläintarhan huvilasta tulisi tilata ulkopuoliselta asiantuntijalta arviokirja, jossa rakennus arvotetaan yksityiseen markkinahintaan. Rasimuksen mukaan kaupunki ei voi arvioida Eläintarhan huvilan myyntihintaa vaan se riippuu niin ostajatahosta kuin rakennuksen käyttötarkoituksesta. Yleensä kaupunki ei myy omaisuuttaan alle sitä arviota, mikä arviokirjassa esitetään. Parhaillaan kaupunki on myymässä useita omistuksessaan olevia arvokiinteistöjä (Liite 10: Case-esimerkkejä kaupungin omistamien kiinteistöjen myynnistä).

⁹⁷ Liski M. & E. Ruoff & N. Alapeteri (2015): Linnunlaulun alueen ympäristöhistoriallinen selvitys. Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosaston selvityksiä 2015:5. https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/aos_2015-5.pdf

7.4. Eläintarhan huvilan luovutus apportiomaisuutena

Osa myyntiä varten tarvittavista toimenpiteistä tulisi kyseeseen myös silloin, mikäli kaupunki luovuttaisi Eläintarhan huvilan apportiomaisuutena toimijalle, joka jatkaisi residenssitoimintaa rakennuksessa. Kaupunki on tehnyt apporttisopimuksen muun muassa Kiinteistö Oy Helsingin Lasipalatsin ja säätiön nimeltä Kivi-talo Säätiö – Stiftelsen Villa kanssa.

Kaupunginvaltuusto päätti vuonna 2014 oikeuttaa kiinteistölautakunnan luovuttamaan Lasipalatsin rakennukset Fastighets Ab Glaspalatset i Helsingfors -nimiselle yhtiölle⁹⁸ apporttina ja vuokraamaan kaavoitettavan tontin yhtiölle pitkäaikaisella maanvuokrasopimuksella.⁹⁹ Lasipalatsin rakennusten luovutus apportiomaisuutena liittyy tänä vuonna toimintansa aloittavaan uuteen taidemuseoon nimeltä Amos Rex.

Kaupunki luovutti vuonna 1985 apportiomaisuutena Villa Kiven säätiön nimeltä Kivi-talo Säätiö – Stiftelsen Villa Kivi omistukseen ja hallintaan. Kivi-talo Säätiö perustettiin vuonna 1985 ja sen jäsenjärjestöjä ovat Suomen Kirjailijaliitto ry., Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry., Finlands svenska författare rf. ja Helsingin Kirjailijat ry. Jäsenjärjestöt ovat vuoteen 2018 saakka muodostaneet säätiön hallituksen yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Mutta nyt ministeriö on vetäytynyt pois hallituksesta ja säätiö käy parhaillaan neuvotteluja kaupungin kanssa saadakseen sen edustajan säätiön hallitukseen. Säätiö pitää omarahoitteisesti huolta Villa Kiven ylläpidosta ja kunnostuksesta. Kulttuurihistoriallisesti arvokas Villa Kivi sijaitsee Eläintarhan alueella, Eläintarhan huvilan naapurustossa.

ROHA-yksikön päällikkö Rasimus arvio, että kaupunkiympäristön toimialalla ei varmaankaan olisi mitään sitä vastaan, että Eläintarhan huvila luovutettaisiin apportiomaisuutena erikseen tätä tarkoitusta varten perustettavalle säätiölle, joka koostuisi taidelan toimijoista. Hän toteaa kuitenkin apportiomaisuuden luovutuksen edellyttävän vahvaa poliittista tahtoa. Rasimus huomauttaa myös, että apportiomaisuuden luovutuksen yhteydessä Eläintarhan huvilan arvo tulisi käytännössä määritellä alakanttiin veroseuraamusten takia. Apportiomaisuutena rakennus luovutettaisiin siinä kunnossa kuin se on. Mutta Eläintarhan huvilan piha-alueelta tulisi lohkoa pihapiiri, joka jäisi kaupungin omistukseen vuokratontiksi. Poikkeuslupaa koskeva prosessi olisi todennäköisesti vastaavankaltainen kuin mitä piha-alueen lohkoamisessa rakennuksen myyntiä varten.

Selvityksen yhteydessä ei ole keskusteltu taidekentän toimijoiden kanssa mahdollisuudesta, että kaupunki luovuttaisi Eläintarhan huvilan apportiomaisuutena. Asiaa olisi hyvä tunnustella ensin poliittisten päättäjien keskuudessa ennen kun käynnistää keskustelun mahdollisen uuden säätiön perustamisesta. Perustettavalla säätiöllä on oltava peruspääoma, joka on vähintään 50 000 euroa.

7.5. Eläintarhan huvila ja turvaresidenssiohjelma AR-Safe Haven Helsinki

Keskusteluissa Eläintarhan huvilan tulevaisuudesta on yhtenä vaihtoehtona nostettu esiin rakennuksen myynti AR-Safe Haven Helsinki -turvaresidenssiohjelman käyttöön.¹⁰⁰ Mutta AR-Safe Haven -turvaresidenssiohjelmasta vastaavan Perpetuum Mobile ry:n johtaja ja kuraattori Marita Muukkonen kieltää Eläintarhan huvilan ostoaikeet. Mutta hänen mukaansa Perpetuum Mobile on

⁹⁸ Yhtiö nimeltä Kiinteistö Oy Helsingin Lasipalatsi perustettiin vuonna 2014 keskinäisenä kiinteistöosakeyhtiönä, jonka omistavat Föreningen Konstsamfundet (vajaat 70 % osakkeista) ja Helsingin kaupunki (runsaat 30 % osakkeista), <https://www.glaspalatset.se/fi/sida/Om-oss>

⁹⁹ Helsingin kaupungin kiinteistölautakunta 21/2915 (26.11.2015). Lasipalatsin rakennusten luovuttaminen apporttina Fastighets Ab Glaspalatset i Helsingforsille ja tontin pitkäaikainen vuokraaminen yhtiölle (Kamppi, tontti 4218/1), <https://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2015-012101/klk-2015-21/>

¹⁰⁰ Helsingin kulttuurikeskus, Eläintarhan huvilasta luopuminen – lisäperusteluja. PPT-esitys Nikula S. & V. Kunnas, Helsingin kulttuuri- ja kirjastolautakunta (24.1.2017).

käynyt kotimaisten säätiöiden kanssa keskustelua siitä, että ne ostaisivat Helsingin keskustassa sijaitsevan yksittäisen asunnon turvaresidenssitoimintaa varten. Asia ei ole edennyt toivotulla tavalla, vaikka yhdistyksellä on jatkuva tarve vuokrata Helsingin keskustassa majoitustilaa sekä yksittäisille henkilöille että perheille.

Perpetuum Mobile ry:n johtaja ja kuraattori Muukkonen kuvailee seuraavalla tavalla Eläintarhan huvilan soveltuvuutta turvaresidenssiin:

“Perpetuum Mobile tarvitsee asuntoa/asuntoja kaupungin keskustassa turvaresidenssi-taiteilijoille, erityisesti perheellisille. Ensimmäisen residenssin pohjalta Eläintarhan huvilan alakerran asunto toimii hyvin tässä tarkoituksessa, myös nykyisen museon tilat toimisivat asuntona (keittiön voi jakaa). Myös yläkerran residenssihuoneet ovat tarvittaessa turvaresidenssiläisten käytössä joustavasti. Pitkäkestoisten kalustettujen asuntojen löytäminen Helsingistä on hankalaa ja kallista. Parhaimmillaan huvila voi lisäksi tarjota sosiaalisen kontekstin taiteilijoille, jotka tulevat vaikeasta tilanteesta turvaresidenssiin.”¹⁰¹

Asuntojen hankkiminen turvaresidenssitoimintaan on Muukkonen mukaan haasteellista, koska majoitustilan vuosittaista tarvetta on vaikeaa määritellä ja lyödä etukäteen lukkoon. Majoitustilan tulee järjestyä joustavasti 3–12 kuukaudeksi, sillä turvaresidenssiläisen tilanne saattaa vaihdella monestakin syystä. Lyhyeksi aikaa saapuneen turvaresidenssiläisen on tarpeen tuloon voitava pidentää vierailuaan ja pidemmäksi aikaa saapuneen turvaresidenssiläisen on joskus lyhennettävä vierailuaan. Välillä turvaresidenssiläisen tulo ei toteudu viisumi- ja työlupaongelmien takia tai saapuva henkilö ei saa suunnitellusti perhettään mukaansa.

Turvaresidenssiläisten majoittamisessa Perpetuum Mobile on vuodesta 2014 lähtien tehnyt yhteistyötä HIAP:in kanssa, joka kohdentaa toimintaan Suomenlinnassa sijaitsevia vierasasuntojaan/studioitaan. HIAP:in lisäksi myös Koneen Säätiön ylläpitämä taiteilija- ja tutkijaresidenssi Saaren kartano osallistuu Artistis at Risk -turvaresidenssiverkostoon. Myös Saastamoisen säätiö toimii yhtenä partnerina hankkeessa. Parhailaan Perpetuum Mobile tekee yhteistyötä myös Eläintarhan huvilan kanssa, koska rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa sijaitseva asunto on tilapäisesti vuokrattuna AR-Safe Haven Helsinki -turvaresidenssitoimintaan.

Perpetuum Mobile on palkittu monin tavoin turvaresidenssitoimintaa koskevasta pioneerityöstään visuaalisen taiteen alalla. Euroopan Parlamentti myönsi sille kansalaispalkinnon (Civi Europaeo Praemium) vuonna 2016 ja samana vuonna se vastaanotti ArtHelsingin myöntämän Vuoden taideteko -palkinnon. Vuonna 2017 Taiteen edistämiskeskus myönsi myönsi #taideliikuttateemavuoden palkinnon Artists at Risk -ohjelmalle.

¹⁰¹ Ks. lisää vastauksia Webropol-kyselyn kysymykseen ”Mitä muita ideoita tai näkemyksiä haluaisit tuoda esiin koskien Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa (s. 16 –17), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

Kuva 4: Perpetuum Mobilen järjestämä työpaja Eläintarhan huvilassa

Kuva: Kalle Korppi

Eläintarhan huvilan ja AR-Safe Haven Helsinki -turvasataman tehtävä ja tapa toteuttaa tätä tehtävää eroaa toisistaan niin kohderyhmän, toimintatavan, toiminnanohjauksen kuin myös rahoituksen osalta. Seuraavaksi käydään lyhyesti läpi joitakin keskeisiä piirteitä näissä eroavaisuuksissa.

- Eläintarhan huvila on monitaiteinen residenssi, joka vastaanottaa taiteilijoiden lisäksi muun muassa kuraattoreita ja kääntäjiä. Residenssi tukee välillisesti paikallisen taidekentän toimintaa sekä suoraan itsenäisesti Helsingissä vierailevia ja työskenteleviä taiteilijoita. Perpetuum Mobile määrittelee AR-Safe Haven Helsinki -turvasataman kohderyhmän seuraavasti: “Artists at Risk -turvaresidenssit ovat suunnattu visuaalisen kulttuurin ja musiikin alan ammattilaisille, joiden sanan- ja ilmaisunvapautta sekä äärimmäisissä tapauksissa henkeä uhataan taiteellisen toiminnan vuoksi. Taiteilijat tarvitsevat “hengähdystaukoa” kotimaansa vaikeasta tilanteesta. Kyseessä ovat taiteen alan ammattilaiset, jotka eivät halua hakea turvapaikkaa, vaan toimia ensisijaisesti omassa kotimaassaan.”¹⁰²
- Eläintarhan huvila vastaanottaa vuosittain yli 100 residenssivierasta 7–60 päivää kestäväan residenssiin, josta peritään vuokra. Residenssiin haetaan avoimen haun kautta. AR-Safe Haven Helsinki -hankkeessa turvaresidenssien kesto vaihtelee 3–12 kuukauden välillä. Vuonna 2018 Perpetuum Mobile suunnittelee järjestävänsä ja kuratoivansa 2–3 pitkäkestoista ja 3–4 lyhytkestoista turvaresidenssiä.¹⁰³
- Eläintarhan huvilalla ei ole ohjausryhmää kun taas AR-Safe Haven Helsinki -turvasataman ohjausryhmän (ns. Advisory Council) kautta verkostoituvat sellaiset tahot, jotka eivät

¹⁰² Ks. lisää AR-turvaresidensseistä (s. 5), Perpetuum Mobile ry/Ikiliikkuja. Toimintakertomus 2016.

¹⁰³ Ks. lisää AR-Safe Haven Helsinki -hankkeen ohjelmasuunnitelmasta, Perpetuum Mobile. Safe Haven Helsinki – Toimintasuunnitelma 2018.

muuten välttämättä tekisi yhteistyötä. Ohjausryhmän avulla turvaresidenssitoimintaa kehitetään ja toteutetaan taiteen ja tutkimuksen kentässä, erilaisten kansalaisjärjestöjen välisenä yhteistyönä. Ohjausryhmä “tukee turvaresidenssien järjestämistä, ammatillisten verkostojen luomista, levittää tietoa, järjestää yhteistapahtumia sekä tukee Safe Haven Helsingin strategista kehittämistyötä.”¹⁰⁴

- Eläintarhan huvilan rahoitus muodostuu Helsingin kaupungin rahoituksesta ja omista tuotoista. AR-Safe Haven Helsingin rahoitus muodostuu monesta eri lähteestä, joista keskeisin on Helsingin kaupungin myöntämä erillisbudjetti. Toimintaa rahoittaa myös Suomen Kulttuurirahasto (apuraha tuotantokustannuksiin vuosille 2017–2018), Saastamoisen Säätiö ja Protect Defenders.EU. Perpetuum Mobile hakee toimintaan jatkuvasti myös muuta kotimaista ja kansainvälistä hankerahoitusta.¹⁰⁵

7.6. Ajatus HIAP ry:stä Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan palvelutuottajana

Selvityksen yhteydessä laaditussa Webropol-kyselyssä palvelutuottaja-malli sai Eläintarhan huvilan yhtenä vaihtoehtoisena toimintamallina melko vahvan kannatuksen taidekentän toimijoilta (vastaajista 57 % kannatti palvelutuottaja-mallia). Mutta osa vastaajista suhtautui kriittisesti “yhden toimijan malliin”, joka voisi “rajata toimintaa” tai “luoda monopoleja residenssikenelle”.

Palvelutuottaja-mallissa kaupunki tekisi palvelusopimuksen suoraan yhden juridisen henkilön kanssa. Malli perustuu siihen, että tilaaja määrittelee sopimuksella sen, mitä tuottaja tekee. Tuottaja puolestaan päättää sen, miten palvelut toteutetaan käytännössä. Palvelun tuottajan aseman itsenäisyys riippuu palvelusopimuksen tarkkuudesta.

Yleensä ostopalvelut kilpailutetaan tarjouspyyntöön perustuen niin, että palvelusopimus laaditaan vähintään kolmeksi vuodeksi yhden lisävuoden optiolla. Sopimuksessa määritellään muun muassa palvelun sisältö, määrä, laatu ja hinta sopimuskauden aikana. Yleensä sopimuksessa sovitaan myös vuosittaisesta raportoinnista ja sanktioista, mikäli sopimuksessa sovitut suoritteet eivät toteudu suunnitellusti.

Kulttuuri- ja kirjastolautakunnassa on aiemmin keskusteltu siitä, että HIAP:in ei ole “mahdollista vastata koko kentän tarpeisiin tai laajentaa toimintaansa”.¹⁰⁶ Mutta HIAP – Helsinki International Artists Programme on kiinnostunut keskustelemaan Eläintarhan huvilan koordinaatiovastausta. HIAP:in johtaja Juha Huuskonen on selvityshenkilön pyynnöstä laatinut keskustelun pohjaksi seuraavan alustavan ehdotuksen (19.1.2018):

HIAP Eläintarhan huvilan potentiaalisena pyörittäjänä

HIAP – Helsinki International Artists Programme on kiinnostunut keskustelemaan Eläintarhan huvilan koordinaatiovastausta.

- Eläintarhan huvilan oma selkeä identiteetti säilyisi ja vahvistuisi. Eläintarhan huvilan toiminnan fokus olisi selkeämpi ja erilainen kuin HIAP:n nykyisen residenssitoiminnan. HIAP keskittyy pitkiin (3–11 kk) residensseihin, joissa on mahdollisuus vapaaseen taiteelliseen työskentelyyn ilman tuotantotavoitetta. Eläintarhan huvilan fokus olisi lyhyissä

¹⁰⁴ Ks. lisää AR-Safe Haven Helsinki -ohjausryhmän kokoonpanosta (s. 8), Ibid.

¹⁰⁵ Ks. lisää AR-Safe Haven Helsinki -hankkeen rahoituksesta (s. 9), Perpetuum Mobile. Safe Haven Helsinki – Toimintasuunnitelma 2018.

¹⁰⁶ Helsingin kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunnan pöytäkirja 4/2017 (18.4.2017).

<https://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2016-013532/kklk-2017-4/>

(1–8 viikkoa) tuotantoresidensseissä. Tuotantoresidensseissä taiteilijat saapuvat Helsinkiin toteuttamaan jonkun tietyn teoksen/esityksen, tai osallistumaan johonkin tiettyyn tapahtumaan.

- Eläintarhan huvilan tuotantoresidenssien varauksissa priorisoitaisiin pieniä kulttuuriorganisaatioita ja tapahtumia, joiden taloudelliset resurssit eivät mahdollista residenssien järjestämistä muilla tavoin. Mahdollinen taideala/temaattinen fokus voisi olla esittävät taiteet / julkisen tilan taide, sillä näiden alueiden toimijoilla on selkeä tarve tuotantoresidensseihin (ja näiden alueiden toimijat ovat hyödyntäneet Eläintarhan huvilaa paljon jo tähän mennessä).
- Kentän avaintoimijoiden sitoutuminen ja omistajuus Eläintarhan huvilan toimintaan olisi säilytettävä. Eläintarhan huvilan toiminnan ohjaamiseksi ja kehitettäisiin perustettaisiin ohjausryhmä, joka kokoontuu 2–3 vuodessa.
- HIAP:in oma toiminta koostuu 60–70 vuosittaisen residenssin järjestämisestä. HIAP:lla on olemassaoleva organisaatorakenne näiden residenssivarausten ja taiteilijoiden saapumisjärjestelyjen hoitamiseen, sekä residenssitoiminnasta kansainväliseen tiedottamiseen. HIAP:n avoimet haut ovat hyvin suosittuja – kevään 2017 avoimeen hakuun tuli 1200 hakemusta, ja avoin haku tavoitti sosiaalisessa mediassa yli 100 000 ihmistä. HIAP:lla on lisäksi valmiina kaikki organisaation perusmekanismit – taloushallinto jne.
- HIAP toteuttaa vuosittain 3–4 Open Studio-tapahtumaa ja muita yleisölle avoimia tapahtumia. HIAP:lla työllistää tuntipohjaisesti ammattilaisia (teknikot jne) näiden tapahtumien toteuttamisessa. Samalla toimintamallilla HIAP voisi toteuttaa Eläintarhan huvilassa 1–2 tapahtumaa vuodessa, jotka avaavat Eläintarhan huvilan toimintaa laajemmalle yleisölle.
- Käyttöasteesta: Tuotantoresidensseihin keskittymällä saadaan Eläintarhan huvilan käyttöaste pidettyä korkeana. Kun päävastuu varauksista ja vuokrien maksuista on organisaatioilla (festivaalit ja muut helsinkiläiset kulttuuriorganisaatiot) niin peruuntumisia ja muutoksia tapahtuu harvemmin. HIAP:n toiminnassa tehtiin vastaava muutos viime vuosien aikana, ja tällä tavoin saatiin residenssivarausten peruuntumisten määrää merkittävästi pudotettua (aikaisemmin useita kymmeniä muutoksia ja peruuntumisia, nykyisin 1–2 peruutusta vuodessa).
- Taloudesta: Alustava arvio olisi, että Eläintarhan toimintaan liittyvät henkilöstökulut pystyttäisiin kattamaan vuokratuloilla, kuten nykyisessäkin tilanteessa. Erotuksena nykyiseen tilanteeseen olisi se, että toimintaa pystyttäisiin toteuttamaan laadukkaammin, koska Eläintarha hyötyisi HIAP:n olemassaolevista resursseista (tiedotus, jne). Toiminnan seurantaan ja kehittämiseen pystyttäisiin myös satsaamaan enemmän. HIAP:n nykyisestä perusrahoituksesta ei ole mahdollista kattaa Eläintarhan huvilan vuokra- ja ylläpitokuluja.
- HIAP:n kanssa yhteistyössä residenssitoimintaa säännöllisesti järjestävät tahot: Taideyliopiston Kuvataideakatemia, Kuvataideakatemia tukisäätiö, Frame Contemporary Art Finland, Perpetuum Mobile, Zodiak - Uuden tanssin keskus, Suomen sarjakuvaseura, Helsinki Design Week, Goethe-Institut, Suomen Kulttuurirahasto, Australia Council for the Arts, ARKO - Arts Council of Korea, British Council, Temple Bar Gallery + Studios Dublin, basis Frankfurt e.V. production and exhibition platform Frankfurt, SeMA Nanji ja Tokyo Wonder Site. Ajoittaista yhteistyötä tehdään myös mm. Kiasma-teatterin ja Baltic Circle Festivalin kanssa. Lyhytkestoisin tuotantoresidensseihin liittyvät kyselyt on pyritty suuntaamaan Eläintarhan huvilalle.

7.7. Ajatus konsortioista/yhdistyksestä Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan vetäjänä

Selvityksen yhteydessä laaditussa Webropol-kyselyssä myös konsortio sai Eläintarhan huvilan vaihtoehtoisena toimintamallina melko vahvan kannatuksen taidekentän toimijoilta (vastaajista 59 % kannatti konsortiota) ja yhdistys sai vielä hieman konsortiotakin vahvemman tuen (vastaajista 65 % kannatti yhdistystä). Toisaalta tuli esiin, että yhdistysmuodon pelätään toimintamallina johtavan taiteilijoiden asumiskustannusten nousuun Eläintarhan huvilassa. Mutta kummankin toimintamallin avulla Eläintarhan huvilan käyttäjät voisi osallistaa residenssitoiminnan kehittämiseen:

”Huvilaa kannattaisi kehittää suosien jo toimivaksi osoittautuneita co-designin ja osallistamisen malleja ja kaupungin ja käyttäjäyhteisöjen kumppanuutta (osallistuva budjetointikin voisi toimia!).”¹⁰⁷

Helsingin kulttuurikeskus on syksyllä 2017 keskustellut konsortioista ja yhdistyksestä Eläintarhan huvilan toimintamalleina joidenkin taidekentän toimijoiden kanssa. Keskusteluun ovat osallistuneet muun muassa m-cult, Baltic Circle -festivaali, Perpetuum Mobile ja HIAP – Helsinki International Artists Programme. Käydyn keskustelun perusteella konsortioista voi todeta seuraavaa:

- Eläintarhan huvilaa varten muodostettava konsortio vastaisi sekä residenssitoiminnan sisällöstä että sen organisoinnista. Kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala solmisi yhteistyösopimuksen Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta konsortion osallistujien kanssa.
- Konsortion osallistujien välinen työnjako perustuisi kunkin osallistujan luontaisiin toimintaedellytyksiin. Yksi osallistuja voisi vastata maksuliikenteestä ja toinen jostakin muusta asiasta. Konsortion osallistujien välinen työnjako kirjattaisiin yhteistyösopimukseen.
- Laajapohjaiseen konsortioon osallistuisi sellaisia paikkasidonnaisia toimijoita, joille kaupunki on paikkana edellytys toimia ja kehittyä. Kukin konsortion osallistujista toimisi erikseen, mutta samalla toimintakentällä: festivaalit, kaupunkikulttuuri ja yhteisötaide.
- Konsortion osallistujien edustamalla toimintakentällä kansainvälisiltä vierailijoilta edellytetään pidempää työskentelyä vierailun kohteena olevassa maassa, koska mitään valmista tuotantoa ei ole olemassa vaan se valmistetaan paikan päällä – toisin kuin esimerkiksi musiikissa. Tämä heijastuisi myös residenssien kestoan Eläintarhan huvilassa.
- Residenssitoiminnan tavoitteena olisi uuden prosessuaalisen, eri taiteenaloilla tapahtuvan nykyaikaisen taiteen mahdollistaminen.
- Esimerkiksi m-cult tulee osallistumaan tänä vuonna alkavaan uuteen residenssiohjelmaan nimeltä European Media Art Platform (EMAP), johon tulee osallistumaan mediataiteilijoita kaikkiaan 11 maasta. Kussakin maassa hanketta koordinoi tunnustettu mediataiteen toimija. Residenssiohjelma hakee kasvukärkeä tuotamalla uusia tapahtumia ja sisältöjä Euroopan Unionin hankerahoituksen avulla. Hanke tulee kestäväksi vuoteen 2021 saakka. m-cult toteuttaa Suomeen suuntautuvat residenssit yhteistyössä Eläintarhan huvilan kanssa.
<http://www.m-cult.org>

¹⁰⁷ Ks. vastaukset Webropol-kyselyn kysymykseen ”Mitä muita ideoita tai näkemyksiä haluaisit tuoda esiin koskien Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa?” (s. 16–17), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

Kuva 5: Eläintarhan huvilan interiööri

Kuvalähde: <https://call.emare.eu>

Yleensä konsortiolla tarkoitetaan väliaikaista yhteenliittymää, jossa kootaan resursseja yhteen niin, että saavutetaan tietty päämäärä. Konsortion osallistujat eivät muodosta oikeushenkilöä keskenään vaan konsortio pohjautuu osallisuudelle ja kumppanuudelle, jaetulle ”omistajuudelle”. Konsortio ei voi toimia ilman koordinaattoria, jonka konsortio valitsee yleensä itse. Koordinaattorin osalta tulee myös sopia, mitä päätöksiä hän voi tehdä konsortion puolesta. Samalla on hyvä pitää mielessä, että koordinaattori ei ole konsortion johtaja.

Konsortiossa tehtävää päätöksentekoa varten tulee sopia jokin mekanismi (ja kiireellisesti päätettäviä asioita varten jokin ”pikamekanismi”), joka kirjataan yhteistyösopimukseen. Konsortiota muodostettaessa on hyvä keskustella myös siitä, millaisella prosessilla ongelmia ratkaistaan mahdollisessa ongematilanteessa. Joten konsortion sopimus ei ole vain perinteinen sopimus yhteistyöstä vaan se toimii käsikirjana käytännöistä, joita sovelletaan eri tilanteisiin.

Toisin kuin konsortio, yhdistys on juridinen henkilö. Yhdistyksen voi perustaa vähintään kolme luonnollista henkilöä tai oikeustoimikelpoista yhteisöä.¹⁰⁸ Yhdistys noudattaa yhdistyslakia, omia sääntöjään ja hyvää hallintotapaa, mikä tarkoittaa tiettyjä hallinnollisia vastuita ja velvollisuuksia vuosittain (vuosikokousta, vuosikertomusta, tilinpäätöstä etc.). Yleensä yhdistyksen päivittäistä toimintaa ja hallintoa johtaa toiminnanjohtaja, jolla on yhdistyksen nimenkirjoitusoikeus.

Yhdistys on jäsentensä muodostama kokonaisuus, joka perustuu konsortion tapaan jaetulle ”omistajuudelle”. Tätä selvitystä varten käydyissä keskusteluissa moni taidekentän toimija on esittänyt toiveen siitä, että myös kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan tulisi osallistua

¹⁰⁸ Oikeustoimikelpoisia yhteisöjä ovat muiden muassa rekisteröity yhdistys, osakeyhtiö, osuuskunta, avoin yhtiö, säätiö sekä julkisoikeudelliset yhteisöt kuten kunta, valtio tai evankelisluterilainen tai ortodoksinen seurakunta. https://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri/yhdistys_perustaminen.html

Eläintarhan huvilan pyörittämistä varten mahdollisesti perustettavaan yhdistykseen ja sen hallitukseen. Muutoin yhdistyksen koostumuksesta ei ole esitetty mielipiteitä.

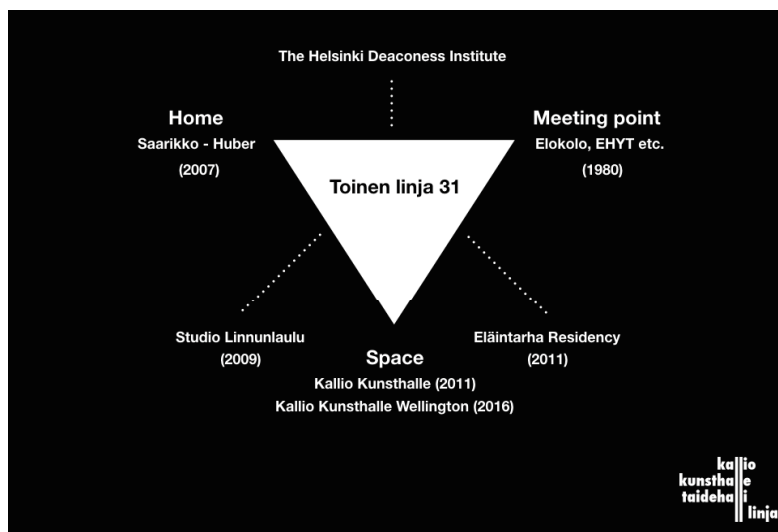
7.8. Ajatus taiteilijapariskunnasta Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan palvelutuottajana

Webropol-kyselyssä muutama taidekentän toimija peräänkuulutti, että kyselyssä esitettyjen vaihtoehtoisten toimintamallien ohella tulisi pohtia myös aivan uudenlaisia lähestymistapoja Eläintarhan huvilan organisointiin: “--- uudenlaisia ideoita dynaamisesta hostingista, kulttuuritalkkarista tms. kannattaisi myös kehittää.”¹⁰⁹

Taiteilijapariskunta Sasha Huberin ja Petri Saarikon visiossa Eläintarhan huvila voisi toimia yhteisöllisenä tilana, jonka toiminnan lähtökohtana on paikallisuus (locality). Taiteilijapariskunta on aiemmin vastannut taiteilijalähtöisestä Kallio Kunsthalle -näyttelytilasta, jonka tarkoituksena oli tuottaa taiteen keinoin paikallisia ja globaaleja dialogeja sekä toimia kasvualustana, jonka ympärille voisi kasvaa uudenlaista yhteisöllisyyttä, työtä ja taloutta.¹¹⁰

Tämän toiminnan ympärille muodostui Huberin ja Saarikon mukaan ”tilojen ja ihmisten verkosto”, jota voisi nyt hyödyntää Eläintarhan huvilan toimintamallin kehittämisessä (Kuvio 11: Kallio Kunsthalle – tilojen ja ihmisten verkosto). Huberin ja Saarikon mukaan he tekevät yhteenkokoavaa työtä, joka edistää kaupunkikultuuria ja kehittää yhteyksiä paikallisten ja kansainvälisten ruohonjuuritason toimijoiden välille.

Kuvio 11: Kallio Kunsthalle – tilojen ja ihmisten verkosto

Kuvio: Petri Saarikko & Sasha Huber

¹⁰⁹ Ks. vastaukset Webropol-kyselyn kysymykseen ”Mitä muita ideoita tai näkemyksiä haluaisit tuoda esiin koskien Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa?” (s. 16–17), Erillinen liite: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, kooste avokysymysten vastauksista.

¹¹⁰ Ruotsissa paikallisuudesta kumpuava residenssitoimintaa on residenssillä Residence Botkyrka, jonka toiminta perustuu usean paikallisen toimijan väliseen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen. Toiminnasta vastaavat Kultur- och fritidsförvaltningen, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Botkyrkabyggen ja Mångkulturellt centrum (MKC). Residenssiin valitut taiteilijat työskentelevät usein konteksti- ja paikkasidonnaisesti ja muun muassa Statens konstråd on osallistunut teosten tuotantoon. Residence Botkyrka luonnehtii pidempiaikaisia residenssejään seuraavasti: ”i gränslandet mellan konstnärligt arbete, pedagogiskt arbete, samhällsbyggnad och forskning”. <http://botkyrka-konsthall.se/about-us/residence-botkyrka/>

Taiteilijapariskunta Sasha Huber ja Petri Saarikko on kiinnostunut keskustelemaan Eläintarhan huvilan uudelleenprofiloinnista ja sen toimintamallin edelleenkehittämisestä. Taiteilijapariskunta on selvityshenkilön pyynnöstä laatinut keskustelun pohjaksi seuraavan esittelyn itsestään ja ajatuksistaan (19.1.2018):

Huber–Saarikko (Kallio Kunsthalle jne.)

Olemme asuneet suomalais-sveitsiläisen perheemme (Sasha Huber & Petri Saarikko) kanssa Helsingissä vuodesta 2001 lähtien. Tapasimme alunperin vuonna 2000 Benettonin viestintäkeskus Fabricassa, jonne meidät kutsuttiin työskentelemään vuodeksi yhdessä 40 viestintä- ja luovan alan asiantuntijan kanssa. Fabricassa kehitimme ja työstimme maailmanlaajuisia projekteja Benettonin 'Colors Magazine' julkaisun hengessä (mm. United People -hanke, Witness). Vuoden pohjalta muodostui ympärillemme kansainvälinen taiteilijoiden, huippumuotoilijoiden ja viestintäalan osaajien verkosto. Yhteys perheemme 10 eri kansallisuuteen korostui myös.

Suomessa olemme sittemmin edustaneet Suomea kansainvälisissä taidealan huipputapahtumissa ja biennaaleissa mm. Euroopassa, Aasiassa ja Australiassa. Sasha suorittaa väitöskirjatutkimtoa Aalto-yliopistossa Espoossa ja sai taiteen tohtorin tutkintopaikan Zürichistä (ZHdK) ja Linzistä. Itse olen toiminut kuvataiteilijana jo viimeisen 10 vuoden ajan ja tehnyt tutkimus- ja koordinoitua muotoilijana 2013 vuoden lopulle.

Helsingissä asuessamme pyrimme luomaan yhteyden maahanmuuttajien ja paikallisväestön välille, hyödyntäen kansainvälisiä verkostojamme. Vuonna 2011 avasimme 'toisen linjan' asuintalomme kivijalassa Kallio Kunsthalle näyttelytilan, jonka tarkoituksena oli tuottaa taiteen keinoin paikallisia ja globaaleja dialogeja. Rahoitimme kivijalan gallerian toimintaa ensimmäiset vuodet omin varoin ja kuuden vuoden toiminnan jälkeen investoimme sen toimintaan omaa työtä, apurahoja ja muita tukia noin 100 000 €:n edestä. Projektin ideana oli toimia pitkäjänteisenä kasvualustana mahdollisimman pitkälle (minimissään tilakuluilla) vapaaehtoisvoimin niin, että sen ympärille voisi kasvaa uudenlaista yhteisöllisyyttä, työtä ja taloutta. Sittemmin Kallio Kunsthalle -projekti on inspiroinut taiteilijalähtöisiä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti missä tahansa olemmekin sen toimintamallia esitelleet.

Vuonna 2015 perheemme kutsuttiin puoleksi vuodeksi Uuden-Seelannin 6 kuukautta kestävään kansainväliseen 'Te Whare Hera' taiteijaresidenssiin, jonka aikana tuotimme useita tunnustettuja teoksia. Esittelimme Kallio Kunsthallen suomalaisia taiteilijoita ja sen toimintaa osana residenssiä. 2016 Kallio Kunsthallen toimintamalli adoptoitiin osaksi Maorinuorten syrjäytymistä ehkäisevää BGI instituuttia (Boys & Girls Institute Wellington).

BGI / Kallio Kunsthalle: <http://www.bgi.org.nz/KallioKunsthalle>

Kallio Kunsthalle Wellington: <https://www.facebook.com/kalliokunsthallewellington/>

Kallio Kunsthalle: <https://www.facebook.com/kalliokunsthalle/>

Kallio Kunsthalle 2017: <https://www.facebook.com/kalliokunsthalle2017/>

Kansainvälisen kulttuurisen tunnustelutyön ohessa pyrimme etsimään ja kytkemään yhteyksiä paikallisten ja kansainvälisten ruohonjuuritason kulttuuriorganisaatioiden välille. Ajatuksenamme on ymmärtää kansalaisjärjestöjen ja muiden vastaavien kulttuuriorganisaatioiden kulttuurisia toimintaperiaatteita suhteessa paikallisiin toimijoihin kuten HIAP, Frame Finland, Eläintarhan Huvila, EHYT Ry, Elokolon, Linjapuisto, Helsinki Diakonialaitos jne.

Kallion kaltaiseen alueeseen aidosti paikallisista arvoista kumpuava, perinteiset ja uudet arvot huomioiva monikulttuurisuus, vaatii juurtuakseen läsnäoloa ja työlle omistautumista. Luokkaerot

tekevät tuhojaan sekä uusien maahanmuuttajien että jo integroituneiden väestöryhmien keskuudessa. Pinnan alla vellovan konfliktihakuisuuden voi tunnustaa varsinkin heikoimpien toimijoiden keskuudessa. Kulttuurilla voisi tässäkin tapauksessa olla rakentava, kokoava rooli tilojen ja paikkojen profiilien myötä.

Olemme matkustaneet viimeiset viisi vuotta ympäri maailmaa edustamassa Suomea jonka pohjalta syntyneet kansainväliset verkostot ja yhteydet voivat toimia osaltamme yhteyksiä edistävinä tekijöinä. Ymmärrämme myös kuinka haastavaa on koettaa löytää tasapuolisesti kaikkia osapuolia tyydyttävä visio kaupunkikulttuurin edistämiseksi valmiiksi poliittisesti hajaantuneessa ja taloudellisesti repaleisessa tilanteessa. Yhteenkokoavaa työtä olemme kuitenkin pyrkineet osaltamme tekemään tasapuolisesti eri osapuolia ja toimijoita huomioiden.

Olemme majoittaneet Eläintarhan huvilaan muutamia kansainvälisiä taiteilijavieraita. Tilan sijainti on ollut erinomainen erityyppisten näyttely-, yleisö- ja taiteilijaryhmien kohtaamisille, joita olemme järjestäneet Kalliossa. Studio Linnunlaulu, Eläintarhan huvila, kohtaamispaikka Elokolo, Kallio Kunsthalle ja kotimme välille muodostunut tilojen ja ihmisten verkosto on toiminut elävän välittävän työn pohjana ja osana arkea johon olemme panostaneet kulttuuri- ja vapaaehtoistyön muodoissa. Useat paikalliset ja kansainväliset HIAP/Frame taiteilija- ja kuraatorivieraat ovat voineet kokea elävää yhteyttä kaupunkiin orgaanisten toimijaverkostojen kautta.

Uskomme omaavamme näkemystä, kokemusta ja vastuuta Eläintarhan huvilan kaltaisen tilan uudelleenprofilointiin ja sen toimintamallin edelleenkehittämiseen. Olemme molemmat myös koulutukseltamme muotoilijoita ja toimineet sekä liike-elämässä yrittäjinä, että vapaan taiteen kentällä pienin resurssin ymmärtäen molempien dynamiikkaa, sekä paikallisella että kansainvälisillä tasoilla

8. Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset koskien Eläintarhan huvilaa

Käsillä olevassa Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan tilaamassa selvityksessä on esitelty perusteellisesti Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa ja käyty yksityiskohtaisesti läpi kaikkia niitä elementtejä, jotka käytännössä vaikuttavat sen arkeen. Tämä on ollut välttämätöntä siitä syystä, että Eläintarhan huvilan residenssitoiminta sijoittuu monen eri asian leikkauspisteeseen. Sitä koskeva kysymyksenasettelu ja päätöksenteko ei määriy vain nykytaidekentän tarpeista käsin vaan siihen vaikuttaa myös ripaus kulttuuriperintöä, rakennushistoriaa, kulttuuripolitiikkaa ja kaupunkisuunnittelua.

Selvityksessä on myös tarkasteltu Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan vaikuttavuutta useasta eri näkökulmasta. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan lähtökohtana on ollut kulttuuri- ja rakennushistoriallisesti arvokas rakennus, jolle on haettu käyttöä. Tänään Eläintarhan huvila on yhteistyöhön perustuva työskentelytapa, joka täydentää nykytaiteen paikallisia rakenteita. Mutta tätä toiminnallista kehitystä Eläintarhan huvila ei ole itse osannut sanallistaa riittävän hyvin eikä se myöskään ole panostanut riittävästi sellaiseen tiedontuotantoon, jonka avulla se voisi kertoa residenssitoimintansa tuloksista. Selvityksessä on nähty paljon vaivaa sen hyväksi, että tietyt perustiedot Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta on saatu näkyväksi.

Kaupungin ylläpitämänä toimijana Eläintarhan huvila on ikään kuin luottanut kulttuuritahtoon, tietynlaiseen sisäsyntyiseen ymmärrykseen taiteen ja kulttuurin vaikuttavuudesta. Mutta jokaisen residenssin on nykyisin pystyttävä perustelemaan hyöty omasta toiminnastaan. Residenssien resurssointia määrittelee usein rahoittajien ja päättäjien näkemys siitä, mikä on taiteilijan rooli yhteiskunnassa. Residenssejä voi pitää ”kalliina harrastuksena” tai harkittuna strategiana, jonka avulla saadaan aikaan kulttuurillista ja sosiaalista kehitystä.

Selvityksen mukaan Eläintarhan huvila näyttäytyy Helsingille ja sen taide-elämälle ennenkaikkea tuotantoresidenssinä, johon kutsutaan kansainvälisiä taiteilijoita työskentelemään tuotannollisiin projekteihin (uuden teoksen toteuttaminen, osallistuminen pitkäkestoiseen esityksien sarjaan, yhteistyön käynnistäminen). Eläintarhan huvilan residenssitoiminta mahdollistaa erityisesti vapaan kentän toimijoiden kansainvälistä toimintaa Helsingissä. Etenkin festivaaleilla on Eläintarhan huvilasta suurta apua kansainvälisiin esitysvierailuihin. Eläintarhan huvilan residenssitoiminnalla on oma oleellinen roolinsa siinä, että Helsinki on avoin ja aktiivinen toimija kansainvälisessä kulttuurivaihdossa ja taide-elämässä.

Selvityksestä käy ilmi, että taiteilijat arvostavat Eläintarhan huvilan erityislaatua, jossa korostuu muun muassa kotoisuus, yhteisöllisyys, rauhallisuus ja keskeinen sijainti. Eläintarhan huvilassa taiteilija voi keskittyä taiteelliseen työskentelyyn, mutta yhteismajoitus tarjoaa kohtaamispaikan eri taiteenaloilta ja eri maista saapuville taiteilijoille. Eläintarhan huvila toimii taiteilijayhteisönä, joka voi ammatillisista tekijöistä muodostuvan sosiaalisen kontekstin kautta mahdollistaa kotimaisten ja ulkomaisten toimijoiden välistä yhteistyötä.

Selvityksessä on myös nostettu esiin Eläintarhan huvilan residenssitoimintaan liittyviä kehittämistarpeita ja uusia mahdollisuuksia. Tarkastelun kohteena on ollut residenssitoiminnan profilointi, residenssitoiminnan kehittäminen toiminnallisesti, residenssitoiminnan kytkeminen paikalliseen taidekenttään ja residenssitoiminnan kansainväliset mahdollisuudet. Tarkastelun tulokset esitetään selvityksessä omana lukunaan (luku 6). Lisäksi on kartoitettu palvelu- ja varustetason tarpeita. Yhteenvetona todeta, että toiveet varustetason päivityksestä eivät edellytä mittavia rahasummia. Sen sijaan panostus henkilöstöresursseihin ei vaikuta olevan riittävä, jotta

residenssin ”emännöintiin” liikenisi riittävästi aikaa hallinnollisten tehtävien ohella. Niinkään toiminnan kehittäminen vaatisi työaikaa.

Yhtään kiveä ei ole jätetty selvityksessä kääntämättä, koska Eläintarhan huvilan yllä on jo pitkään leijunut lakkauttamisuuhka ja Eläintarhan huvila on ollut ”ei-kenenkään lempilapsi”, niin kuin eräs selvitystä varten haastatelluista henkilöistä totesi. Nyt voisi kuitenkin olla oikea hetki päättää, millaisella toimintamallilla Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa halutaan jatkaa, jotta sen koko potentiaali saataisiin täysimittaisesti hyödynnettyä.

Selvityshenkilönä esitän, että *Eläintarhan huvilan residenssitoiminta uudelleenorganisoidaan seuraavalla tavalla, joka keskittää toimintaa, selkeyttää profiilia ja järkevöittää resurssien käyttöä:*

- 1) Kaupunki jatkaa Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa, mutta se vetäytyy itse pois palvelutuottajan roolista.**
- 2) Kaupunki valitsee Eläintarhan huvilan residenssitoiminnalle uuden toimintamallin, jonka puitteissa se tekee yhteistyötä taidekentän toimijoiden kanssa (ns. jaettu ”omistajuus”).**
- 3) Kaupunki lakkauttaa Eläintarhan huvilan ensimmäisessä kerroksessa olevan porvariskotinäyttelyn ja ottaa siitä vapautuvat tilat sellaiseen käyttöön, mikä tukee residenssitoimintaa.**
- 4) Kaupunki ottaa Eläintarhan huvilan ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevan erillisen asunnon sellaiseen käyttöön, mikä tukee residenssitoimintaa.**
- 5) Kaupunki jatkaa Eläintarhan huvilan vuokralaisena alv-syistä, joten rakennuksen nykyistä vuokrasopimusta ei irtisanota eikä ulkoisteta.**

Tätä esitystä täydentää laatimani *lista toimenpide-ehdotuksista*, joiden avulla Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa voisi mahdollisesti kehittää.

Toimepide-ehdotuksia Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kehittämiseen

Selvityshenkilö Riitta Heinämaa / 26.1.2018

Toimenpide-ehdotus 1. Uudelleenorganisoidaan Eläintarhan huvilan residenssitoiminta.

- Kaupunki jatkaa Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa, mutta se vetäytyy itse pois palvelutuottajan roolista.
- Kaupunki valitsee Eläintarhan huvilan residenssitoiminnalle uuden toimintamallin, jonka puitteissa se tekee yhteistyötä taidekentän toimijoiden kanssa (ns. jaettu ”omistajuus”).
- Kaupunki lakkauttaa Eläintarhan huvilan ensimmäisessä kerroksessa olevan porvariskotinäyttelyn ja ottaa siitä vapautuvat tilat sellaiseen käyttöön, mikä tukee residenssitoimintaa.
- Kaupunki ottaa Eläintarhan huvilan ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevan erillisen asunnon sellaiseen käyttöön, mikä tukee residenssitoimintaa.
- Kaupunki jatkaa Eläintarhan huvilan vuokralaisena alv-syistä, joten rakennuksen nykyistä vuokrasopimusta ei irtisanota eikä ulkoisteta.

Kommentteja:

- Toiminnan keskittäminen residenssitoimintaan selkeyttää Eläintarhan huvilan profiilia ja järkevöittää resurssien käyttöä.
- Ratkaisu saanee kritiikkiä siitä, että Helsinkiin ei juurikaan jää yleisölle avoinna olevia huviloita, joissa voi tutustua menneeseen huvilakulttuuriin.¹¹¹

Toimenpide-ehdotus 2. Valitaan toimintamalli Eläintarhan huvilan residenssitoiminnalle.

1) Kaupungilla on mahdollisuus tutustua seuraaviin selvityksessä esiteltyihin ratkaisuihin, kun se valitsee toimintamallia Eläintarhan huvilan residenssitoiminnalle:

• Vaihtoehto 1 (Ve1)	Myynti
• Vaihtoehto 2 (Ve2)	Luovutus apporttiomaisuutena
• Vaihtoehto 3 (Ve3)	Yhdistys
• Vaihtoehto 4 (Ve4)	Palvelutuottaja
• Vaihtoehto 5 (Ve5)	Konsortio

¹¹¹ Huvilakulttuuria edustava Aino Acktén huvila on ollut suljettu vuodesta 2011, koska siinä ilmennyt sisäilmaongelmaa ei ole remontoitu. Aiemmin kaupunki vuokrasi huvilaa kulttuuritilaksi yksityiselle yhdistykselle. Myöskin Meilahden kartano on suljettu ja kaupunki myy sitä parhaillaan. Osoitteessa Meilahti 12 oli aiemmin vanhusten virkistystoimintaa, mutta kaupunki myi huvilan yksityiskodiksi pari vuotta sitten. Meilahdessa sijaitsevaa Waarannon huvilaa kaupunki on vuokrannut jo vuodesta 1993 alkaen yksityiselle taholle, joka pyörittää siinä kahvilaravintola Villa Angelicaa. Ratkaisua odottaa myös Tuomarinkylän kartano, joka on seissyt tyhjillään vuodesta 2013 alkaen.

Kommentteja:

Selvityksen perusteella voi todeta, että Ve1 ei saa kannatusta taidekentän toimijoilta (selvityksen osana laadittu kysely taidekentän toimijoille osoittaa, että 87 % kyselyn vastaajista suhtautuu kielteisesti tähän ratkaisuun, jossa Eläintarhan huvila myytäisiin niin, että joku muu taho jatkaisi residenssitoimintaa siinä).

Ve2 edellyttää vahvaa poliittista tahtotilaa, joka tulisi varmistaa ennen kuin avataan keskustelu tästä vaihtoehdosta taidekentän toimijoiden kanssa. Tämän ratkaisun kannatusta ei mitattanut selvityksen osana laaditussa kyselyssä, mutta asia on nostettu esiin Eläintarhan huvilan omistajan kanssa (ROHA).

Ve3–5 saivat selvityksen yhteydessä laaditussa kyselyssä melko tasavahvasti kannatusta taidekentän toimijoilta eikä voi sanoa, että yksi näistä ratkaisuista olisi selkeästi ylitse muiden. Toimintamallin valintaa voi tarkastella ainakin seuraavista näkökulmista:

- Ohjaussuhde: Yhteistä näille ratkaisuille on ns. jaettu ”omistajuus”, jossa keskiössä on taidekentän toimijoiden osallisuus toimintaan, vaikutusmahdollisuudet ja kumppanuusajattelu. Kaupunki luopuu operatiivisesta roolistaan ja siirtyy strategialähtöiseen ohjaukseen. Ohjaussuhteen etäisyys operatiiviseen toimintaan riippuu valittavasta toimintamallista. Yhdistysmuodossa kaupunki on yhdistyksen yhtenä jäsenenä lähimpänä operatiivista toimintaa, kun taas ostopalveluja palvelutuottajalta tilatessaan kaupunki on kauimpana operatiivisesta toiminnasta.
- Sisällöllinen konsepti: Selvityksessä esitellään kaksi erilaista sisällöllistä konseptia koskien palvelutuottaja-mallia (Ve4). Palvelutuottajana HIAP edustaa vapaan taidekentän toimijaa, jonka toimintaan Eläintarhan huvilan residenssitoiminta sulautettaisiin ostopalveluna. Eläintarhan huvilan residenssitoiminta jatkuisi nykyisellä konseptilla eli tuotantoresidenssinä. Taiteilijapariskunta Sasha Huber & Petri Saarikko edustavat taiteilijajohtoista toimintaa, joka kiinnittyy paikallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin. Huberin ja Saarikon johdolla Eläintarhan huvilan residenssitoiminta jatkuisi uudella sisällöllisellä konseptilla eli yhteisöllisenä tilana. Eläintarhan huvilan nykyinen konsepti tuotantoresidenssinä jatkuisi myös vaihtoehdoissa Ve3 ja Ve5.
- Epäsuora subventointi: Eläintarhan huvilan residenssitoiminta on vapaan taidekentän epäsuoraa subventointia, jolloin toimijoiden ei tarvitse erikseen hakea rahoitusta kansainvälisten taiteilijavieraiden residenssimajoitukseen. Residenssitoiminnan pääkohderyhmä painottuu Ve3–5 vaihtoehdoissa hieman eri tavalla. Ve5 kohderyhmänä on festivaalit, kaupunkikulttuuri ja yhteisötaide (prosessuaalisen, eri taiteenaloilla tapahtuvan nykyaikaisen taiteen mahdollistaminen). Ve4 (HIAP) kohderyhmänä on esittävät taiteet ja julkisen tilan taide (toteuttaa joku tietty teos tai tapahtuma tai

osallistua johonkin tiettyyn tapahtumaan. Ve4 (Huber-Saarikko) panostaa mm. kaupunkikulttuuriin ja dialogisuuteen erilaisten toimija- ja väestöryhmien välillä (kulttuuri- ja vapaaehtoistyö, näyttely-, yleisö- ja taiteilijaryhmien kohtaaminen). Toimintamallin valinta on osittain myös valinta siitä, ketä kaupunki haluaa epäsuorasti subventoida. Pitkällä näkymällä kyse on siitä, miten kaupunki tukee ruohonjuuritasoa ja elävää taidekulttuuria.

- Kustannusvaikutukset ja käyttöaste: Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan kustannusrakenteen takia Ve3–5 eivät toisi kustannussäästöä, vaan rakennuksen vuokra- ja ylläpitokustannukset tulisi kattaa kaupungin toimesta (indeksikorotus vuosittain). Sen sijaan henkilöstökulut voisi nykyiseen tapaan kattaa vuokratuloilla, varsinkin jos kaupungin sisäiset asiakkaat olisivat jatkossa maksavia asiakkaita muiden asiakkaiden tapaan. Jonkin verran hallintokuluja saisi katettua sillä, että nostaa residenssien käyttöastetta (viestintä, sähköinen varauskalenteri, hajapäivien hinnoittelu etc. keinot).
- Kaupunki ottaa uuden toimintamallin käyttöön 3–5 vuoden määräajaksi, minkä jälkeen voi päättää sen jatkosta arvioinnin pohjalta.

Toimenpide-ehdotus 3. Lakkautetaan Eläintarhan huvilan porvariskotinäyttely (tila). Eläintarhan huvilaa koskevassa vuokrasopimuksessa vuokraohteen käyttötarkoitukseksi on määritelty ”vierasasuntola/näyttelytila”. ROHA-yksikön päällikön Osmo Rasimuksen mukaan sopimusosapuolten ei tarvitse laatia uutta vuorasopimusta, vaikka yleisölle avoin näyttelytoiminta lakkaisi Eläintarhan huvilassa.

Toimenpide-ehdotus 4. Lakkautetaan Eläintarhan huvilan porvariskotinäyttely (sisältö). Helsingin kaupunginmuseon johtajan Tiina Merisalon mukaan Eläintarhan huvilan porvariskotinäyttely on kulttuurikeskuksen itsenäisesti laatima, hyvin tehty näyttely. Mutta hänen mukaansa näyttely ei täytä museon kriteerejä, koska sen esineillä ei ole museoarvoa eikä kontekstia. Näyttelyn käyttöesineet on hankittu Eläintarhan huvilasta otettujen vanhojen valokuvien mukaan. Merisalon mukaan porvariskotinäyttelyn jatkamiseen ei löydy museaalaisia syitä.

Toimenpide-ehdotus 5. Jatketaan porvariskotinäyttelyä digitaalisessa muodossa. Porvariskotinäyttelyn voisi jatkossa toteuttaa hyödyntämällä uusia tiedonjakamisen keinoja. Eläintarhan huvilaa koskevat alkuperäiset, yksityisomistuksessa olevat valokuvat voisi saattaa julkiseen käyttöön niin, että ne digitoitaisiin ja niille avattaisiin oma albumikonaisuus osoitteeseen www.helsinkikuvia.fi Erittäin suosittuun sivustoon on tallennettu noin 45 000 suuriresoluutioista Helsinki-aiheista kuvaa niin, että sivuston kuvat ovat vapaasti katsottavissa.

Toimenpide-ehdotus 6. Muutetaan porvariskotinäyttelyltä vapautuvat tilat yhteistoimistoksi.

Porvariskotinäyttelyltä vapautuviin tiloihin voisi perustaa yhteistoimiston, johon voisi sijoittua muutama vapaan taidekentän toimisto, jotta saataisiin eri toimijoita mukaan kehittämään Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa. Yhteistoimisto olisi myös Eläintarhan huvilan residenssivieraiden käytössä. Osaksi yhteistoimistoa kannattaisi muuntaa myös nykyinen toimistotila, joka toimii myös varastona muiden varastotilojen puutteessa. Toimistotila on kuitenkin vajaakäytössä (nykyisin käytössä vain 2–3 päivää per viikko, mutta tila toimii myös varastotilana). Rakennuksen suojele estää muutokset huonejakoon ja kiinteään irtaimistoon (esimerkiksi kakluunit), mutta yhteistoimiston ei tarvitse olla “museo” vaan tilan voi halutessaan kalustaa modernisti.

Toimenpide-ehdotus 7. Määritellään erilliselle asunnolle uusi käyttötarkoitus.

Eläintarhan huvilan ensimmäisen kerroksen erillinen asunto on ollut pitkään vuokrattuna kaupungin työntekijälle, jolla ei ole sidosta residenssitoimintaan. Mutta parhaillaan Perpetuum Mobile ry. vuokraa asuntoa tilapäisesti AR-Safe Haven Helsinki-turvaresidenssiohjelmaa varten. Asunnon tuleva käyttötarkoitus löytyy seuraavasta kolmesta vaihtoehdosta, jotka kaikki tukisivat omalla tavallaan Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa:

a) Vuokrataan asunto turvaresidenssitoimintaan (= luodaan synergiaa oman ja muun residenssitoiminnan välille):

Perpetuum Mobilen mukaan kokemus ensimmäisestä AR-Safe Haven Helsinki -turvaresidenssistä asunnossa on myönteinen: “Parhaimmillaan huvila voi majoituksen lisäksi tarjota sosiaalisen kontekstin taiteilijoille, jotka tulevat vaikeasta tilasta turvaresidenssiin.” Asunnon vuokraaminen turvaresidenssiksi edesauttaisi Eläintarhan huvilan residenssitoiminnassa tiettyjä arvoja, kuten suvaitsevaisuus ja kohtaaminen. Perpetuum Mobile olisi kiinnostunut vuokraamaan turvaresidenssitoimintaan myös muita tiloja Eläintarhan huvilassa, kuten esimerkiksi nykyisin porvariskotinäyttelynä olevan tilan.

b) Vuokrataan asunto “kulttuuritalkkarille” (= tuetaan omaa residenssitoimintaa).

Vuokrataan tila “kulttuuritalkkarille”, joka toisi Eläintarhan huvilaan selvityksessä peräänkuulutettua käytännön apua residenssivieraille (“enemmän huoltoa, emännän/isännän läsnäoloa”). “Kulttuuritalkkari” valittaisiin avoimen haun kautta niin, että asunto vuokrattaisiin subventoituun hintaan tiettyjä tehtäviä vastaan. Vaihtoehtoisesti olisi hyvä voida palkata tai löytää vapaaehtoisia, joilla olisi reilusti aikaa paneutua residenssivieraiden “ruohonjuuritason” tarpeisiin.

c) Vuokrataan asunto kotimaiselle taiteilijavieraalle pitkäaikaisesti (= tuodaan omaan residenssitoimintaan uusi avaus).

Vuokrataan tila muualta Suomesta tulevan taiteilijan pitkäaikaiseen residenssimajoitukseen, minimissään 6–12 kuukautta kerrallaan

(kyseessä voisi myös olla taiteilijapariskunta tai perhe). Tämä avaus huomioisi selvityksessä esitetyn toiveen siitä, että residenssi tulisi avata kotimaisille taiteilijoille, mistä voisi seurata erilaisia vastavuoroisia kansainvälisiä mahdollisuuksia. Tämä residenssi voisi olla kuratoitu.

- Toimenpide-ehdotus 8. Kehitetään Eläintarhan huvilan valintamenettelyä ja profilointia.** Eläintarhan huvilan residenssivieraiden valinta perustuisi edelleen jatkuvaan, avoimeen hakuun, mutta valinnasta vastaisi erikseen nimitettävä jury tai asiantuntijaryhmä. Residenssitoiminta säilyisi monitaiteellisena eikä valintakriteereihin ole syytä luoda taidekohtaisia, temaattisia, maantieteellisiä tai urapolkuun liittyviä painotuksia. Jatkossa Eläintarhan huvilassa olisi mahdollisuus ryhmäresidenssiin ja residenssit tulisi voida avata myös kotimaisille residenssivieraille. Eläintarhan huvila olisi jatkossa avoin ensisijaisesti taiteilijalle, mutta myös muille taide- ja kulttuurialan ammattilaille.
- Toimenpide-ehdotus 9. Panostetaan Eläintarhan huvilaan kohtaustilana, jossa voi verkostoitua (yhteisöllisyys).** Eläintarhan huvila soveltuu pienimuotoisille keskustelutilaisuuksille, taiteilijatapaamisille ja illanvietoille. Suuren yleisön sijaan ohjelmaa tulisi suunnata Eläintarhan huvilaa käyttäville toimijoille ja residenssissä majoittuville henkilöille. Eläintarhan huvilalla on kaikki edellytykset toimia taidekentän kohtaamispäikkänä (verkostuminen, yhteistyö, yhteisöllisyys). Ohjelmatoimintaa voisi vuosittain järjestää 1–2 julkisen, isomman tapahtuman verran Eläintarhan huvilaa käyttävien toimijoiden yhteistyönä (yleisölle tarjottaisiin mahdollisuus vierailu huvilassa esimerkiksi Helsingin Juhlaviikkojen ja joulun aikaan, ei nykyisenä ajankohtana eli Helsinki-päivänä).
- Toimenpide-ehdotus 10. Osallistetaan paikallista taidekenttää Eläintarhan huvilan residenssitoiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin.** Eläintarhan huvilan toimintaa varten tulisi perusteta vaihtuva, eri taiteen alan toimijoista koostuva ohjausryhmä tai kyseeseen voisi tulla tietyn Eläintarhan palveluja käyttävän ydinjoukon sitouttaminen toimintaan.
- Toimenpide-ehdotus 11. Osallistutaan sisältökeskusteluun Töölönlahden kehittämisestä.** Jaetun ”omistajuuden” avulla Eläintarhan huvilalla olisi vahvempi ääni julkisessa keskustelussa. Se voisi osallistua aktiivisesti mm. uuteen yhteistyöverkostoon ”Töölönlahden toimijat” ja muihin työryhmiin keskustellakseen siitä, mitä julkista taidetta Töölönlahdella voisi toteuttaa kesäaikaan ja miten tämä julkinen taide voisi kytkeytyä sen omaan residenssitoimintaan.

- Toimenpide-ehdotus 12. Kehitetään Eläintarhan huvilan varauskalenteria ja hyödynnetään paremmin residenssitoiminnan tyhjäkäyntiaikoja.**
Eläintarhan huvila tulisi siirtyä verkossa olevaan, kollektiivisesti käytettävään varauskalenteriin, johon rekisteröitymällä voi nähdä varaustilanteen. Ns. vakikäyttäjille voisi tarjota aktiivisesti tyhjäkäyntiaikoja ja hajakäytön voisi tehdä houkuttelevaksi esimerkiksi hinnoittelun avulla.
- Toimenpide-ehdotus 13. Panostetaan enemmän Eläintarhan huvilan viestintään.**
Jatkossa tulisi panostetaan enemmän viestintään, koska suuremman toimijajoukon tulisi olla tietoinen Eläintarhan huvilan toiminnasta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista. Samalla voisi kehittää residenssikentän toimijoiden välistä tiedonkulkua ja tuoda laajemmin esiin Eläintarhan huvilan ”brändiä”.
- Toimenpide-ehdotus 14. Liitytään kansainväliseen residenssiverkostoon Res Artis.**
Eläintarhan huvilan olisi luontevaa liittyä Res Artis-verkostoon ja sen kannattaisi verkostoitua kansainvälisesti muiden samankaltaisten toimijoiden kanssa. Kansainvälinen verkostoituminen vahvistaisi Eläintarhan huvilan viestintää ja tarjoaisi mahdollisuuden vertaiskehittämiseen.
- Toimenpide-ehdotus 15. Selvitetään mahdollisuus kytkeä erilaisia avustus- tai tukimuotoja Eläintarhan huvilan residenssiin.**
Eläintarhan huvilan residenssitoimintaan voisi kytkeä esimerkiksi tietyn määrän vierailustipendejä vuosittain vierailevia taiteilijoita varten tai yhden kuratoidun tuotantoresidenssin vuodessa. Kyseessä voisi olla kaupungin myöntämä erillisavustus/muu tuki tai yhteistyö jonkin säätiön/rahaston kanssa.
- Toimenpide-ehdotus 16. Arvioidaan Eläintarhan huvilan toiminnan vaikuttavuutta taiteilijapalautteen ja muun käyttäjäpalautteen avulla.**
Eläintarhan huvilan tulisi arvioida toimintansa vaikuttavuutta mm. taiteilijapalautteeseen perustuvan laadullisen arvioinnin avulla. Palvelujen toimivuudesta ja residenssien merkityksestä olisi tärkeää saada palautetta myös residenssejä hyödyntäviltä organisaatioilta. Arviointia varten voisi ottaa käyttöön Eläintarhan huvilalle sopivia työvälineitä (käyttäjä- ja palautekyselyt, kokemuskartoitukset, taiteilijaraportit ja -haastattelut). Myös jo olemassa olevien verkostojen analysointi tarjoaisi arvokasta tietoa toiminnan vaikuttavuudesta..
- Toimenpide-ehdotus 17. Laaditaan PTS Eläintarhan huvilan ylläpitoa ja korjauksia varten.**
Eläintarhan huvilan ylläpitoa ja korjauksia varten ei ole olemassa pitkän tähtäimen suunnitelmaa (PTS). Rakennuksen teknisen isännöitsijän Jukka Nybergin mukaan PTS:n laadinta edellyttää ulkopuolisen

konsultin palkkaamista tehtävään (n. 10.000 euroa). PTS:n laatiminen sisältää monta vaihetta: tutustumiskierros, lisätutkimukset, käyttäjän tarpeiden kuuleminen ja suunnitelman laatiminen rakennusosittain (10 vuotta). Suunnitelma sisältää yleensä myös kulutustiedot sekä arvion tarvittavien korjausten ja parannusten rahoitustarpeesta.

Toimenpide-ehdotus x. Hoidetaan ajankohtaiset Eläintarhan huvilan ylläpitoon ja kunnostukseen liittyvät asiat kuntoon.

Nykyisellään Eläintarhan huvilan ilme on ”väsähtänyt” Asiaa auttaisi, jos seuraavat ajankohtaiset rakennuksen ylläpitoon ja kunnostukseen liittyvät asiat voisi hoitaa kuntoon: rakennuksen julkisivu tulisi pestä, pääsisäänkäynnin rappuset uusia, pihapiirin kiviaita korjata ja kylpyhuoneiden suihkukaapit huoltaa.

Toimenpide-ehdotus x. Asennetaan Eläintarhan huvilan pihapiiriin lisävalaistus.

Pihapiirin lisävalaistus parantaisi Eläintarhan huvilan käyttäjien turvallisuutta ehkäisemällä ei-toivotun aineksen pesiytymistä rakennuksen välittömään ympäristöön. Rakennukseen tulee myös kameravalvonta mahdollisten murtojen takia.

Toimenpide-ehdotus x. Kehitetään Eläintarhan huvilan varustelutasoa.

Eläintarhan huvilan varustetasoa tulisi kehittää seuraavasti:

- nostetaan keittiön tasoa
- mahdollistetaan toimistotyö; hankitaan A4-tulostusmahdollisuus yhteinen tietokone (tai i-padit lainaksi residenssiläisille), nopea nettiyhteys, työpöytä
- toteutetaan työtila ja/tai pieni työpaja manuaaliseen työskentelyyn
- hankintaan naulakot 50 hengelle aulaan
- ratkaistaan ohjelmaa varten tarvittavien tuolien varastointi
- hankintaan polkupyöriä residenssivieraiden käyttöön

Selvityksen yhteydessä haastatellut henkilöt

- Ek Tarja Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, talousvastaava, talous- ja suunnittelupalvelut
- Henriksson Minna Taiteen edistämiskeskus (Taike), taiteilija, Taiteen moninaisuus ja liikkuvuus (toimikunnan jäsen) sekä Visuaaliset taiteet (toimikunnan varapuheenjohtaja)
- Huber Sasha/Petri Saarikko Kallio-Kunsthalle, taiteilijapariskunta
- Huuskonen Juha HIAP – Helsinki International Artist Programme, johtaja
- Kajantie Marianna FM, taide- ja kulttuurialan vaikuttaja
- Kokko-Viika Irmeli Taideyliopiston Kuvataideakatemia, lehtori
- Kunnas Veikko Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, kumppanuuspäällikkö
- Merisalo Tiina Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, museonjohtaja, Helsingin kaupungin museo
- Muukkonen Marita Perpetuum Mobile, johtaja ja kuraattori, turvaresidenssiverkosto Artists at Risk
- Nyberg Jukka Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimiala, tekninen isännöitsijä, rakennukset ja yleiset alueet
- Perttilä Jaana Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, rakennuskonservaattori, Helsingin kaupungin museo
- Rasimus Osmo Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimiala, yksikön päällikkö, rakennetun omaisuuden hallinta
- Saresto Sari Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, kulttuuriympäristöpäällikkö, Helsingin kaup.museo
- Sirén Satu Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, varaussihteeri, Eläintarhan huvila
- Suomalainen-Pedrosa Cátia Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala johtaja, Kulttuurikeskus Caisa
- Tarkka Minna Mediakulttuuriyhdistys m-cult, toiminnanjohtaja
- Vuotovesi Leena Kansainvälinen residenssiverkosto Res Artis, hallituksen presidentti

Lähteet

Helsingin kaupungin ohjausasiakirjat

- Helsingin kaupunginhallitus 36/2016 (17.10.2016): Linnunlaulun eräiden puisto-, rautatie- ja katualueiden rakennuskiellon pidentäminen (nro 12412).
<https://dev.hel.fi/maatokset/asia/hel-2016-008736/khs-2016-36/>
- Helsingin kaupunginvaltuusto. Päätöshistoria. Palveluverkkojen kehittäminen. Khs 2010–618 ja Khs 2009–2528.
https://www.hel.fi/static/helsinki/paatotasiakirjat/Kvsto2010/Esityslista10/liitteet/Palveluverkkojen_kehittaminen_-_paatoshistoria.doc?Action=sd
- Helsingin kaupungin kaupunkisuunnittelulautakunta 28/2016 (20.9.2016). Esitys kaupunginhallitukselle rakennuskiellon pidentämiseksi 11. kaupunginosan (Kallio) eräillä puisto-, rautatie- ja katualueilla, Linnunlaulun alue (nro 12412).
<https://dev.hel.fi/maatokset/asia/hel-2016-008736/kslk-2016-28/>
- Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosasto (2016): Rakennuskieltokartta. 11. Kaupunginosa, Kallio (Linnunlaulu). Piirustus nro 12412.
<https://dev.hel.fi/maatokset/media/att/dd/dd44f19158a0d46fc6907851a26c6b59c94a0dbe.pdf>
- Helsingin kaupungin kiinteistöviraston tilakeskus. Liikehuoneiston vuokrasopimus 222007067. (ei-julkinen dokumentti)
- Helsingin kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunnan pöytäkirja 4/2017 (18.4.2017).
<https://dev.hel.fi/maatokset/asia/hel-2016-013532/kklk-2017-4/>
- Helsingin kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunnan pöytäkirja 1/2017 (24.1.2017).
<https://dev.hel.fi/maatokset/asia/hel-2016-013532/kklk-2017-1/>
- Helsingin kaupungin kulttuuri- ja kirjastolautakunnan pöytäkirja 12/2016 (13.12.2016).
<https://dev.hel.fi/maatokset/asia/hel-2016-013532/kklk-2016-12/>
- Helsingin kaupungin muistio (kaupunginjohtajan asettama työryhmä): Kaupungin tilojen asukaskäytön periaatteet kasvatuksen ja koulutuksen sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialoilla (13.11.2017). (ei-julkinen dokumentti)
- Helsingin kulttuurikeskus. Eläintarhan huvilan residenssihakemusten käsittely – prosessikuvausmalli 2015. (ei-julkinen dokumentti)
- Helsingin kulttuurikeskus, Eläintarhan huvilan toiminnan tulevaisuus – keskustelu vaihtoehtoista. PPT-esitys Nikula S. & V. Kunnas, yhteiskehittämistilaisuus Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa koskevan vetoimuksen allekirjoittajien kanssa (28.4.2017).
- Helsingin kulttuurikeskus, Eläintarhan huvilasta luopuminen – lisäperusteluja. PPT-esitys Nikula S. & V. Kunnas, Helsingin kulttuuri- ja kirjastolautakunta (24.1.2017).
- Helsingin rakennuslautakunta, Eläintarhan huvilan pohjapiirrustukset vuodelta 1998.

- Maailman toimivin kaupunki. Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021. <https://www.hel.fi/static/helsinki/kaupunkistrategia/kaupunkistrategia-2017-2021.pdf>

Kirjallinen materiaali

- Hervé J. & D. David & E. Thual, M. Le Sourd & E. Di Federico (ed.) (2013): European Cities and Cultural Mobility: Trends and Support Actions. A Study Commissioned and Supported by Nantes and Prepared by On the Move (OTM) for Eurocities. http://nws.eurocities.eu/MediaShell/media/EUROCITIES_cities%20and%20mobility%20of%20artists_july2013.pdf
- Karttunen S. (2005): Taidetoimikuntalaitoksen kansainväliset avustukset – Taiteilijoiden liikkuvuuden ja vierastalojen tuki 2000–2004. Työpapereita – Working Papers 43. Taiteen keskustoimikunta, Tutkimusyksikkö. Arts Council of Finland, Research Unit. http://www.taike.fi/documents/10162/76105/no_43.pdf
- Liski M. & E. Ruoff & N. Alapeteri (2015): Linnunlaulun alueen ympäristöhistoriallinen selvitys. Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosaston selvityksiä 2015:5. https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/aos_2015-5.pdf
- Mistola S. (2010): ”Erityinen aika”. Residenssijakson merkitys taiteelliselle työlle ja taiteilijalle. Kulttuurituottajan opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/22252/mistola_salla.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Neander A. & D. Torarp (red.) (2014): Utbyta idéer och arbeta tillsammans – Att starta och driva konstnärsresidens. Tomma rum, utgest med stöd från KUN/BUS. <http://tommarum.se/utbyta/>
- Nurmenniemi J. (2013): Kriittistä dialogia: Kuraattori-etnografina kansainvälisessä taiteilijaresidenssiorganisaatiossa. Taiteen maisterin opinnäyte, Taiteen kuratoinnin ja näyttelypedagogiikan koulutusohjelma (CuMMA). Aalto-yliopisto Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/11414/optika_id_874_nurmenniemi_jenni_2013.pdf?sequence=1
- Ryymin A. (2014): Harakan saaren hoito- ja kehittämissuunnitelma 2015–2029. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisuja 2014:5/Arkkitehtuoriosasto. https://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2014/Harakan_saaren_hks_lowres.pdf
- Salastie R. & M. Jaakkola & M. Karisto & R. Kiljunen-Siirola (2014): Helsingin yleiskaava. Kaupungin muutos ja kulttuuriympäristöt. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston selvityksiä 2014:17. https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/yos_2014-17.pdf
- Sirén S. (2017): Miten Lauttasaaren kartano avautuu yleisölle? Kohtaamisia Koneen Säätien tyyliin. Kulttuurituottaja YAMK opinnäytetyö. Kulttuurituotannon koulutusohjelma, Metropolia Ammattikorkeakoulu. <http://www.theseus.fi/handle/10024/125077>
- Sirén S. (2016): Eläintarhan huvila 14 ennen ja nyt. Djurgårdsvillan 14 – förr och nu. Eläintarha villa no. 14 – the past and present. Helsingin kulttuurikeskus. Helsingfors kulturcentral. City of Helsinki Cultural Centre. https://issuu.com/marjoaro/docs/elaintarhan_huvilahistoriikki

- Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö (toim.) (2015): Suomalaisten residenssien ja vierasateljeiden taiteilijamäärät 2009–2013.
http://www.ateljeesaatio.fi/news/taiteilijamaarat_selvitys_2009-2013.pdf
- Suomi-Chande R. (2012): Residenssi – Hyvien käytäntöjen käsikirja. Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö. http://www.ateljeesaatio.fi/residenssi_sis_3_04_13_spreads.pdf
- Suomi R. (2005): Kansainvälinen residenssitoiminta Suomessa 1995–2005. Työpapereita – Working Papers 44. Taiteen keskustoimikunta ja Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö.
http://www.taike.fi/documents/10162/76105/no_44.pdf

Esitelmät

- Joly J.–B. (2017): Some Generalities about Production in an Artists' Residency. A keynote at Res Artis meeting, Copenhagen 25–27.10.2017. (ei-julkinen dokumentti)
- Kokko-Viika Irmeli (2010): Residenssitoiminnasta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista. Luento 17.6.2010, Taivex-koulutus.
https://www.tinfo.fi/documents/kokko_irmeli_residenssit_0501151545.pdf

Muu kirjallinen materiaali

- Eläintarhan huvilan residenssitoimintaa koskeva vetoamus kulttuuri- ja kirjastolautakunnalle (24.1.2017).
- HIAP – Helsinki International Artist Programme. Toimintasuunnitelma 2018. Hyväksytty yhdistyksen syyskokouksessa 20.11.2017.
- Perpetuum Mobile ry/Ikiliikkuja. Toimintakertomus 2016
- Perpetuum Mobile. Safe Haven Helsinki – Toimintasuunnitelma 2018.

Sähköinen materiaali (tiedot on haettu marraskuussa 2017)

- Akademie Schloss Solitude, Schloss-Post, <https://schloss-post.com>
- Akademie Schloss Solitude, The Fellow's Network, <http://www.akademie-solitude.de/en/network/>
- AR-Safe Haven Helsinki, <http://www.perpetuummobile.org>
- Circolo Scandinavico, <https://www.circoloscandinavo.it>
- Eläintarhan huvilan sähköinen hakulomake, <http://elaintarhanhuvila.fi/majoitus/hakulomake>
- Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan organisaatio
<https://www.hel.fi/kulttuurin-ja-vapaa-ajan-toimiala/fi/tietoa-meista/organisaatio/>
- Helsingin kaupungin organisaatiouudistus, <https://www.hel.fi/static/liitteet/kanslia/johtaminen-uudistuu/johtamisuudistus-tiivistelma.pdf>
- Helsingin kaupungin museo, asemakaavalla suojellut rakennukset Helsingissä
<http://www.helsinginkaupunginmuseo.fi/kuvia-esineita-helsinki/rakennukset-ja-ymparisto/>
- Kiinteistö Oy Helsingin Lasipalatsi, <https://www.glaspalatset.se/fi/sida/Om-oss>
- Mustarinda, www.mustarinda.fi
- On the Move (OTM, Cultural Mobility Information Network), www.on-the-move.org
- PAiR – Performing Arts in Residence,
http://www.resartis.org/en/about/about_res_artis/networks_within_res_artis/the_pair_initiative_-_performing_arts_in_residence/
- Patentti- ja rekisterihallitus, https://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri/yhdistys_perustaminen.html
- Res Artis, <http://www.resartis.org>
- Tilastokeskuksen luokitusavain maista ja valtioista/maanosista
<http://www.stat.fi/meta/luokitukset/valtio/001-2012/luokitusavain.html>
- TransArtists, <http://www.transartists.org>

Liite 1: Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt¹¹²

LIITE 1 VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄT RAKENNETUT KULTTUURIYMPÄRISTÖT,

RKY 2009 -KOHTEET HELSINGISSÄ

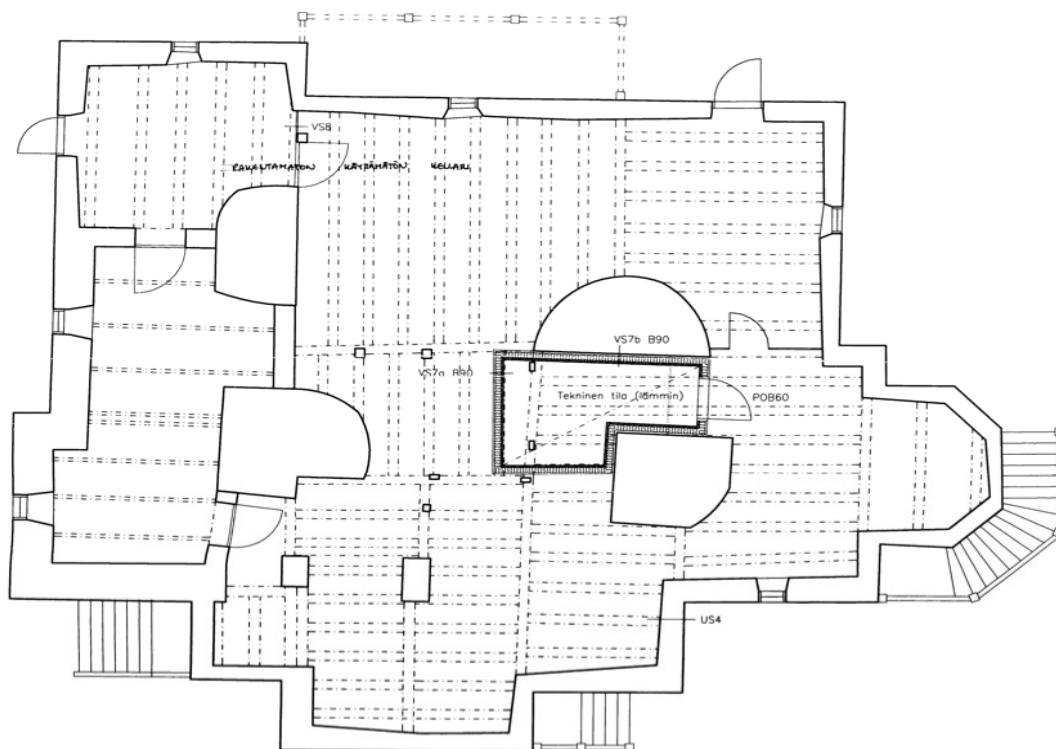
Kohteet ja kohteiden kuvaus löytyvät Museoviraston
RKY 2009 -nettisivuilta alla olevien nimikkeiden alta:

- Alppilan kirkko
- Alvar Aallon oma talo ja arkkitehtitoimisto
- Arabian tehtaot
- Eiran kaupunginosa, Huvilakadun korttelit ja Mikael Agricolan kirkko
- Eläintarhan huvilat ja yleishyödylliset laitokset
- Esplanadi - Bulevardi
- Etu - Töölön kaupunginosa
- Finlandia-talo, Kaupunginteatteri ja Kulttuuritalo
- Helsingin Aleksanterinkatu
- Helsingin höyrylaivareittien kesähuvila-asutus
- Helsingin Kauppatori rakennuksineen
- Helsingin Rautatien tontti
- Helsingin suomenkielinen työväenopisto
- Helsingin synagoga
- Helsingin vanha kaupunki
- Helsingin yliopiston rakennukset (keskustakampus)
- Herttoniemen ja Kumpulan siirtolapuutarhat
- Herttoniemen kartano
- Hietaniemen hautausmaat
- Huopalahden rautatieasema
- Johanneksen kirkko ympäristöineen
- Kaartin kasarmi
- Kaisaniemen puisto ja kasvitieteellinen puutarha
- Kaivopuisto
- Kallion kirkko
- Kannelmäen kirkko
- Kansanpuisto, Korkeasaari ja Seurasaari
- Katajanokan vanha osa
- Kirurginen sairaala
- Kulosaaren huvilakaupunki
- Käpylän puutaloalueet ja Käärmetalo
- Lapinlahden sairaala-alue
- Lauttasaaren kirkko
- Länsi - Herttoniemen pientaloalue
- Malmin hautausmaa
- Malmin lentokenttä
- Malmin rautatieasema
- Maunulan asuntoalue
- Meilahden huvila-alue
- Meilahden kirkko ja koulu
- Meilahden sairaala-alue
- Olympiarakennukset
- Osuusliikkeiden ja teollisuuden Sörnäinen
- Pasilan veturitallit, Konepaja ja SOK:n teollisuuskorttelit
- Pihlajamäen lähiö
- Pirkkolan omakotialue ja rintamamiestalo
- Pitäjänmäen rautatieasema
- Puolustusvoimain 1930-luvun arkkitehti Helsingissä
- Pääkaupunkiseudun I maailmansodan linnoitteet
- Salmisaaren teollisuusalue
- Santahamina
- Senaatintori ympäristöineen
- Suomen Pankki, Kansallisarkisto ja Säätytalo
- Suomenlinna
- Suvilahden voimalaitosalue
- Sörnäisten vankila
- Taka - Töölön kerrostaloalue
- Torkkelinmäen asuinalue
- Tuomarinkylän kartano
- Tähtitorninmäen observatorio ja puisto
- Vakuutusyhtiö Pohjan talo, Lasipalatsi ja Rautatalo
- Vallilan asuinalueet
- Vantaanjokisuun vesi- ja viemärlaitokset
- Viikin opetus- ja koetila
- Östersundomin kartano, kappeli ja Björkuddenin huvila

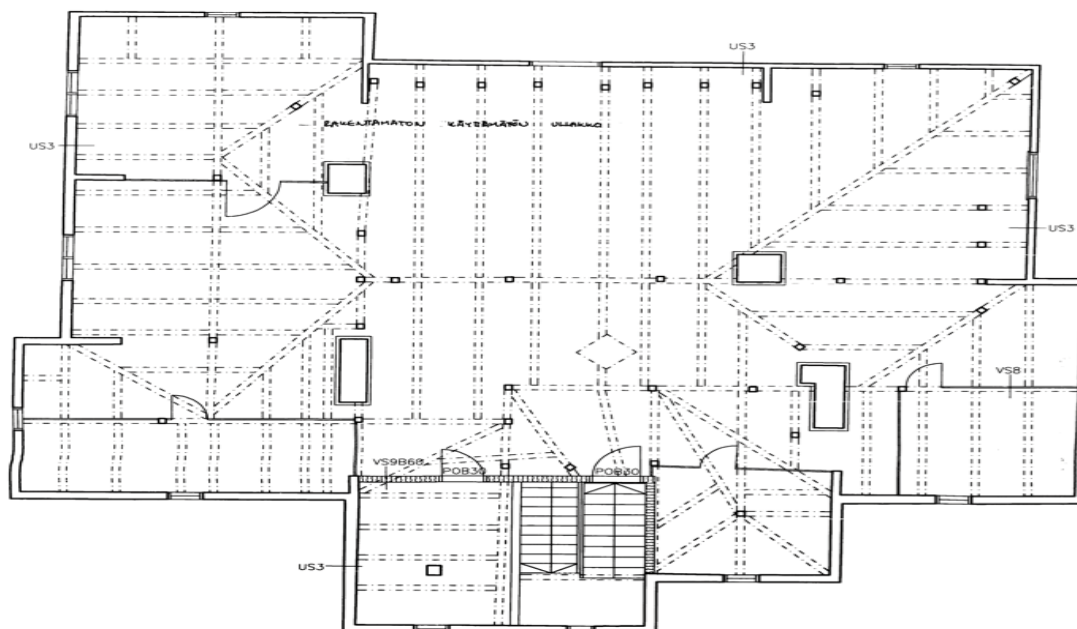
¹¹² (s. 50), Salastie R. & M. Jaakkola & M. Karisto & R. Kiljunen-Siirola (2014): Helsingin yleiskaava. Kaupungin muutos ja kulttuuriympäristöt. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston selvityksiä 2014:17. https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/vos_2014-17.pdf

Liite 2: Eläintarhan huvilan kellari- ja ullakkokerroksen piirustukset¹¹³

Kellarikerros

Ullakkokerros

¹¹³ Helsingin rakennuslautakunta, Eläintarhan huvilan pohjapiirustukset vuodelta 1998.

Liite 3: Eläintarhan huvilan vakioasiakkaat

Vuosi 2014
Aalto-yliopisto
Baltic Circle -festivaali
Checkpoint Helsinki
Circo Aereo
Cirko – Uuden sirkuksen keskus
Kiasma-teatteri
Mad House Helsinki
Mothers Tongue -festivaali
Ranskan instituutti
RHC Refugee Hospitality Club
Suomen Sarjakuvaseura
TAIKE Taiteen edistämiskeskus
Tanssiteatteri Hurjaruuth
Teater Viirus
Zodiak – Uuden tanssin keskus
Sopimusasiakas/muu ei-maksava asiakas
Annantalo; Bravo-festivaali, Malmitalo ja Melliferropolis-hanke.

Vuosi 2015
Aalto-yliopisto
Art Fair Suomi – Kv. nykyaiteen festivaali
Baltic Circle -festivaali
Cirko – Uuden sirkuksen keskus
Eskus – Esitystaiteen keskus
Helinä Rautavaaran museo
HKO Helsingin kaupunginorkesteri
Kallo Collective
Kiasma-teatteri
Mad House Helsinki
Metropolia ammattikorkeakoulu
Musiikkiteatteri Kapsäkki
Musta Saukko ry
Race Horse Company
Safi Oy (Saamifilmi)
Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu
Tanssiareena ry
Teater Viirus
Teatteri Metamorfoosi ry
Tero Saarinen Company
WHS Teatteri Union
Zodiak – Uuden tanssin keskus
Sopimusasiakas/muu ei-maksava asiakas
Annantalo; Hurraa-festivaali, Kannetalo, Kulttuurikeskus Caisa, Malmitalo ja Melliferropolis-hanke.

Vuosi 2016
Alpo Aaltokoski Company
Baltic Circle -festivaali
Circo Aereo
Cirko – Uuden sirkuksen keskus
Galleria Alkovi
Goethe Institut
HAM Helsingin taidemuseo
Ilona Jäntti
Kiasma-teatteri
Klockriketeatern
Liisa Pentti +Co
Mad House Helsinki
m-cult ry
Perpeetum Mobile ry
PVF Poliittisen valokuvan festivaali
RHC Refugee Hospitality Club
Safi Oy (Saamifilmi)
Stiftelsen Pro Artibus
Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu
Tanssiareena ry
Tanssin talo
Teater Viirus
Zodiak – Uuden tanssin keskus
WHS Teatteri Union
Sopimusasiakas/muu ei-maksava asiakas
Annantalo, Kannetalo, Kulttuurikeskus Caisa, Malmitalo, Melliferropolis-hanke ja Vuotalo.

Liite 4: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, vastaajakooste

Yhteenveto 19.1.2018 Riitta Heinämaa

Näytetään 23 vastaajaa, kyselyssä yhteensä 23 vastaajaa

Vastaaja

(Vastaajien määrä: 23)

Edustamasi organisaation/toiminnan nimi	Sukunimi	Etunimi	Vastaajan asema/tehtävä
Alkovi / taiteen esittämisen tila / kuratoriaalinen työ	Merimaa	Arttu	Toiminnanjohtaja
Annantalo, Bravo festivaali	Metsälampi	Katariina	Tuottaja
Arkkitehtuurin tiedotuskeskus Archinfo	Harris	Hanna	Toiminnanjohtaja
Baltic Circle –festivaali	Herrala	Satu	Taiteellinen johtaja
Cirko - Uuden sirkuksen keskus	Lievonen	Riku	Toiminnanjohtaja
Encanto Music ry	Kajander	Laura	Toiminnanjohtaja
Esytaiteen keskus	Karjalainen	Annamari	Toiminnanjohtaja
HIAP - Helsinki International Artist Programme	Huuskonen	Juha	Johtaja
Kiasma-teatteri	Pajula	Sanni	Tuottaja
Kulttuurikeskus Caisa	Lindman	Jaana	Kulttuurituottaja
m-cult	Tarkka	Minna	Toiminnanjohtaja
Mad House -ystävät ry	Valkeapää	Juha	Puheenjohtaja
Oblivia	Tudeer	Annika	Taiteellinen johtaja
Perpetuum Mobile ry	Muukkonen	Marita	Johtaja, kuraattori
Stiftelsen Pro Artibus	Westerholm	Sabina	Toimitusjohtaja
Suomen biotaiteen seura ry	Puhto	Piritta	Tuottaja
Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö	Suomi-Chande	Riikka	Suunnittelija
Taiteilijajärjestö MUU ry	Soppela	Timo	Toiminnanjohtaja
Universum ry	Aittakumpu	Birgit	Toiminnanjohtaja
Visuaalisen taiteen keskus Frame	Elfving	Taru	Ohjelmapäällikkö
Yleiset kulttuuripalvelut, Helsingin kaupunki	Laukkanen	Tiina	Kulttuurituottaja
Zodiak - Uuden tanssin keskus	Kuorelahti	Harri	Taiteellinen johtaja
	Taipale	Ulla	Itsenäinen kuraattori

Huomautus: Teknisen vian takia sähköiseen Webropol-kyselyyn ei tallentunut Pixelache-festivaalin vastaus.

Liite 5: Kysely Eläintarhan huvilan residenssitoiminnasta, vastaajaprofiili

Yhteenveto 19.1.2018 Riitta Heinämaa

Näytetään 23 vastaajaa, kyselyssä yhteensä 23 vastaajaa; taideala, toimintamuoto, päätoimisen henkilöstön määrä.

Näytetään 22 vastaajaa, kyselyssä yhteensä 22 vastaajaa; Helsingin kaupungin avustus vuositasolla, tarve residenssivieraiden majoituksen Eläintarhan huvilassa, tarve residenssijaksojen pituuteen Eläintarhan huvilassa.

Taideala

Kuvataide	7	31 %
Esittävät taiteet	9	39 %
Kirjallisuus	0	0 %
Musiikki	1	4 %
Muu taideala, mikä	6	26 %

Muu taideala, mikä: Arkkitehtuuri, Avoin kaikille taidealoille; pääpaino kuvataiteessa, Esitystaide, Mediataide, yhteisöllinen ja kaupunkitilan taide, Monitaide, biologinen ja ympäristötaide, taide & tiede, Useampi taiteenala.

Toimintamuoto

Säätiö	4	17 %
Yhdistys	14	61 %
Työryhmä	2	9 %
Toiminimi	0	0 %
Muu toimintamuoto, mikä	3	13 %

Muu toimintamuoto, mikä: Kunta/kaupunki/Helsingin kaupunki (3 vastaajaa)

Päätoimisen henkilöstön määrä

Ei yhtään	2	9 %
Alle 4	10	44 %
5-9	7	30 %
10-19	1	4 %
Vähintään 20 henkeä	3	13 %

Helsingin kaupungin avustus vuositasolla

Ei lainkaan	6	27 %
Alle 5.000 €	3	14 %
5.000 €-49.999 €	6	27 %
50.000 €-149.999 €	4	18 %
Vähintään 150.000 €	3	14 %

Tarve residenssivieraiden majoitukseen Eläintarhan huvilassa

Ei koskaan	0	0 %
Harvemmin	2	9 %
Kerran 2-3 vuodessa	3	14 %
Kerran vuodessa	6	27 %
Useita kertoja vuodessa	11	50 %

Tarve residenssijaksojen pituuteen Eläintarhan huvilassa

Alle 7 päivää	6	27 %
1-3 viikkoa	11	50 %
1-2 kuukautta	5	23 %
3-5 kuukautta	0	0 %
6-12 kuukautta	0	0 %
Vähintään 1 vuosi	0	0 %

Liite 6: Suomalaiset jäsenet kansainvälisessä residenssiverkostossa Res Artis

Kansainvälisellä residenssiverkostolla ResArtis on kaikkiaan 31 jäsentä Suomesta. Selvityshenkilö on hakenut tiedot marraskuussa 2017, <http://www.resartis.org/en/residencies/>

AARK Archipelago Art Residency in Korpo (Korppoo)
AiR Ateljé Stundars, Korsholm, Finland (Vaasa)
Antares Art Center/Taidekeskus Antares (Kouvola)
Arteles Creative Center (Hämeenkyrö)
Artist in Residence Frosterus (Kärsämäki)
Artranta Karstula ry (Artranta Association) (Karstula)
DESIGN Kuopio Residency (Kuopio)
Finnish Artists' Studio Foundation (Helsinki)
Fiskars Village Artist in Residence (Raasepori)
Frame Visual Art Finland (Helsinki)
Haihatu (Joutsa)
HIAP - Helsinki International Artist Programme (Helsinki)
Hovinkartano International Arts and Cultural Cent (Hämeenlinna)
Kemijärvi Artists Residency (Kemijärvi)
Kolin Ryynänen Residence for Artists (Koli)
KulttuuriKauppila Art Centre (Ii)
Mustarinda (Hyrnsalmi)
Nelimarkka Residence/Museum (Alajärvi)
Örö Residency Programme (Kasnäs)
Platform (Vaasa)
Ratamo Printmaking and Photography Centre (Jyväskylä)
RaumArs - Rauma Artist in Residence Programme (Rauma)
Saari Residence (Hietämäki)
Serlachius residency (Mänttä)
Stiftelsen Pro Artibus (Raasepori)
Takahuhti Artists Residence (Tampere)
The Åland Archipelago Guestartist Residence – K karkultur r.f (K kar)
Titanik A.i.R (Turku)
Vanha Paukku Artist Residency (Lapua)
Villa Sillanp a A i R Program (Varistaipale)
WARIA Artbreak AIR (Oulu)

Liite 7: Helsingissä toimivat residenssit

Selvityshenkilö on laatinut seuraavan taulukon niin, että tiedot on poimittu marraskuussa 2017 Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiön osoitteesta <https://www.artinres.fi>. Budjettia, henkilöstöä ja taiteilijoita koskevat luvut selvityshenkilö on kerännyt suoraan toimijoilta ja ne kuvaavat vuotta 2016. Samalla toimijat ovat päivittäneet heitä koskevat, Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiön sivustolta poimitut tiedot.

NIMI	Eläintarhan huvila	Cirkon residenssiohjelma	ESKUS-residenssi	HIAP, Helsinki International Artist Programme
Ylläpitäjä	Helsingin kaupunki	Cirko - Uuden sirkuksen keskus ry	ESKUS Esitystaiteen keskus ry	HIAP ry
Perustettu	Vuonna 2000	Vuonna 2011	Vuonna 2011	Vuonna 1998
Taidealat	Kaikki taiteenalat	Esittävät taiteet, nykysirkus/sirkustaide	Esittävät taiteet	Kuvataide, esittävät taiteet, kirjallisuus, muotoilu, mediataide, musiikki, äänitaide, kuratorointi ja kuraattorit
Residenssi	5 asuinhuonetta 1 sali (yhteiskäytössä) 1 keittio (yhteiskäytössä)	1 teatterisali 1 harjoitus sali 1 vierashuone 1 keittio 3 pukuhuonetta	4 harjoitus salia	3 residenssistudiota 5 ateljeeasuntoa 4 vierashuonetta 1 galleriatila 1 projekttila
Päämäärä	Taiteellisen työn tekeminen Helsingissä.	Uusien teosten valmistaminen, taiteellisten konseptien työstäminen ja tutkiminen.	Oman työn avaaminen demonstraatioin kollegoille ja yleisölle, osallistuminen Eskuksen yhteisöön ja sen toimintaan.	Tutkimuksen tekeminen, verkostojen rakentaminen ja taiteiden välisen vuoropuhelun käyminen. Myös HIAP-näyttelyt, luennot, työpajat, keskustelut ja Open Studios ovat osa residenssiohjelmaa.
Kesto	1 vkon–2 kk:n yöpyminen	2–4 vkon työskentelyjaksot	1–4 vkon työskentelyresidenssit	1–11 kk:n residenssijaksot
Kohde-ryhmä	Pääasiassa ulkomaalaisille ja ulkomailla vakinaisesti asuville suomalaisille taiteilijoille – itsenäisesti työskenteleville taiteilijoille sekä taiteilijoille, jotka tulevat Helsinkiin paikallisten yhdistysten vieraaksi.	Nykysirkusryhmille ja -taiteilijoille, poikkitaiteellisille työryhmille sekä kansainvälisille työryhmille, joissa on ainakin yksi suomalainen tai Suomessa asuva nykysirkus-taiteilija.	Kotimaisille ja ulkomaisille esitystaiteilijoille sekä esitystaiteen ryhmille.	Paikallisille ja kv. taiteilijoille ja kuraattoreille. Useita residenssi-ohjelmia, vaihto- ohjelmia ja vaihtuvia projekteja (keskitytään esim. maantieteelliseen teemaan tai tiettyyn taiteellisen työskentelyn nakokulmaan).
Budjetti (euro)	102.081 € (vuokra, ylläpito, henkilöstö)	60.731€ (tilakulut, henkilöstö)	3.214 € (palkat, tilakulut, matkat)	788.260 €; toiminta-avustusten määrä: 312.880 € (39,3 %), muu rahoitus hankerahoitusta
Henkilöstö (lkm)	0,5 htv (1 työntekijä)	0,5 htv (jaettu 3 työntekijälle)	2 vkoa (jaettu 3 työntekijälle)	6,2 htv (vuosi 2017) 9 työntekijää; 2 täysipäiväistä; muut osa-aikaisia
Taiteilijat (lkm)	111 taiteilijaa (96 ulkom. ja 15 kotimaista)	113 taiteilijaa (27 ulkomaista, 86 kotimaista)	15 taiteilijaa (3 ulkomaista, 12 kotimaista)	55 taiteilijaresidenssia; 12 kuraattoriresidenssia ja 7 ryhmäresidenssia (joissa yhteensä 47 osallistujaa).
Muuta	Residensseista peritään vuosittain tarkistettava vuokra. Jatkuva haku.	Cirko tarjoaa majoituksen max. kahdelle hengelle. Osallistujat vastaavat muun majoituksen sekä matkojen rahoituksesta. Cirkon henkilökunta tarjoaa taiteellista, tuotannollista ja teknistä mentorointia.	Kotimaiset työryhmät vastasivat itse matka-, elin- ja materiaalikustannuksista. Yhden ulkomaisen taiteilijan osalta Esku osallistui matka- ja majoituskuluihin, toinen ryhmä sai tukea Eskuksen jäsenjärjestöltä. Jäsenet osallistuvat myös vieraiden hoitoon.	HIAP:in kaikki ohjelmat tarjoavat ateljeeasunnon/vierashuoneen, matkakulujen korvaamisen sekä työskentelyapurahan (40 €/ päivä) ja monipuoliset residenssi-palvelut.
Sijainti	Eläintarhanlahti (kaup. tila)	Suvilahti (kaup. tila)	Suvilahti (kaup. tila)	Suomenlinna (valtion tila) ja Kaapelitehdas (kaup. tila)
Kotisivu	www.elaintarhanhuvila.fi	www.cirko.fi/cirko/residenssit	www.esitystaide.fi	www.hiap.fi

Liite 8: HIAP:in hankkeet ja temaattiset residenssiohjelmat vuonna 2018¹¹⁴

NIMI:	YHTEISTYÖKUMPPANIT JA RAHOITTAJAT:	RESIDENSSIKUUKAUDET PER VUOSI:	VUODET:
HIAP Residency Programme	Australia Council for the Arts, Pohjoismainen kulttuuripiste	20-40 kk	1998-
Curator Residencies	Frame Contemporary Art Finland, Goethe Institute, ARKO Arts Council of Korea	7 kk	2011-
Residency Exchanges	Temple Bar Gallery + Studios Dublin, basis Frankfurt e.V. production and exhibition platform, SeMA Nanji, Tokyo Wonder Site, Wying Arts Centre	9-11 kk	2007-
Resident Fellow Programme	Taideyliopiston Kuvataideakatemia, Saastamoisen säätiö	9 kk	2015-2018
Kuvataideakatemian tukisäätiön työhuonestipendi	Kuvataideakatemian tukisäätiö	12 kk	2014-
Design Residencies	British Council, Helsinki Design Week, Aalto-yliopisto	1-2 kk	2013-
CUNE Comics-in-Residence Programme	Suomen sarjakuvaseura	2 kk	2013-
Dance - Theatre - Performance	Zodiak - Uuden tanssin keskus, Kiasma-teatteri, Baltic Circle, Teater Virus	3-6 kk	1998-
Connecting Points (Finland-Russia exchange)	Arttu Merimaa & Miina Hujala, opetus- ja kulttuuriministeriö	2-5 kk	2012-

Finland-Asia Exchange Programme	Suomen Kulttuurirahasto, AV-arkki, Frame Contemporary Art Finland, SeMA Nanji, Tokyo Wonder Site, opetus- ja kulttuuriministeriö	6 kk	2016-2018
Safe Haven Helsinki	Perpetuum Mobile, Helsingin kaupunki	24 kk	2016-

Vuonna 2018 päättyvät hankkeet ja aikaisempia hankkeita:

Frontiers in Retreat	Mustarinda, Serde, Jutempus, GRAD European Centre for Culture and Debate, Skaffell, Centre d'Art i Natura, Scottish Sculpture Workshop, EU:n Kulttuuri-ohjelma, Koneen Säätiö, opetus- ja kulttuuriministeriö, Alfred Kordeinin säätiö	4-12 kk	2013-2018
Nordic Fresh Air	Perpetuum Mobile, Cooperative Buongiorno, MoKS, Art Lab Gnesta, Malmö City, The Swedish Artists Organisation KRO, SafeMUSE, KIN Contemporary Art Centres in Norway, Freemuse, opetus- ja kulttuuriministeriö, Nordic Culture Point	4-12 kk	2014-2016

¹¹⁴ Ks. HIAP ry:n temaattiset hankkeet ja residenssiohjelmat (s. 17–18), HIAP – Helsinki International Artist Programme. Toimintasuunnitelma 2018. Hyväksytty yhdistyksen syyskokouksessa 20.11.2017.

Liite 9: Taiteen edistämiskeskuksen tuki taiteilijaresidenssitoimintaan 2017

Taiteen edistämiskeskus/Taiteen moninaisuuden ja liikkuvuuden toimikunta jakoi vuonna 2017 kaikkiaan 305.000 € kansainväliseen residenssitoimintaan eri puolilla Suomea. Tästä summasta se jakoi 245.000 € toiminta-avustuksina ja 60.000 € erityisavustuksina. Selvityshenkilö on poiminut tiedot jaetusta tuesta marraskuussa 2017 (www.taike.fi) ja lajitellut tiedot suuruusjärjestykseen selvitystä varten.

Taiteen edistämiskeskus toteaa avustuksista näin: “Avustuksen yhtenä edellytyksenä on, että osa residenssissä työskentelevistä taiteilijoista on ulkomaalaisia. Avustuksilla edistetään suomalaisen taide-elämän kansainvälistä verkostoitumista ja vuorovaikutusta.”¹¹⁵

Toiminta-avustukset vuodelle 2017, yhteensä 245.000 €

135 000	HIAP ry, Helsinki, Kansainvälisen taiteilijaresidenssikeskuksen residenssitoimintaan
50 000	Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö, Helsinki, Suomalaisen residenssitoiminnan koordinointiin ja Tapiolan vierasateljeen residenssitoimintaan
20 000	Mustarinda-seura ry, Hyrynsalmi, Residenssitoimintaan
15 000	Loviisan kaupunki, Loviisa, Loviisan vierasateljeen residenssitoimintaan
15 000	Raumars ry, Rauma, Residenssitoimintaan
10 000	KulttuuriKauppila Ii ry, Ii, KulttuuriKauppila AiR, residenssitoimintaan

Erityisavustukset vuodelle 2017, yhteensä 60.000 €

10 000	Dots förening för audiovisuell konst rf, Övermalax, Startkostnader för ett residensprogram
8 000	Taiteilijayhdistys Hiljaisuus ry, Rovaniemi, Taiteilijaresidenssiohjelman kehittämisen kuluihin
5 000	Arteles Pirkanmaa Oy, Haukijärvi, Residenssiohjelman kuluihin
5 000	Esitystaiteen keskus ry, Helsinki, Esuksen residenssiohjelman kuluihin
5 000	Suomen biotaiteen seura ry, Helsinki, Ars Bioarctica -residenssiohjelman kuluihin
4 000	Fiskarsin käsityöläisten, muotoilijoiden ja taiteilijoiden osuuskunta, Raasepori, Residenssiohjelman kuluihin
4 000	Haihatuksen Henki ry, Joutsa, Residenssiohjelman kuluihin
4 000	Plattform ry, Vasa, För kostnader av Platforms konstnårsresidensprogram
4 000	Örön Residenssikeskus ry, Suomusjärvi, Residenssiohjelman kuluihin
3 000	Arte ry, Turku, Titanik A.i.R. -residenssiohjelman kuluihin
3 000	Oulun sarjakuvaseura ry, Oulu, Kansainvälisen sarjakuvaresidenssiohjelman kuluihin
3 000	Taidekeskus Salmela Oy, Vuohijärvi, Nuorten taiteilijoiden talviresidenssiohjelman kehittämiseen ja kansainvälistymisen kuluihin
2 000	Vantaan taiteilijaseura ry, Vantaa, Gjutars-taiteilijaresidenssiohjelman kuluihin

¹¹⁵ Taiteen edistämiskeskuksen uutiskirje (28.6.2017)

Liite 10: Case-esimerkkejä kaupungin omistamien kiinteistöjen myynnistä

Ilmoittautumis- ja neuvottelumenettely

Parhailaan Helsingin kaupunki myy kulttuurihistoriallisesti arvokkaassa ympäristössä kiinteistöä Meilahden huvila-alueella.¹¹⁶ Kaupunkiympäristön toimialan tavoitteena on se, että Meilahden kartanon aluetta ryhdytään kehittämään kaupunkilaisten ja matkailijoiden vapaa-ajan kohteeksi. Käynnissä on ilmoittautumis- ja neuvottelumenettely, jonka avulla haetaan liiketoiminta- ja kehittämisideoita niin, että maisemalliset ja puutarhahistorialliset arvot ovat toimintakonseptin lähtökohtana. Ideointiaikaa on annettu neljä kuukautta, jonka jälkeen kaupunki valitsee seuraavan kahden kuukauden aikana 1–3 toimijaa jatkoneuvotteluihin.

Avoin tarjouskilpailu

Pari vuotta sitten Helsingin kaupunki myi Meilahden huvila-alueelta Villa Furunäsin hintaan 852.000 €. ¹¹⁷ Vuosikymmeniä taiteilijakotina toiminut huonokuntoinen huvila myytiin avoimen tarjouskilpailun perusteella. Kaupungin vuokratontilla sijaitseva huvila on suojeltu (SR-1). Parhailaan kaupunki on myymässä avoimen tarjouskilpailun avulla samalta alueelta Ljunganmo-huvilaa, joka toimi vuosikymmeniä muun muassa vanhusten virkistyskeskuksena.¹¹⁸

Kaksivaiheinen tarjouskilpailu

Helsingin kaupunki lopetti kaupunginhallituksen päätöksellä Viikissä sijaitsevan, entisen trooppisen sisäpuutarhan Gardenian toiminnan taloudellisesti kannattamattomana loppuvuonna 2015. Myyntiä varten kaupunki järjesti keväällä 2016 kaksivaiheisen tarjouskilpailun¹¹⁹, johon sisältyi keskustelutilaisuus Gardenian käyttötarkoituksesta sekä kysely, jossa kartoitettiin alueen asukkaiden toiveita Gardeniaa koskien. Ensimmäisessä vaiheessa kaupunki sai viisi alustavaa tarjousta ja se pyysi neljältä ostajataholta tarkennettua tarjousta. Toisessa vaiheessa kaupunki sai kaksi ehdollista tarjousta. Kaupunki on syksystä 2016 saakka jatkanut neuvotteluja yhden ostajatahon kanssa niin, että Gardenian myynti ratkennee oletettavasti pian.

Kuva 6: Myytävänä oleva trooppinen sisäpuutarha Gardenia

Kuvalähde: Gardenia-Helsinki

¹¹⁶ <https://www.hel.fi/uutiset/fi/kaupunkiymparisto/kaupunki-myy-rakennuksia-meilahdessa>

¹¹⁷ <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/521624-helsinki-myi-huonokuntoisen-huvilan-852-000-eurolla-ostajat-vaativat-nyt>

¹¹⁸ <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/497619-kaupunki-kauppaa-460-nelion-arvohuvilaa-meilahdessa>

¹¹⁹ https://www.hel.fi/helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/tontit/tilat/gardenian_myynti